

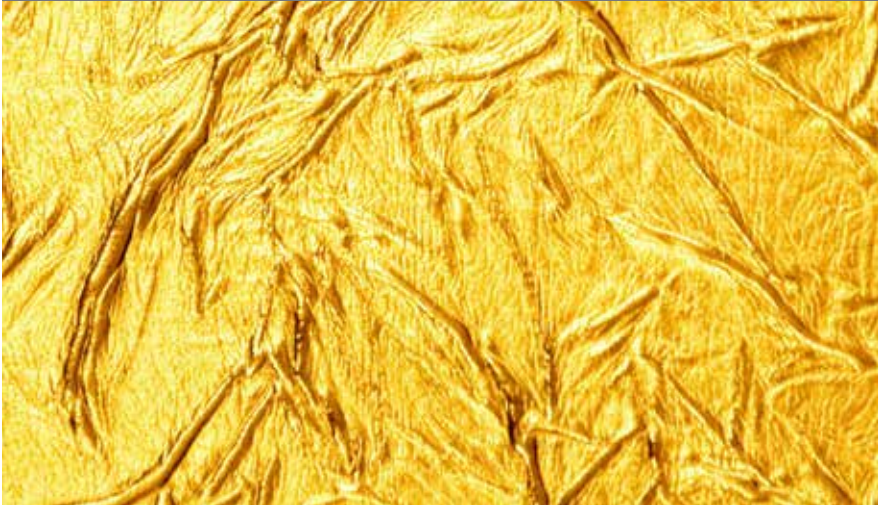
Pečujeme o památky

Příklady dobré praxe
neziskových a dobrovolnických
organizací
*(kulturní aktivity, obnova, osvěta, propagace...)
s doprovodnou výstavou a koncertem*

**Sborník referátů přednesených
na semináři, příspěvků dodaných
v písemné podobě
a souvisejících dokumentů**

15. června 2017

Kroměříž – Květná zahrada, přednáškový sál
Metodického centra zahradní kultury

Pořadatel semináře:

Na semináři spolupracovali:

Národní památkový ústav, ÚOP Kroměříž

Město Kroměříž

Odbor kultury a památkové péče Zlínského kraje

NIPOS

Hestia - národní dobrovolnické centrum

Záštitu nad seminářem převzali:

Ministerstvo kultury ČR

Naděžda Goryczková, generální ředitelka Národního památkového ústavu

Miroslav Kašný, radní pro kulturu a památkovou péči,
církev, mládež a sport Zlínského kraje

Pavel Motyčka, místostarosta města Kroměříže

Přípravný výbor semináře:

MUDr. Eva Nováková, předsedkyně Klubu UNESCO Kroměříž

PhDr. Jana Spathová, ředitelka Národního památkového ústavu ÚOP Kroměříž

Mgr. Petra Zelinková, tisková mluvčí Národního památkového ústavu, ÚOP Kroměříž

Helena Božáková, tajemnice Klubu UNESCO Kroměříž

Ing. Radovan Kojecký, Klub UNESCO Kroměříž

Seminář se uskutečnil v rámci Dnů zahrad a zámku Kroměříž 2017, které pořádá Klub UNESCO Kroměříž každoročně od roku 2000, tradičně v červnu

(dne 11. června 1999 se konalo v Kroměříži slavnostní převzetí certifikátu o zápisu zahrad a Arcibiskupského zámku na seznam kulturního dědictví UNESCO).

Akce „Dny zahrad a zámku „ propaguje kroměřížské památky prostřednictvím pozvání k jejich návštěvě a zejména kulturních akcí v nich pořádaných, které jsou určeny všem věkovým i sociálním skupinám.

Poslání a cíle semináře:

Představit významný podíl neziskových a dobrovolnických organizací v péči o památky (obnova, propagace, kulturní a společenské aktivity aj.).
Pořádání kulturních, vzdělávacích a společenských akcí v historických objektech, propagaci včetně adekvátního využívání památek považujeme za stejně důležité jako péči o jejich zachování a obnovu.

Adekvátní využívání památek je představuje jako zdroj historické paměti, rozvoje kulturnosti, estetického cítění, ale jsou také ekonomickým přínosem v cestovním ruchu.

Seminář je i důležitou příležitostí k setkání a sdílení zkušeností, vzájemného obohacení neziskových, zejména dobrovolnických organizací i s těmi, kteří památky spravují.

Seminář se konal za podpory

I. BLOK

Úvodní slovo a projevy hostů	
MUDr. Eva Nováková, Klub UNESCO Kroměříž	5
PhDr. Anna Matoušková, náměstkyně ministra kultury ČR	6
Miroslav Kašný, radní pro kulturu a památkovou péči, církve, mládež a sport Zlínského kraje	10
PhDr. Jana Spathová, NPÚ ÚOP v Kroměříži	
Spolupráce památkářů s neziskovými organizacemi ve Zlínském kraji	11
Ing. Aleš Kozák, Institut pro památky a kulturu, o.p.s. Činnosti a projekty redakce PROPAMÁTKY v oblasti osvěty a propagace péče o kulturní dědictví v České republice	15
Mgr. Lenka Lázňovská, NIPOS Občanská společnost a péče o historické kulturní dědictví Služby organizace NIPOS pro neziskový sektor	17
PhDr. Jiří Tošner, zakladatel HESTIA – Centrum pro dobrovolnictví, z. ú Památky spojují	19
Vlastimil Hela, Muzejní spolek Aloise Jaška Bojkovice	
Spolupráce Muzejního spolku Aloise Jaška a Muzea Bojkovska při péči o památky	20
Ing. Renata Michalová, INEX – sdružení dobrovolnických aktivit, z.s., a Bc. Lenka Hasníková, Městské kulturní středisko Holešov Mezinárodní dobrovolnické projekty na podporu památek v ČR – část workcamp na židovském hřbitově v Holešově / Mezinárodní dobrovolnické projekty na podporu památek v ČR příkladů úspěšných projektů v oblasti péče o památky v ČR	21
	23

II. BLOK

Hana Talli Hlubučková, Ochrana Klokočských skal, z.s., kastelánka hradu Rotštejn	
Hrad Rotštejn – 29 let dobrovolnické práce při záchraně a prezentaci památky	25
Jan Školník, Agentura pro rozvoj Broumovska z.s.	
Vzdělávací a kulturní centrum Klášter Broumov - úskalí práce neziskové organizace při převzetí odpovědnosti za rozsáhlou národní kulturní památku	28
Leoš Kubový, Hartenberg z.s. Záchrana hradu Hartenberg	31
Eva Novotná DiS., Vzdělávací a prezentační centrum kulturního dědictví UNESCO	
Projekt Dačického dům v Kutné Hoře	33

III. BLOK

Radim Vrla – NPÚ ÚOP Kroměříž	
Spolupráce s neziskovými organizacemi při péči o památky torzální architektury	36
Mgr. David Krämer Polypeje – spolek pro obnovu a využití historických památek	
Obnova hradu Cimburku u Koryčan	38
Ing. Radek Fryželka , z.s. DOKOPY	
Vlachovické sušírny ovoce a rekonstrukce usedlosti č. p. 115 ve Vlachovicích	40
Ing. Karel Bartoše k, Město Holešov	
Podíl spolků při záchraně a propagaci památek v Holešově	44
Mgr. Dagmar Hamalová, Město Boskovice	
Úloha spolků při obnově a propagaci památkových objektů v Boskovicích	46
Marie Skřítková, Občanské sdružení pro záchranu hřbitova ve Střílkách, z. s.	
Barokní hřbitov ve Střílkách	48
MUDr. Eva Nováková, Klub UNESCO Kroměříž Kulturní, společenské a vzdělávací aktivity v prostorách Arcibiskupského zámku a zahradách v Kroměříži	50

Z doprovodného programu:

Výstava v prostorách předsálí přednáškového sálu a skleníku Květné zahrady	
Postery účastníků semináře s ukázkami příkladů činnosti	53
Koncert Z pohádky do pohádky, skleník Květné zahrady 15. 6. 2017	54
Program semináře	56

Pečujeme o památky – seminář 15. 6. 2017 v Kroměříži

Slovo úvodem

Tradiční a významnou činností Klubu UNESCO Kroměříž je pořádání konferencí, seminářů, setkání s tématy, která se především vztahují k jeho hlavnímu poslání, kterým je péče o historické především architektonické dědictví našeho města.

Pro letošní seminář spíše však setkání jsme zvolili název „Pečujeme o památky Příklady dobré praxe neziskových a dobrovolnických organizací.“ Ke spolupráci jsme pozvali NPÚ územní odborné pracoviště v Kroměříži, Národní dobrovolnické centrum Hestia, NIPOS, Odbor kultury a památkové péče Zlínského kraje, tedy organizace, které nejen o významu činnosti pestré škály neziskových organizací , dobrovolníků dobře vědí, ale zároveň spolupráce a vzájemná podpora těchto organizací je pro péči a obnovu zejména zachování památek je velmi důležitá.a přináší dobré výsledky. Jsme rádi, že představitelé těchto institucí přijali pozvání a osobně se zúčastnili, významná byla přítomnost paní náměstkyně PhDr. Anny Matouškové, která aktivitu dobrovolníků nejen v péči o památky ale i v jiných oblastech kultury podporuje a oceňuje. Jsme rádi, že naše pozvání přijali představitelé neziskových organizací z celé ČR, kteří představili pestrou škálu vykonané práce na obnově památek torsální, lidové, církevní, světské architektury, ale i příklady jejich adekvatního využití. Ostatně dokladem jsou jednotlivá vystoupení, která jsou obsahem sborníku. Věříme, že sborník bude také zajímavým studijním materiálem i pro další zájemce o téma semináře.

Děkujeme všem spolupracujícím organizacím jmenovitě Phdr. Janě. Spathové, Mgr. Len-ce Lázňovské, PhDr Jiřímu Tošnerovi, organizátorům, lektorům a všem, kteří přijali naše pozvání. Za finanční podporu děkujeme městu Kroměříž, Zlínskému kraji, Ministerstvu kultury.

Jménem pořadatele
MUDr. Eva Nováková, předsedkyně Klubu UNESCO Kroměříž

Pečujeme o památky – seminář 15. 6. 2017 v Kroměříži

PhDr. Anna Matoušková, náměstkyně ministra kultury ČR

Vážené dámy a pánové,

dovolte, abych Vás nejprve pozdravila a poděkovala za pozvání do Kroměříže na seminář konaný pod titulem „Pečujeme o památky - příklady dobré praxe aktivit neziskových a dobrovolnických organizací“. Je mi velkou ctí, že Vám při oficiálním zahájení tohoto shromáždění mohu tlumočit pozdrav pana ministra, jeho poděkování za Vaše obdivuhodné aktivity a přání, aby se výsledky zahajovaného semináře pozitivně odrazilo ve vztahu široké veřejnosti ke kulturnímu dědictví a v péči o naše památky.

Na úvod mého vystoupení mi dovoluji pronést slova uznání a díky. V prvé řadě budou adresována těm, od nichž vzešla iniciativa k uspořádání zahajované akce – Klubu UNESCO Kroměříž a Národnímu památkovému ústavu, územnímu odbornému pracovišti v Kroměříži, respektive představitelkám těchto subjektů paní MUDr. Evě Novákové a paní PhDr. Janě Spathové.

Seminář je jedním z mnoha výstupů dlouhodobé institucionální i osobní spolupráce zmíněných subjektů a jejich protagonistek, a je nutno podotknout, že zaměření na problematiku uplatnění neziskových organizací a dobrovolnictví v památkové péči v ní má dlouhodobou prioritu a její výsledky mají význam pro celou Českou republiku.

Další slova díky budou patřit všem spoluorganizátorům, dále těm, kteří přijali aktivní účast na tomto semináři a ne v neposlední řadě Vám všem, kteří jste se rozhodli být součástí této dnešní pospolitosti.

Ministerstvo kultury na právě zahajovaném počínání oceňuje nejen volbu tématu, ale též jeho celkový koncept. Na straně pořadatelů a spoluorganizátorů i na straně přednášejících a účastníků nacházíme totiž mimořádně pestré spektrum subjektů, které jsou „vtaženy do hry“.

Seminář se tak stává platformou setkání a výměny zkušeností reprezentantů v podstatě celé typologické škály těch, kteří participují na procesu, který souhrnně označujeme pojmem nakládání s kulturním dědictvím.

Povědomí o tom, že odpovědnost za kulturní dědictví není jen záležitostí veřejné správy, Národního památkového ústavu a dalších odborných institucí, se sice začíná stále hlouběji zakořeňovat v našem veřejném prostoru, ale stále nemá takové kontury, jaké by naše i evropské kulturní dědictví potřebovalo.

Nejde jen o to, aby byla jasnější a známější typologická identifikace těch, kteří vcházejí do procesu nakládání s kulturním dědictvím, ale o přesnější vymezení nik působnosti a odpovědnosti jednotlivých „hráčů“ a o vytváření, udržování a rozvíjení sítě synergických vztahů, jinak řečeno o plnohodnotný networking a participaci na péči o kulturní a historickou paměť a kulturní dědictví.

Téma participativní správa kulturního dědictví není nyní aktuální jen pro naše prostředí, ale je, minimálně od roku 2014, kdy byl přijat dokument Závěry Rady o participativní správě kulturního dědictví (2014/C 463/01) (<http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2016/CS/1-2016-543-CS-F1-1.PDF>), závažným evropským kulturním tématem.

Dokládá to i nedávno přijaté rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/864 ze dne 17. května 2017 o Evropském roku kulturního dědictví (2018) (<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=OJ%3AL%3A2017%3A131%3ATOC>). Jako důkaz aktuality akcentu na participativní správu si Vám z tohoto dokumentu dovoluji ocitovat jeden z bodů, konkrétně bod 16) zdůvodňujícího přijaté rozhodnutí:

„Aby mohl být plně využit potenciál kulturního dědictví v rámci evropských společností a ekonomik, vyžadují ochrana, rozvoj a správa kulturního dědictví účinnou participativní, tedy víceúrovňovou a mnohostrannou správu a zesílenou meziodvětvovou spolupráci, jak uvádí Rada ve svých závěrech ze dne 25. listopadu 2014. Taková správa a spolupráce se týká všech zúčastněných stran včetně orgánů veřejné správy, odvětví kulturního dědictví, soukromých subjektů a organizací občanské společnosti, jako jsou nevládní organizace a organizace v oblasti dobrovolnictví.“ Návazně připojím ještě jednu citaci: Schválený dokument o Evropském roku kulturního dědictví 2018 stanovuje cíle této kontinentální kampaně. V pořadí hned druhý z bodů a)- n) vybízí k následujícímu cíli: „podporovat inovativní modely participativní správy a řízení kulturního dědictví, zapojující všechny zúčastněné strany včetně orgánů veřejné správy, odvětví kulturního dědictví, soukromých subjektů a organizací občanské společnosti“.

Dnešní kroměřížský seminář můžeme tedy považovat za významný příspěvek k otevření širšího diskurzu na téma participativní správa kulturního dědictví v ČR. Pevně věřím, že se toto téma stane spolu s připo-

mínkou významných výročí roku 2018 spojených s naší státností vlajkovou lodí Evropského roku kulturního dědictví 2018 v ČR a že tento seminář bude pro uchopení tohoto předpokladu dobrou inspirací.

Nyní mi, vážené dámy a pánové, dovoluji, abych se v hutné faktografické zkratce věnovala tématu **„Aktivity neziskových organizací a dobrovolníků v oblasti nakládání s památkovým fondem z pohledu Ministerstva kultury“**.

Obecný rámec, v němž se odehrává interakce resortu s neziskovým sektorem a dobrovolnictvím je vymezen platnou legislativou a činností vlády a jejích poradních orgánů.

Zde bych ráda připomněla, že Ministerstvo kultury (dále jen MK) má svého zástupce v Radě vlády pro nestátní neziskové organizace (RVNNO), která je stálým poradním, iniciativním a koordinačním orgánem vlády České republiky (dále jen ČR) v oblasti nestátních neziskových organizací (dále jen NNO). RVNNO byla zřízena usnesením vlády z 10. června 1992 č. 428 jako Rada pro nadace, usnesením vlády z 30. března 1998 č. 223 byla poté transformována na Radu vlády pro nestátní neziskové organizace.

Klíčovým dokumentem ovlivňujícím vztah státu k NNO a k dobrovolnictví je Státní politika vůči nestátním neziskovým organizacím na léta 2015 – 2020 (https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/statni_politika.pdf), kterou vláda schválila svým usnesením č. 608 na schůzi dne 29. července 2015.

Jde o dokument, se kterým by měla být v korespondenci i státní kulturní politika, jejímž garantem je MK. Byť jde o dokument veřejnosti snadno přístupný, bude užitečné právě zde připomenout 4 základní principy státní politiky vůči NNO:

Princip č. 1: Vláda ČR podporuje trvalou udržitelnost silných, rozmanitých a nezávislých NNO.

Princip č. 2: Vláda bude usilovat o efektivní a transparentní navrhování státních politik vůči NNO včetně legislativních opatření, financování i jejich institucionálního zajištění.

Princip č. 3: Vláda bude podporovat dobrovolnictví a dárcovství jako projev participace občanů na věcech veřejných

Princip č. 4: Vláda bude podporovat rozvoj efektivního a smysluplného partnerství a spolupráce s NNO.

RVNNO průběžně sleduje implementaci státní politiky vůči NNO a předkládá vládě každoročně dokumenty, které se týkají financování NNO. Vláda jednak od roku 2000 stanovuje každoročně hlavní oblasti státní dotační politiky vůči nestátním neziskovým organizacím na následující rozpočtové období, a každý rok se zabývá rozbořem financování neziskových organizací z veřejných rozpočtů.

Dne 9. ledna letošního roku vzala vláda na vědomí svým usnesením č. 15 dokument „Rozbor financování nestátních neziskových organizací z veřejných rozpočtů v roce 2015“.

Pro zajímavost z něj uvedu několik základních dat. V roce 2015 bylo ze státního rozpočtu poskytnuto nadačním subjektům, spolkům a pobočným spolkům, obecně prospěšným společnostem, ústavům, účelovým zařízením církví, školským právníkům osobám a zájmovým sdružením právníků osob celkem 9 922 dotací ve výši 9 765,3 mil. Kč, přičemž 84,0 % objemu dotací NNO bylo poskytnuto pouze ze dvou kapitol - 333 Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a 313 Ministerstva práce a sociálních věcí. Nás bude nejvíce zajímat podíl MK – ten je vyjádřen 3,1% podílem na celku.

V působnosti MK je problematika neziskového sektoru a dobrovolnictví zakotvena na dvou úrovních:

1. NNO a dobrovolnictví v kultuře obecně (realizováno prostřednictvím odborných útvarů MK či prostřednictvím organizace NIPOS). Patří, či mělo by sem náležet zejména:

- Sledování a vyhodnocování trendů v uplatnění neziskových organizací a dobrovolnictví v kultuře na mezinárodní úrovni.
- Sledování a vyhodnocování uplatnění NNO a dobrovolnictví v kultuře v rámci ČR.
- Vytváření příznivých podmínek pro rozvoj uplatnění neziskových organizací a dobrovolnictví v kultuře (metodická podpora, aktivita v oblasti legislativy) v souladu s vládní politikou.
- Ocenění vynikajících příkladů.

2. NNO a dobrovolnictví v rámci působnosti příspěvkových organizací MK (dále jen PO) (realizováno prostřednictvím PO).

- Spolupráce NNO s PO.
- Uplatnění dobrovolnictví v podmínkách PO.

Konkrétní aktivity resortu týkající se neziskového sektoru a dobrovolnictví musí respektovat platnou státní politiku vůči NNO a odvíjejí se od uchopení problematiky v koncepčních dokumentech a řídicích ná-

strojích.
Patří k nim: Státní kulturní politika / Oborové koncepční dokumenty / Profilové úkoly ředitelů PO / Plány činnosti PO

Soustředíme se nyní na to, jak se platné resortní koncepční dokumenty věnují NNO a dobrovolnictví:
Státní kulturní politika na léta 2015-2020 (s výhledem do roku 2025) schválená usnesením vlády č. 266 ze dne 15. dubna 2015 (<https://www.mkcr.cz/statni-kulturni-politika-69.html>)

Priorita 6.
Efektivnější prostředí pro podporu kulturních činností, poskytování veřejných kulturních služeb, vzniku kulturních statků a uchování kulturního dědictví

Záměr:

<i>Implementace – věcná etapa</i>	<i>Upřesnění / fáze</i>	Rok plnění	Dopad na st. rozpočet [Kč]	<i>Implementující subjekt</i>
6.7.6.E: Koncepční a metodická podpora uplatnění dobrovolnictví v kultuře a periodická evaluace uplatnění dobrovolnictví v kultuře.		2016	100 000	Ministerstvo kultury
		2017	100 000	
		2018	100 000	
		2019	100 000	
		2020	100 000	
6.7.6.F: Podpora dobrovolnických programů v rámci PO MK		2016	500 000	Ministerstvo kultury
		2017	600 000	
		2018	700 000	
		2019	800 000	
		2020	900 000	
6.7.6.G: Zvolit a uplatnit vhodný způsob ocenění mimořádných počinů v oblasti dobrovolnictví v kultuře		2016	300 000	Ministerstvo kultury
		2017	300 000	
		2018	300 000	
		2019	300 000	
		2020	300 000	

• **Koncepce památkové péče v České republice na léta 2017-2020** (<https://www.mkcr.cz/koncepce-pamatkov-pece-256.html>)

III.13. Dobrovolnictví – účast dalších subjektů na záchraně, dokumentaci a popularizaci památkového fondu

Anotace: Dobrovolný podíl jednotlivců, mecenášů, knižních nakladatelství, nejrůznějších spolků a neziskových organizací se zájmem o památky, kulturní krajinu a památkovou péči na monitoringu, dokumentaci, prezentaci a záchraně památkového fondu České republiky, včetně těch případů historických staveb, objektů a věcí, které nejsou prohlášenými kulturními památkami, představuje jeden z nejpřirozenějších a nejchvalyhodnějších projevů kulturní úrovně a vyspělosti občanské společnosti. Cílem státní památkové péče je tyto aktivity podporovat, zvyšovat právní povědomí dotčených dobrovolníků a umožňovat vzájemnou spolupráci a součinnost při ochraně kulturního dědictví.

Opatření:

• Podpora spolupráce dobrovolníků, občanských spolků a neziskových organizací s vědeckými ústavy, odbornou organizací a orgány státní památkové péče, paměťovými a sbírkotvornými institucemi, atd. při záchraně, monitoringu a dokumentaci památkového fondu – nositelem úkolu Ministerstvo kultury a Národní památkový ústav.

• Spolupráce a podpora nestátních neziskových organizací při péči o památkový fond, jeho propagaci a popularizaci – nositelem úkolu Ministerstvo kultury a Národní památkový ústav.

• Spolupráce Ministerstva kultury s Ministerstvem pro místní rozvoj a stavebními úřady, s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstvem zemědělství, Ministerstvem životního prostředí a dalšími dotčenými orgány v péči o památkový fond – nositelem úkolu Ministerstvo kultury.

• Podpora, spolupráce a odborná součinnost při tzv. adopci a záchraně památkově hodnotných děl sepulkrální povahy – nositelem úkolu Národní památkový ústav.

• **Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice na období 2016 – 2020**

(<https://www.mkcr.cz/koncepce-ucinnejsi-pece-o-tradici-lidovou-kulturu-v-ceske-republiky-na-leta-2016-az-2020-1108.html>)

4.1.4 Využívat a doplňovat na všech úrovních sítí dobrovolných neprofesionálních dokumentátorů (zpravodajů) pro identifikaci a dokumentaci projevů tradiční lidové kultury; poskytovat jim metodickou pomoc podle územní příslušnosti regionálních pracovišť. Spolupracovat se sítí dopisovatelů České národopisné společnosti, z.s.

Zajistí: *Ministerstvo kultury prostřednictvím NÚLK a ve spolupráci s regionálními odbornými pracovišti pro péči o tradiční lidovou kulturu v krajích, Českou národopisnou společnost, z.s., a dalšími kulturními institucemi na regionální a místní úrovni*

Doporučuje se: orgánům územní samosprávy podporovat instituce při vytváření sítí dobrovolných dokumentátorů projevů tradiční lidové kultury

Termín: průběžně

4.2.7 Rozvíjet odbornou, informační, školicí a metodologickou činnost regionálních odborných pracovišť pro péči o tradiční lidovou kulturu v krajích, a to zejména: pořádání specializovaných školení pro dobrovolné dokumentátory (zpravodajce), profesionální pracovníky dokumentace a sbírek,

Zajistí: *Regionální odborná pracoviště pro péči o tradiční lidovou kulturu ve spolupráci s NÚLK za podpory Ministerstva kultury*

Doporučuje se: krajským orgánům, aby v tomto ohledu nadále podporovaly jimi pověřená regionální odborná pracoviště pro péči o tradiční lidovou kulturu

Termín: trvale

Koncepce rozvoje muzejnictví v České republice v letech 2015 až 2020 (<https://www.mkcr.cz/koncepce-rozvoje-muzejnictvi-v-ceske-republice-1594.html>)

3.2.14.2. Vytvoření nástrojů a pobídek pro podporu dobrovolnictví a donátorství

Rozvoj práce dobrovolníků v muzeích a galeriích nemůže vycházet pouze z teoretických předpokladů, ale musí se opírat o poznatky z praxe. Při vytváření účinnějších nástrojů na podporu dobrovolnictví proto bude Ministerstvo kultury vycházet z výsledků průběžně vedené odborné debaty s jednotlivými organizacemi na toto téma. Při optimalizaci nástrojů na podporu dobrovolnictví (například formou propagace následováníhodných výsledků jednotlivých institucí) se bude Ministerstvo kultury důsledně řídit zkušenostmi muzeí a galerií, a to nejen v České republice, ale i v zahraničí. Ministerstvo kultury bude rovněž podporovat muzea a galerie v jejich úsilí o získání donátorů, a to za předpokladu, že toto úsilí bude probíhat v mezích Profesního etického kodexu Mezinárodní rady muzeí (ICOM).

Termín: průběžně

Gestor: Ministerstvo kultury

Výše uvedené cíle i přijatá opatření jsou příslibem toho, že se díky působení MK a jeho paměťových institucí zvýší podíl NNO a dobrovolnictví v oblasti nakládání s kulturním dědictvím. Bude tomu skutečně tak? Jaké jsou záruky?

Evaluační plnění koncepčních dokumentů je povinno zabezpečit v první řadě MK (periodické vyhodnocování strategických a koncepčních dokumentů, kontrola plnění plánů a úkolů), ale mělo by k ní přispívat svým kritickým zájmem i vnější prostředí na úrovni státní (vládě jsou předkládány zprávy o implementaci vládou schválených politik) i občanské. Byť nám náhled na vybrané cíle a opatření resortních koncepčních dokumentů dává značnou naději, je nutno kriticky přiznat, že k systematickému rozvinutí participativního přístupu ke kulturnímu dědictví prostřednictvím intenzivnějšího zapojení NNO a dobrovolnictví je potřeba ještě ujit notný kus cesty.

Důvodem malého akcentu na danou oblast jsou bezpochyby dvě skutečnosti – MK chybí hlubší analytická znalost problematiky v oboru a MK nemá žádnou vlastní strategii zacílenou na danou oblast (problém oborového tříštění problematiky). Toto konstatování konkretizuje kupříkladu skutečnost, že MK nedisponuje relevantními aktuálními daty o NNO působících v oblasti péče o kulturní dědictví (evidence NNO vznikla v roce 2006 pod záštitou Ministerstva informatiky ČR, v současnosti provozovaná MV neumožňuje učinit si jasný přehled o předmětu působnosti), a to ani z pohledu jejich typologie (NNO servisní, advokační, zájmové, filantropické), ani z pohledu specifikace jejich předmětu činnosti. Resort sám systematicky nesleduje a nevyhodnocuje působení NNO v oblasti nakládání s památkovým fondem a dlouhodobě systematicky nesleduje a nevyhodnocuje ani uplatnění dobrovolnictví v kultuře. Má přehled pouze o aktivitách příjemců podpory z památkových programů MK, dále o subjektech, s nimiž má uzavřeny dohody

o spolupráci (SHS ČMS, AMG, Institut pro památky atp.), či s nimiž dlouhodobě neformálně spolupracuje (AMHZ), ad hoc pak o NNO angažujících se v konkrétních kauzách, resp. správních řízeních podle zák. 20/1987 Sb. Uplatnění dobrovolnictví v PO MK je tematizováno ve výročních zprávách jednotlivých organizací.

Neznalost úplného obrazu aktivit NNO v oblasti nakládání s památkovým fondem nedává MK možnost čelit negativnímu působení některých advokačních NNO na straně jedné, na straně druhé neumožňuje náležitě hospodařit s občanským zájmem o památky a využívat přirozené synergie ve prospěch dědictví, což platí též o dobrovolnictví.

Na závěr si dovolím vyslovit velké přání.

Nejprve se vrátím do roku 2011. Tento rok byl vyhlášen Radou ministrů EU jako Evropský rok dobrovolných činností na podporu aktivního občanství, zkráceně jako Evropský rok dobrovolnictví. V ČR měla tato evropská iniciativa poměrně silný ohlas, včetně toho, který bylo možnost sledovat v oblasti kultury, a přinesla mnoho pozitivních impulsů i reálných výsledků. Z nich bych na prvním místě zmínila vznik zásadního metodického materiálu pro uplatnění dobrovolnictví v oboru, který našel konkrétní podobu v publikaci označené Metodické doporučení Ministerstva kultury pro dobrovolnictví v kultuře a umění, které vzniklo v roce 2012 péčí Národního informačního a poradenského střediska pro kulturu (NIPOS), PO MK, a vyšlo v elektronické podobě. V červnu roku 2015 došlo k vydání nové aktualizované verze publikace.

Přinese-li akcent na participativní správu kulturního dědictví v rámci dalšího „evropského roku“, konkrétně Evropského roku kulturního dědictví 2018, pro uplatnění NNO a dobrovolnictví v naší kultuře alespoň srovnatelné výsledky s tím, co znamenal rok dobrovolnictví, bude to znamenat velký přínos.

Vážené dámy a pánové, děkuji Vám za pozornost a přeji Vám, aby Vás dnešní setkání vnitřně obohatilo a posílilo ve Vašem odhodlání dále pracovat pro naše společné dědictví.

Pečujeme o památky – seminář 15. 6. 2017 v Kroměříži

Mgr. Miroslav Kašný, člen Rady Zlínského kraje pro kulturu, památkovou péči, církve, mládež a sport, předseda Communitas auxilium – společenství pro pomoc, z.s.

S radostí jsem přijal pozvání na seminář pořádaný Klubem UNESCO Kroměříž s dalšími partnery s názvem Pečujeme o památky – příklady dobré praxe aktivit neziskových a dobrovolnických organizací. Rád jsem také přijal záštitu nad touto záslušnou akcí. Bylo to i proto, že jsem předsedou spolku Communitas auxilium – společenství pro pomoc, z.s. Máme ve výpůjčce nejstarší poutní kostelík ve Zlíně - Štípe ze 14. století a zajišťujeme jeho generální rekonstrukci. Naše snažení se pomalu chýlí ke konci a my společně s místním farním společenstvím začínáme kostelík znovu začleňovat do života místní komunity.

Je velkou nadějí pro kulturní památky, že mimo profesionální organizace, které se starají o jejich opravy a provoz, existuje v naší republice nespočet dobrovolnických aktivit a spolků, jejichž členové je rovněž svými aktivitami pomáhají zachraňovat. Sám jsem vnímal s porozuměním jejich nadšení, se kterým seznamovali ostatní účastníky semináře se svou nezištnou snahou zachránit historické skvosty, které by možná bez jejich pomoci neměly šanci přežít.

Tato snaha pečovat o památky má dvě důležité roviny. Tou jednou je zrekonstruovat vlastní stavbu. Obnáší to vždy hodně času a snahy se sháněním různých dotací, propagace, benefiční akce i vlastní dobrovolnická práce. Ta druhá rovina, která je neméně důležitá, obsahuje následné vlastní oživení památky nejrůznějšími aktivitami, které mají za úkol stavbu představovat lidem, seznamovat je s historií spojenou s konkrétní stavbou, touto historií obohacovat společenský život ve svém okolí a památku znovu začleňovat do života lidského společenství.

V dnešní rozkolísané době vidím jako zvlášť důležité připomínat si naši historii a brát si z toho dobrého, co naši předkové prožili, ponaučení. A naše společná snaha opravovat a následně ožивovat kulturní památky je tou nejlepší cestou.

I. BLOK *Pečujeme o památky – seminář 15. 6. 2017 v Kroměříži*

PhDr. Jana Spathová, NPÚ ÚOP v Kroměříži

Spolupráce památkářů s neziskovými organizacemi ve Zlínském kraji

Významným partnerem při využívání kulturních památek, hledání možností jejich financování a napojování na další aktivity se stávají občanské iniciativy, které péči o památkový fond vnímají jako veřejnou službu. Tam, kde se široká veřejnost více podílí na aktivitách spojených se zachováním a obnovou kulturního dědictví, je vztah ke kulturním památkám intenzivnější a daří se rozvíjet mnohé aktivity, které přispívají k ochraně i péči o kulturní památky. Tyto bohužel aktivity dělají zemi i národ kulturními.

Nikdy není dost slov a setkání, na nichž se hovoří o naší kulturní minulosti, krajině, historii obcí a měst. Je nezbytné zainteresování místních obyvatel na záchraně kulturních a historických hodnot. Lidé si pomalu uvědomují, že se nemusí spoléhat jen na vládní instituce, že i bez nich jsou schopni rozpoznat co místa a budovy, jimž přikládají historický význam, potřebují. To je pozitivní a zdravá reakce založená na uvědomění si hodnoty důvěrně známého prostředí a na přijetí zodpovědnosti za ně.

Nejdůležitějším úkolem občanských sdružení v oblasti památek je osvěta – využití všech prostředků, které nám moderní média nabízejí. Je dobré se opírat o komunitu, o lidi, kteří jsou schopni svým nadšením strhnout ostatní. Co je ale stále nenahraditelné a nepřekonané je osobní kontakt.

Na druhé místo je možné zařadit boj o zachování památky s upozorněním na její ohrožení.

Dále pak vlastní práce při opravách památek, zakládání fondů a nadací na jejich záchranu, vzdělávací činnost, vlastivědné zájezdy, spolupráce s památkovými institucemi, místní samosprávou, ale i se státní správou, včetně Ministerstva kultury. Dochází k propojení občanského prostředí se státní správou a samosprávou, což je nesmírně důležité.

Rovněž velmi důležité je umět prezentovat výsledky práce, což může následně usnadnit získávání prostředků.

Následuje trvalá spolupráce s orgány a organizacemi památkové péče, zejména pak stálý monitoring památek. Neziskové organizace a celý občanský sektor hrají nezastupitelnou roli v oblasti péče o památky. Bez jejich nasazení a zájmu by mnoho památek již dnes neexistovalo.

Myšlenka regionální památkové péče má analogii v řadě evropských zemí, kde ochrana kulturního dědictví není jen povinností státu, ale právem nižších samosprávných orgánů, a tak projevem zodpovědnosti celé společnosti. Tyto aktivity pak vedou ke kultivaci lokálního patriotismu jako pozitivního vztahu obyvatel k místu svého života.

Ochrana kulturního dědictví si rozhodně nežadá jen specialistů, ale stejnou měrou je i vynikající tréninkovou základnou, kde si lze vyzkoušet výměnu know-how a entuziasmus, a kdy je vytvářen tolik potřebný most mezi profesionály a mladými lidmi.

Při vzbuzování zájmu veřejnosti (zejména pak mládeže) je třeba umět využít nových, neotřelých forem. Nalézt a umět sdělit poselství, které nám tvůrci a budovatelé památky z minulosti poslali a zanechali. Na to občané slyší – nevystačíme s tím formálním – je třeba zachraňovat kaple, kostely, hrady atd. Každá památka, která stojí za to, je zajímavá především svým poselstvím. K tomu musíme znát její historii a umět nalézt onu skrytou výzvu.

Ve Zlínském kraji funguje již více než čtvrt století velmi dobrá spolupráce orgánů státní památkové péče s řadou neziskových organizací. Tato dlouhodobá a systematická spolupráce má pozitivní výsledky v podobě zachráněných a obnovených památek. A právě o některé tyto pozitivní příklady spolupráce v našem regionu bych se s Vámi ráda podělila.

Složitá dříve i dnes je problematika zřízení, torzální architektury, tedy památek, které klasickou údržbu na první pohled téměř nevyžadují. Zde hraje velkou roli obecná neinformovanost a lhostejnost, které umožňují poškozování, či zničení památky. Situace u těchto objektů je velmi vážná i z toho důvodu, že tyto objekty jsou často umístěny v obtížně přístupných polohách.

Na základě rozsáhlých zjištění zahájil v minulých letech NPÚ ÚOP v Kroměříži dialog s majiteli těchto památek a zorganizoval několik terénních „workshopů“, v rámci kterých byly úspěšně provedeny konzervační práce. Jejich cílem byla jednak záchrana ohrožených částí těchto památek, metodická ukázka technického provedení konzervace historických konstrukcí a v neposlední řadě i osvěta (publikační a přednášková činnost), která má přinést „návrat“ těchto zapomenutých památek do podvědomí laické i odborné veřejnosti.

Pohled do zákulisí oprav, postřehy z průzkumů, setkání se sondami přímo in situ dokáže veřejnost nadchnout a získat. Byla rovněž realizována pracovní setkání v areálech některých ohrožených a zapomenutých památek, která byla provázena jednáními s majiteli i prezentací programu veřejnosti. Chceme-li při plnění tohoto nelehkého úkolu jako památková péče obstát, musíme vnímat potřeby společnosti i jednotlivých vlastníků, umět jim vysvětlit své názory a někdy přistoupit na rozumný kompromis, aby nás vlastníci, obce i veřejnost nebrali jako drába, ale jako partnera, který jim chce pomoci v uchování hodnot, které vlastní. Míjení nás, památkářů s veřejností, vlastníky, by bylo nejenom ke škodě obou stran, ale zejména ke škodě památek. A to je třeba mít stále na mysli.

Počátky spolupráce se širší veřejností při průzkumu a obnově památek torzální architektury na území Zlínského kraje lze ale datovat již do let 1976 a 1977, tedy již do minulého století. V těchto letech byl zahájen rozsáhlý výzkum hradu Brumova, který patřil k nejrozsáhlejším akcím svého druhu na území naší republiky. Výzkum skončil v roce 1982, a přestože se podařilo prozkoumat jen asi třetinu rozlohy hradního areálu, přinesly jeho výsledky zásadní změnu obrazu historického vývoje v oblasti jihovýchodní Moravy. Po ukončení archeologického výzkumu byla zahájena příprava rekonstrukce odkrytých částí hradu a zde se již v plné míře zapojila podstatná část veřejnosti. V r. 2000 byl hrad slavnostně předán širší veřejnosti. V současné době se stal jednou z nejvyhledávanějších turistických atrakcí v širší oblasti jižního Valašska a každoročně zde probíhá řada kulturních akcí.

Zcela odlišně proběhla záchrana dalšího z královských hradů na jiho-východní Moravě a to Lukova. Výzkumy a obnova lukovského hradu byly od samého počátku 80. let 20. století propojeny s dobrovolnými pracovníky povětšinou z hnutí Brontosaurus. Archeologický výzkum hradu byl obnoven až roku 1988, ale již před tím byly zahájeny v roce 1986 první záchranné práce na konzervaci, které pokračují nepřetržitě až do dnešních dnů. Důležitým impulsem v záchraně hradu bylo založení Spolku přátel hradu Lukova v roce 1990, který posléze přijal hlavní iniciativu při záchraně památky. V průběhu více jak čtvrt století byly na hradě provedeny zásadní opravy. V roce 2004 byly tyto akce završeny otevřením, resp. zpřístupněním hradu pro širší veřejnost, čímž vlastně Lukov navázal na Brumov, a obdobně jako v předešlém případě jsou zde realizovány pro návštěvníky kulturní akce. Oceněním této dlouholeté snahy o záchranu památky byla v letošním roce i první cena v takzvané menší kategorii soutěže Památka roku, kterou čtvrtým rokem vyhlašuje Sdružení historických sídel Čech, Moravy a Slezska.

Obdobně se ale spolupráce s veřejností promítla i v celé řadě dalších příkladů. Je to především zlínská pobočka Klubu Augusta Sedláčka, již vzpomínaný Spolek přátel hradu Lukova, dále tzv. „létaující valašské komando“ z Valašských Klobouk, Kluby přátel historie města Slavičína a Otrokovic, obdobné sdružení kolem městského muzea v Napajedlích, sdružení obcí v mikroregionu Ploština. Členové těchto subjektů se výrazně podílejí jednak na archeologických výzkumech nejen na jihovýchodní Moravě, ale i za hranicemi regionu. Jejich, a někdy v podstatě rozhodující, účast ovlivnila probíhající pokus o základní konzervaci hradu Křídlo v Hostýnských vrších, při průzkumu hradu Engelsberka ve Vizovických vrších, při realizaci naučného vlastivědného okruhu na jižním Valašsku s centrem na významné lokalitě Klášťov, výraznou měrou se podílejí na výzkumu a soupisu mohylových pohřebišť z doby velkomoravské na jihovýchodní Moravě. Do výčtu jejich aktivit lze také zařadit pořádání výstav s historickou a archeologickou tematikou (městská muzea v Otrokovících, Slavičíně a Napajedlích) a také organizování zájezdů po památkových objektech (především hradech) a to i do zahraničí (Klub Augusta Sedláčka Zlín).

Do povědomí místních obyvatel, což je důležitý předpoklad účinné ochrany památky do budoucna, se dostal i Šaumburk díky dobrovolným spolupracovníkům, vstřícnosti LČR, jako majitele pozemku, pracovníků památkové péče KÚ ZK a NPÚ ÚOP v Kroměříži. Materiál na záchranu této středověké architektury a dopravu nezištně zajistily obce Podhradí, Lhota, Rajnochovice a OS Polypeje. Konzervace ohrožených částí byla realizována i na Zuvačově nad obcí Komňa a to formou drobných workshopů a to opět za účasti a pomoci vlastníků, zástupců okolních obcí, profesionálních pracovníků SPP a nadšených dobrovolníků.

Na Cimburku dalo sdružení Polypeje od roku 1994 pohybu návštěvníků po lokalitě určitý řád. Po vstupu Polypejí se progresivní rozpadání Cimburku pozastavilo. Práce na úpravách a památkové zajišťování provádějí často členové sdružení a jejich přátelé, kteří se rekrutují převážně z řad mladých lidí, samozřejmě ve spolupráci a pod dohledem odborníků z oblasti archeologické a památkové péče. Z hlediska současného využití nabízí Cimburk seznámení s jeho architektonickým vývojem v podobě prohlídek. Stejně tak je dějištěm nejrůznějších kulturních akcí.

Jak je možné na této „malé procházce“ torzální architekturou Zlínského kraje vidět, výsledky společné péče jsou zde pozoruhodné.

Ale máme tu další oblast spolupráce, péče a záchrany, která překračuje nejenom rámec regionu, naší země, ale má věhlas mezinárodní. Vraťme se ale na začátek této iniciativy. V září roku 1991 se konala v Muzeu Kroměřížska ustavující schůze Klubu UNESCO. Impulsem k jeho založení byla snaha napomoci po letech izolace k návratu Kroměříže, jejich obyvatel a historického bohatství, dobově řečeno „zpátky do Evropy“. Hlavním cílem Klubu ve smyslu Úmluvy o ochraně světového kulturního dědictví bylo zařazení kroměřížských památek do Seznamu světového dědictví UNESCO. Právě díky jeho iniciativě zahrady a Arcibiskupský zámek tohoto významného ocenění dosáhly. K dalším nejvýznamnějším počínům Klubu UNESCO Kroměříž v průběhu už více než čtvrt století, které vešly do povědomí lidí nejenom v regionu, ale i na celostátní úrovni, patří bezesporu Dny zahrad a zámku, Festival Hudba v zahradách a zámku Kroměříž, Multižánrový piknik, konference, koncerty, výstavy, připomínkové akce, desítky besed. To vše jsou činnosti a akce v duchu naplnění všech stěžejních témat světové organizace UNESCO – vzdělávání, vědy, kultury. Myšlenky UNESCO uvádí Klub UNESCO v Kroměříži v život na lokální úrovni. Naplňuje tak nejen ušlechtilé myšlenky UNESCO, ale přispívá i k aktivní občanské společnosti. Stmeluje občany města ke společnému dílu a duchovnímu obohacování se. Spolupráce s orgány a organizací státní památkové péče je rovněž letitá, jaksi samozřejmá a tím i velmi dobrá. Nebýt aktivit Klubu UNESCO, nebyl by ani Projekt NCZK, nebylo by MCZK a v konečném důsledku ani tento přednáškový sál MC, ve kterém se dnes koná naše setkání.

Boj o záchranu památky na Kroměřížsku svedli na přelomu století i v obci Střílky. Z iniciativy občanů Střílek a představitelů veřejného života, kterým nebyla lhostejná chátrající památka barokního hřbitova ve Střílkách (dnes již národní kulturní památka), vzniká v závěru roku 2000 Občanské sdružení pro záchranu barokního hřbitova ve Střílkách. Prvořadým cílem sdružení byla a je snaha o získávání finančních prostředků nad rámec státních dotací, protože finanční prostředky vlastníka – obce Střílky jsou značně omezené. Dalším z cílů sdružení je popularizovat tuto památku v médiích a soustavně informovat veřejnost o významu památky a probíhající obnově.

Stranou nezůstává ani lidové stavitelství. Obec Vlachovice spolu s občanským sdružením Dokopy z Vlachovic, které si dalo za cíl pomáhat a snažit se zlepšovat celkový stav přírody, kultury, tradic, udržitelného rozvoje a duchovních hodnot na Valašsku, obdržela v loňském roce titul „Lidová stavba roku Zlínského kraje“ za příkladnou obnovu památek lidové architektury. Tento titul byl udělen za záchranu jedné z původních usedlostí, která nyní slouží jako Muzeum lidové kultury a tradic Vlachovska. Cílem obce i sdružení bylo vytvořit živé muzeum, které by bylo především místem setkávání občanů a rozvíjení místních tradic a zvyků. Jedná se o projekt, který vyšel přímo z iniciativy občanů. Ale ani tento počín není v našem kraji ojedinělý. Na poli lidového stavitelství můžeme zaznamenat celou řadu úspěchů, kde se do obnovy a zejména pak do užívání lidových staveb a jejich propagace spolu se samosprávami zapojila i občanská sdružení. Děje se tak např. ve Vlčnově, Bojkovicích, Nivnici, Břestku, Bystřici pod Lopeníkem, Hluku, Strání, Jalubí, Komni, Tupesích a v řadě dalších měst a obcí.

A ve výčtu nemůžeme opomenout ani spolek Castellum, který inicioval odkup a následnou obnovu holešovského zámku, Vlastivědný kroužek, který zastřešuje popularizaci holešovských památek, ČSOP Kosenka ve Vlašských Kloboukách, který mimo jiné pečuje a využívá lidové stavby v Kloboukách ke kulturním aktivitám a metodické činnosti, občanské sdružení Communitas Auxilium pečující o starý štípský kostelík, Muzejní spolek Aloise Jaška v Bojkovicích, který spolu s Muzeem Bojkovska a Městem Bojkovice pečuje o válečné hroby, drobnou sakrální architekturu, lidové stavitelství a o propagaci historie města. Na místě je třeba vzpomenout i další sdružení v kraji, která zejména ve spolupráci s místními samosprávami pečují o drobnou sakrální architekturu.

A tak bych mohla pokračovat výčtem dalších sdružení a jejich aktivit ve Zlínském kraji. Já jsem ale chtěla vzpomenout jen některé příklady a na těch demonstrovat, že spolupráce památkářů a neziskových organizací je možná, děje se a přináší své výsledky.

Všechna tato sdružení vznikla z konkrétních potřeb a se zaměřením na záchranu jedné památky nebo komplexu. Zakládajícími členy jsou často místní občané, což je zcela jistě velmi pozitivní trend. Ve všech případech se podařilo „rozjet“ aktivity na těchto památkách v celém rozsahu a to jak v oblasti památkové obnovy, tak i následného využití a prezentace pro nejširší veřejnost.

Pro orgány a organizaci památkové péče ve Zlínském kraji z toho výše uvedeného v předešlých letech vyplývala a do budoucna vyplývá především odborná koordinace těchto aktivit, konzultační a metodická činnost a v rámci možností i finanční podpora těchto akcí, což se každoročně realizuje.

Chvályhodnou snahu po záchraně těchto význačných památkových objektů ovšem nelze nechat volné iniciativě bez nutného korektivu daného řádem a systémem památkové péče. Objekty, kterých se to týká, mají totiž příliš velkou hodnotu, než aby byly vystaveny, byť dobře míněné, libovůli. Všechny úpravy a zásahy tudíž nesmí být výsledkem živelního rozhodování, nýbrž produktem racionálního a koncepčního programu, což se v případě těchto památek děje již celá desetiletí. Tato spolupráce přináší své hmatatel-

né výsledky, které jsou vnímatelné především v postupné obnově a konzervaci těchto památek. V apelu sdružení na obnovu památky je zdůrazňován především kulturní význam stavebních památek minulosti i jejich estetická hodnota coby součást výrazu prostředí, v němž jsou ukotveny.

Závěrem by si dovolila říci, že památková péče 21. století musí být vnímána jako rozsáhlá spolupráce, na níž se podílí jak orgány státní správy a samosprávy, odborné instituce, tak i obce, občanská sdružení a jednotlivci včetně vlastníků nebo správců památek. Jedině takto široce založená aktivita památkové péče může být vskutku účinná nejenom z hlediska zachování památek, ale i z hlediska jejich pozitivního a efektivního působení v současném životě. Právě zaangažování společnosti do těchto aktivit je tou nejúčinnější formou památkářské osvěty a kultivace veřejnosti. Rozkvět našich měst, vesnic a celé společnosti leží právě na lidech, kteří se hlásí k našim dobrým tradicím a zodpovědně rozvíjejí dílo našich předků a předchůdců.

I. BLOK *Pečujeme o památky – seminář 15. 6. 2017 v Kroměříži*

Ing. Aleš Kozák, Institut pro památky a kulturu, o.p.s.

Činnosti a projekty redakce PROPAMÁTKY v oblasti osvěty a propagace péče o kulturní dědictví v České republice

Péče o památky začíná osvětou

Hlavním impulzem pro založení Institutu bylo zjištění, že v České republice neexistovala organizace, která by se průběžně věnovala aktuálnímu dění, monitorování a prezentaci možností obnovy, financování a využívání památek. To bylo v roce 2007. Nejdříve s malým a postupně pak s větším týmem lidí jsme začali připravovat projekty, které dodnes pomáhají šířit osvětu a příklady dobré praxe v péči o kulturní dědictví u nás. A to se stalo naším hlavním posláním. Vyhledáváme pozitivní příklady, které mohou inspirovat další zájemce o památky, propojujeme kontakty, připravujeme vzdělávací aktivity, prezentujeme úspěšné příklady obnovy památek.

Hlavní projekty

Zřejmě nejviditelnějším a nejznámějším je oborový internetový portál PROPAMÁTKY. Jedná se o jediný takto zaměřený a denně aktualizovaný portál v České republice. Kromě zpravodajství obsahuje také přehled aktuálně vyhlášených dotací a veřejných sbírek na památky, stejně jako přehled odborníků, řemeslníků a firem se zkušenostmi při obnově historických staveb. Redakce vydává také stejnojmenný časopis. Dále pořádáme konference o obnově, využívání a financování památek. Na jaře pravidelně oceňujeme ve spolupráci s Ministerstvem kultury a Národním památkovým ústavem nejúspěšnější veřejné sbírky na obnovu památek v soutěži s příznačným názvem MÁME VYBRÁNO. K dispozici máme také vlastní putovní výstavu, která formou příběhů a krásných černobílých fotografií představuje různé přístupy při opravách a využívání kostelů.

Sociální podnik

Většinu ze současných 11 zaměstnanců organizace tvoří lidé, kteří se vzhledem ke své životní situaci obtížněji uplatňují na trhu práce. V našem případě jde o omezení z důvodu zdravotního hendikepu. Prvotním impulzem, proč začít nabízet práci těmto lidem, byl projekt realizovaný s podporou Evropské unie zaměřený právě na rozvoj sociálního podnikání. V roce 2010 jsme tak nabídli zaměstnání třem redaktorům. A dnes už zaměstnáváme celkem devět lidí s různými zdravotními omezeními. Osobně mě velice těší, že v naší redakci mohou tito lidé pracovat. Z nějakého důvodu neměli v životě takové štěstí, mohu-li to tak nazvat, jako většina z nás. Totiž že jsme zdraví. U nás se snažíme respektovat jejich potřeby, což redakční práce umožňuje. Dá se totiž naplánovat. Naši zaměstnanci si proto mohou přizpůsobovat svoji agendu aktuálnímu zdravotnímu stavu. A výsledky naší práce dokazují, že celý tým funguje velice profesionálně. To potvrzuje i řada ocenění, které jsme v průběhu času získali.

Několikrát jsme byli oceněni v soutěži Média na pomoc památkám, kterou vyhlašuje Syndikát novinářů České republiky, náš časopis PROPAMÁTKY získal již dvakrát první místo za grafické zpracování i svůj obsah v soutěži Zlatý středník. Výroční zpráva Institutu zvítězila v soutěži Fóra dárců nesoucí název Být vidět. Každé takové ocenění potěší celý tým a potvrdí, že jdeme správným směrem a že naše práce má smysl.

Financování

Rozpočet Institutu tvoří jak vlastní příjmy, např. z pořádání konferencí, tak státní příspěvky na zaměstnávání hendikepovaných. Pravidelně čerpáme také menší dotace například na vydávání sborníků. To je milé, ale úhrady pravidelných provozních nákladů takto financovat nelze. Proto spolupracujeme s odbornými firmami, které pravidelně nebo jednorázově podporují naši práci. A čím dál více nám začínají přispívat také naši čtenáři a příznivci formou dobrovolných finančních darů. V současné chvíli máme necelých 500 dárců a to je velice povzbuzující. Je to pro nás důkaz, že naše práce má smysl.

Fyzická obnova památek

Jak jsem již uvedl, naše redakce je sociální podnik, takže fyzicky na památkách dlouhodobě pracovat nemůžeme. Naším hlavním úkolem je přinášet informace, šířit osvětu. Sami jsme si však v rámci vlastního teambuildingu stanovili tzv. Den pro památku, kdy se jednou v roce skutečně vydáváme fyzicky pomáhat. Pracovali jsem tak třeba v chotěšovském klášteře nebo na historickém statku ve Vlčkovcích.

Osobní cesta

Moje vlastní cesta se mohla ubírat vlastně úplně jiným směrem. Vystudoval jsem ekonomii na Vysoké

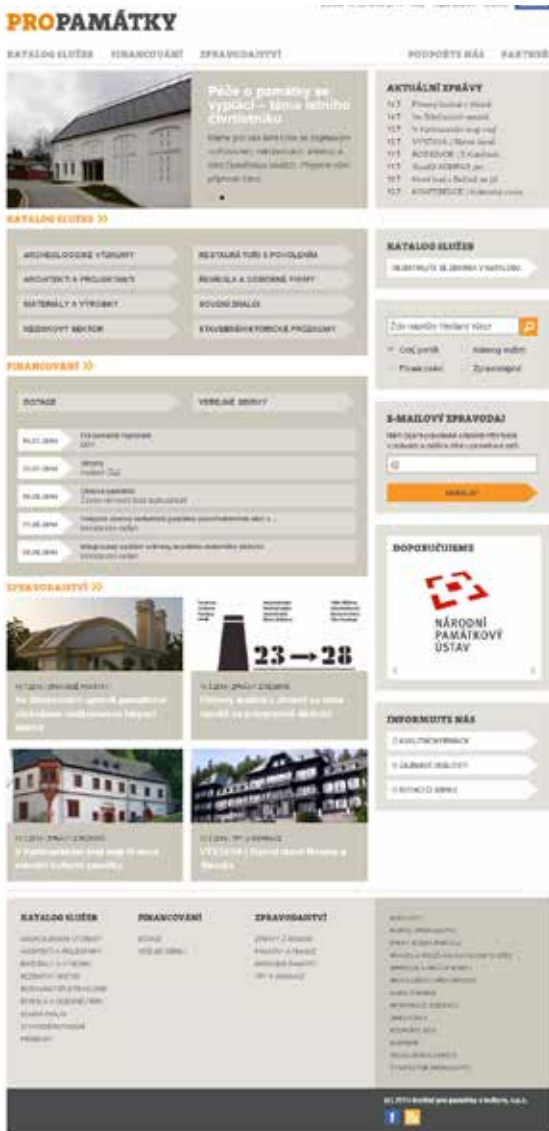
škole ekonomické v Praze a mnoho mých přátel tak nyní pracuje v bankách, pojišťovnách, stali se auditory nebo obchodují na burzách. Já jsem již v průběhu studia zjistil, že něco takového by mě netěšilo. Současně jsem se zajímal o architekturu, o rozvoj regionů a sídel. Po ukončení studia jsem dostal nabídku pracovat jako grantový specialista v oblasti památek. A to byl asi ten hlavní impuls, kdy se propojilo mé vzdělání a dlouhodobý zájem. Při té práci jsem poznal krásné historické stavby, seznámil se s mnoha milými lidmi – majiteli památek. Získal jsem první praktické zkušenosti v oblasti péče o památky. Obzor jsem si pak rozšířil dalším studiem a v roce 2007 založil obecně prospěšnou společnost Institut pro památky a kulturu. Nakonec se mi pro vedení organizace hodí i mé ekonomické vzdělání. Obor památkové péče je navíc velice pestrý. Stále se učím novým věcem, stále poznávám zajímavé lidi.

Vzkaz pro čtenáře

Přeji si, aby projekty, které připravujeme, pomáhaly obnovovat kromě památek především vztah lidí k nim. A pokud kdokoli může pomoci k záchraně třeba i drobné památky finančně nebo třeba dobrovolnou prací, ať to zkusí. Ten pocit za to stojí.

*Přehled všech projektů Institutu pro památky a kulturu je k dispozici na: **www.instituteu.cz**.*

Fotografie z odborných konferencí a ukázka webových stránek

I. BLOK *Pečujeme o památky – seminář 15. 6. 2017 v Kroměříži*

Mgr. Lenka Lázňovská, NIPOS

**Občanská společnost
a péče o historické kulturní dědictví /
Služby organizace NIPOS pro neziskový sektor**

Pojem historické kulturní dědictví je u nás spojován především s materiálním kulturním dědictvím, tedy s památkami a památkovými celky, a to jak těmi uznávanými v širším měřítku včetně zapsaných na reprezentativní seznam UNESCO, tak těmi, které mají význam zejména pro místní společenství. Právě tato posledně jmenovaná jsou důležitá proto, že si jich cení obyvatelé žijící v jejich okolí. Památky jednotlivým místům vtiskují identitu, jsou něčím, co spojuje současnou společnost s dějinami v konkrétní podobě. Občanskou společností pak míníme registrované spolky, po roce 1990 občanská sdružení.

Vztah spolků ke kulturnímu dědictví se jako veřejný zájem formuje od druhé poloviny 19.století, tedy od doby uvolnění vnitropolitické situace v Rakouském císařství a později v Rakousko-Uherském císařství. Absolutní moc panovníka zmírnil Říjnový dekret, vydaný 20. října 1850, který znamenal obnovení veřejného politického života, což se nejvýrazněji projevilo vydáváním tisku (např. Národní listy Julia Grégra nebo tři roky vydávaný deník Národ redigovaný Františkem Palackým a Františkem Ladislavem Riegrem). Posléze pak realizací práva spolkového. Je faktem, že se svoboda zakládat spolky nevyvíjela v monarchii úplně jednoduše. Nejprve byla omezena nutností získat zvláštní povolení a až v roce 1867 se automaticky připouštěl každý spolek, který do čtyř dnů od jeho ohlášení nebyl úředně zakázán. Tehdy vznikl např. Sokol jako dobrovolná organizace, jejíž struktura (regionální župy a místní organizace) měla pro rozvoj společenského života pro české obyvatelstvo zásadní význam. V 60.letech 19. století byla založena celá řada spolků, jejichž působení v péči o kulturní dědictví pokračovalo první republikou, protektorátem a poválečným obdobím do r. 1951, kdy v rámci tzv. soběslavského plánu byly spolky rozpuštěny, respektive nemohly existovat bez tzv. zřizovatele, jímž mohla být jen socialistická organizace.

Představme si některé typy spolků. Za celostátní spolky to může být spolek Svatobor, založený v roce 1862 „ku podpoře spisovatelů českých prostředky peněžními a ku oslavení jejich památky“ Mezi zakladateli najdeme všechny klíčové osobnosti českého veřejného života (Palacký, Rieger, Erben, Náprstek, Grégr, Sladkovský, Thomayer, Jirásek a další). Základní ideu vyjádřil Palacký heslem Pomáhej! Osvěcuj! Pamatuj! Spolek pomáhal jednak chudým spisovatelům, jednak udílením cen, stipendií povzbuzoval další tvorbu. Osvěta spočívala v podpoře vydávání a šíření děl českých spisovatelů. Heslo Pamatuj chápal Svatobor jako výzvu k udržování památky osobností české literatury, které se zasloužily o obrození českého národa. Toto poslání se naplňovalo zřizováním pomníků, pamětních desek a péčí o záchranu hmotných památek na ně. Na svůj náklad zřídil např. pomníky Josefa Jungmanna a K.H.Máchy. Jeho zásluhou byla zřízena první pamětní deska v Brixenu na památku Havlíčkova vyhnanství. Inicioval a podstatně přispěl k vykoupení rodných domů, např. F.Palackého v Hodslavicích, Jána Kollára v Mošovcích na Slovensku. Idea společné hrobky panteonu se naplnila v roce 1893 vybudováním Slavína na Vyšehradském hřbitově. Svatobor byl jeho vlastníkem a správcem až do roku 1970, kdy byl nucen svou činnost ukončit, neboť k naplnění svého poslání pozbýl všech prostředků. V roce 1974 na jejich činnost částečně navázal Klub za starou Prahu, a to tím, že se ujal záchrany historické části Olšanských hřbitovů. Svatobor obnovil svou činnost v roce 1990 za podpory prezidia ČSAV, jež zpřístupnilo uchovaný archiv spolku. Nové stanovy obsahují osvětové poslání včetně péče o uchování hmotných památek na významné osobnosti české kultury a vědy, jmenovitě míst jejich posledního odpočinku. V roce 1997 smluvně převzal do své správy hrobku Slavín (vlastníkem je hl.m.Praha) a postaral se o rozsáhlou rekonstrukci hrobky. Dnes Svatobor pořádá besedy a pietní shromáždění, tematizované vycházky, vydává vlastní periodikum Zprávy (5 čísel ročně). Kromě jednotlivých členů má i několik kolektivních (gymnázium F.Palackého v Neratovicích, Společnost Jana Jakuba Ryby, Společnost A.Jiráska, pěvecký sbor Svatobor v Sušici a další).

Pro téma konference je rozhodně zajímavý i druhý typ spolku, tedy místní a regionální. Mám na mysli okrašlovací spolky. Ony naplňují anglosaské pojetí termínu heritage, který zahrnuje nejen kulturu, ale i přírodu ve smyslu kulturní krajiny. Historicky prvním okrašlovacím spolkem byl v roce 1861 spolek založený v Kutné Hoře. Dalším určujícím mezníkem byl rok 1904, kdy byl ustaven Svaz českých spolků okrašlovacích v království českém. Pro představu v roce 1880 existovalo 28 českých okrašlovacích spolků, v době založení svazu jich fungovalo 237. Nejvíc spolků pracovalo na počátku první světové války (402). Okrašlovací spolky naplňovaly v praxi i teorii udržování, péči a starostlivost o českou krajinu a domácí prostředí, přičemž ochrana domovní souvisela s ochranou památek. Památkami byly myšleny movité a nemovité předměty či jejich soubory disponující historickou, uměleckou nebo přírodní hodnotou. Okrašlovací spolky vznikaly převážně v malých obcích. V druhé polovině 19. století jim šlo zejména o zkrášlení domova jako životního prostředí, v němž se vývoj přírody snoubí s historií člověka. Inspirací se stal zejména anglický spisovatel a kritik John Ruskin, který

inicioval založení dílen v chudých čtvrtích Manchesteru, v nichž se staré použité věci znovu zpracovávaly na vkusné umělecké předměty, finančně dostupné. Tematicky sice převažuje ochrana zeleně, je však vždy doprovázena úsilím o záchranu nemovitých historických památek jako jsou např. zříceniny, hrady a zámky, technické památky (např.mlýnský náhon), kapličky apod. Okrašlovací spolky např. zaštitily akci na záchranu hradu Helfenburku, zříceniny hradu Tetín, bourání kapličky ve Zbečně spolu se snahou zabránit vykácení lip. Protestovaly vždy, když zásahy do krajiny ohrožovaly její ráz (např. protest proti vedení elektrické dráhy na Pražský hrad nebo proti stavbě záchodku v blízkosti chodského hradu). Ochrana přírody, památek a krajiny se dostala až do školních řádů (v části mravní výchova z r. 1937).

Na bohatou tradici okrašlovacích spolků bylo možné navázat až po listopadu 1989. Musely se přitom inspirovat v zahraničí. Dnešní okrašlovací spolky jak místní, tak regionální (např. Kokořínsko) se hlásí k historické tradici (např. okrašlovací spolek města Prostějov uvádí návaznost na svého předchůdce založeného v r. 1873 už ve své preambuli) a pod heslem pomáhám své obci, pořádají dobrovolné akce zaměřené na:

- Záchranu a revitalizaci drobných sakrálních a přírodních památek včetně jejich dokumentace
- Záchranu jedné památky např. místního kostela nebo varhan apod.
- Obnovu kulturních tradic např. přírodního divadla, jarmarku, pouti...
- Pořádání besed, přednášek, vydávání publikací jako zpřístupňování a propagaci místního kulturního dědictví
- Pořádání kulturní akcí zejména benefičních (koncerty, plesy apod.), jejichž výtěžek je vkládán do fondů na záchranu nějaké památky
- Stimulování občanů k vědomí odpovědnosti za budoucnost své obce a všeho, co se v ní děje (např. okrašlovací spolek v Havlíčkově Brodě se jmenuje Budoucnost

Zajímavostí jsou dvoujazyčné spolky, které počítají s nečeskými členy. Například Znojmo se obrací na krajany a bývalé usedlíky v Německu, Miličín zase pracuje s faktem, že tady žije řada rodin bývalých ruských vojáků. Okrašlovacích spolků je v ČR v současné době z hlediska tématu, kterým se zabýváme, kvantitativně nejvíc.

Jiným typem místního spolku, který však díky významu území, v němž působí a také postojům, které zastává a díky nimž si vydobyl renomé, místo působení zdaleka překračující, je Klub za starou Prahu. Vznikl jako sdružení milovníků staré Prahy v roce 1900. Jeho členové se rozhodli aktivně hájit historické architektonické i urbanistické kvality města proti všem stavebním záměrům, které narušují vzhled a osobitost Prahy. Od počátku mezi členy Klubu byly významné osobnosti pražské inteligence: např. architekti Pavel Janák, Rudolf Kříženecký, historici umění V. V. Štech, Emanuel Poche. Duchovním otcem myšlenky založení klubu byl patrně Vilém Mrštík. S Klubem spolupracovali malíři Jan Zrzavý, Karel Klusáček, Zdenka Braunerová. Vysoká odbornost práce byla od počátku předností Klubu, která mu zajišťovala uznání v očích veřejnosti i respekt odborníků. Od r. 1910 vydává Klub samostatné periodikum, které se podobně jako činnost organizace neomezuje jen na Prahu. Klubovní pobočky vznikly např. v Českých Budějovicích, Pelhřimově, Plzni, Rokycanech, Mělníku, Pardubicích. Klub působil i v době socialismu a jeho členové se ani tehdy nebáli jít do velkých kauz. Např. koncem 60. let rada Klubu vystoupila proti záměru vybudovat malostranský tunel s podpovrchovou tramvají, která by značně ohrozila pražské památky. V 80. letech se marně snažil Klub zabránit demolici nádraží Těšnov. Ve dvou případech byl však úspěšný. Podařilo se zachránit Vinohradskou tržnici a školu na Komenského náměstí na Žižkově. Oba objekty stojí dodnes. Členskou základnu tvoří 1200 osob, sídlí v prostorách románské věže Juditina mostu. Kromě dvakrát ročně vydávaných Zpráv Klubu, se každý měsíc konají přednášky a besedy. Dvanáct let Klub vypisuje Cenu Klubu, která sleduje dění v republice. Cenu za rok 2015 získala novostavba Dusíkova divadla v Čáslavi. Klub bedlivě sleduje všechny stavební záměry v centru Prahy (jádro Prahy je od r. 1992 zapsáno na Seznamu světového kulturního a přírodního dění UNESCO). Klub se stal oponentem památkové péče v Praze a nebojí se polemizovat, pokud se domnívá, že zásahy a přestavby nerespektují unikátní historické prostředí (např. za kulturní barbarství označil využití přízemí paláce Sylva Taroucca na Příkopech pro jídelnu řetězce McDonalds nebo novostavbu Longin Business Center v ulici Na Rybníčku v samém sousedství rotundy sv. Longina).

Na společenský a veřejně prospěšný význam aktivit občanské společnosti se rozhodl upozornit také Národní památkový ústav jako klíčová státní odborná organizace v oblasti památkové péče. Vyhláňuje Ceny NPÚ Patrimonum pro futuro, v němž propaguje pozitivní příklady v památkové péči. Zejména v kategorii Prezentace hodnot jsou každoročně mezi nominovanými spolky. Např. v roce 2013 byla jako nejvýznamnější počin vyhodnocena činnost sdružení Omnium, které dlouhodobě upozorňuje na skutečně výjimečný architektonický soubor tzv.broumovské skupiny kostelů převážně z dílny Kryštofa a Ignáce Dientzenhoferů. Sdružení pořádá přednášky, semináře, kulturní akce a podařilo se mu oživit celou lokalitu. Spolky jsou však velmi viditelné i v další kategorii Záchrana a obnova památky. Za všechny můžeme jmenovat Sdružení za záchranu hradu Brandýs nad Orlicí, Spolek přátel hradu Lukova, Sdružení Hartenberg v Hřebenech a další.

Tím se dostáváme k dalšímu typu spolků, které pečují o jednu konkrétní památku. Např. spolek s názvem Ochránci památek Josefov-Ravelin No. XIV. Dobrovolnické skupiny zaměřující se záchranu pevnosti se začaly formovat už v 80.letech minulého století. Výrazně se však prosadil až spolek založený v 90.letech. Členové postupně odstranili náletovou zeleň a zbourali několik nevzhledných hal,, rekonstruovali strážnici, prachár-

nu, dělostřelecká kasemata. Podle dobové dokumentace dostavěli části chybějících hradebních konstrukcí a postarali se o nezbytné zajištění stájí. Spolek sbírá a shromažďuje autentické prvky z výbavy pevnosti (zbraně apod.). Na těchto zásazích odpracovali tisíce hodin. V roce 2014 získali do vlastnictví přilehlý zanedbalý bas-tion, kde v roce 2015 byla instalována výstava o československých legiích. Pořádají zde i kulturní akce např. rekonstrukce boje o pevnost. V souvislosti s tímto spolkem je třeba připomenout, že řada památek využívá dobrovolnické práce studentů a zájemců o historii, kteří na stavební záchranné práce obětují své prázdniny či dovolené.

Nejde samozřejmě o úplný výčet typů spolků, které se aktivně zasazují o záchranu, obnovu, propagaci a péči o kulturní dědictví. Spíše jde o nahlédnutí do jejich typologie. Jejich význam není jenom v konkrétních činech. Významně pomáhají budovat postoj veřejnosti k památkám jako společnou odpovědnost občanů vůči minulosti i budoucnosti. Je to přece dědictví, které nám odkázali předkové a je naší povinností zachovat je pro budoucí generace. Je proto dobře, že spolky mají možnost dosáhnout na dotace veřejné správy včetně MK ČR.

Služby NIPOS pro neziskový sektor

Tento příspěvek je věnován aktivitám NIPOS v oblasti památkové péče. Nejprve mi dovolu-te stručně představit naši organizaci. Národní informační a poradenské středisko pro kulturu (NIPOS) bylo zřízeno rozhodnutím Ministerstva kultury k 1. 1. 1991. Svým posláním navazuje na své předchůdce (historicky prvním byl Masarykův lidové výchovný ústav založený v r. 1925). NIPOS – jako státní příspěvková organizace - zajišťuje spektrum činností v oblasti kultury ojedinělých svým rozsahem

i zaměřením, které vyplývají ze Státní kulturní politiky na léta 2015-2020. Působí jako specializovaná orga-nizace především ve třech oblastech: státní statistická služba za oblast kultury; informační a poradenská čin-nost určená pro veřejnou správu a NNO; odborný servis pro neprofesionální umělecké aktivity v 21 oborech od dětí po seniory.

NIPOS zabezpečuje z pověření Ministerstva kultury státní statistickou službu za celou oblast kultury na zákla-dě zákona č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě, ve znění pozdějších předpisů. Provádí statistická zjišťová-ní celkem ve 12 oblastech kultury. V oblasti památkové péče šetří památkové objekty s kulturním využitím. Každý rok vydává informační brožuru Kultura České republiky v číslech. Dále vydává dokument Návštěvnost památek v krajích České republiky. Z úkolů Státní kulturní politiky na léta 2015-2020 vychází projekt Satelitní účet kultury. Cílem účtu je zmapování finančních toků do kultury z různých zdrojů přicházejících a na druhé straně z kultury vycházejících. Vzniká ve spolupráci s Českým statistickým úřadem.

Informační a poradenská činnost organizace spočívá, mimo jiné, v provozování bezplatné internetové po-radny, která je k dispozici na www.nipos-mk.cz. Specializuje se na poradenství v oblasti právní, v oblasti fi-nancování kultury z veřejných rozpočtů a poradenství k neprofesionálním uměleckým aktivitám. Je určena především pracovníkům státní správy a samosprávy, neziskovým právníckým osobám, fyzickým osobám působícím v oblasti kultury, ale i studentům. Zkrátka všem, kteří poskytují veřejné kulturní služby.

Vedle Internetové poradny poskytuje NIPOS také konzultace a expertní vyjádření na žádost subjektů pů-sobících v oblasti kultury. Témata konzultací se dotýkají zejména aplikace právních norem do provozního a ekonomického zajištění jak neziskových, tak doplňkových činností právníckých osob působících v kultuře. Časté jsou také dotazy týkající realizace dotací z veřejných rozpočtů, změn, tvorby zakládacích dokumentů právníckých osob či otázky užití práv chráněných autorským zákonem. Konzultace jsou vyhledávány regio-nálními a lokálními kulturními organizacemi, odbornými pracovníky krajských, městských a obecních úřadů, NNO – zejména spolky. Součástí konzultačních služeb je také zajišťování odborných seminářů, které jsou zaměřeny na různorodá témata (oblast autorského práva, účetnictví příspěvkových organizací, pracovně -právních vztahů, problematiku marketingu kulturních organizací atp.).

NIPOS se také věnuje problematice dobrovolnictví v kultuře. Vydal Metodické doporučení Ministerstva kul-tury pro dobrovolnictví v kultuře a umění. Tato publikace je výsledkem činnosti pracovní skupiny Dobro-volnictví v kultuře, která byla ustavena a pracovala v rámci Evropského roku dobrovolnictví (2011). Naše organizace se dobrovolnictví věnuje dodnes, a proto v roce 2015 vyšlo již druhé aktualizované vydání. Jeho součástí je i kapitola věnující se dobrovolnictví v oblasti kulturního dědictví.

Naše organizace je také vydavatelem internetového časopisu Místní kultura (www.mistnikultura.cz), který přináší kulturní zpravodajství z celé ČR. Webové stránky jsou denně aktualizované a přinášejí velké množství článků, zpráv, pozvánek na akce a dalších textů, které si mohou vkládat na web pořadatelé sami. Umožňuje tak subjektům působícím v kultuře (i těm z neziskové sféry, „malým“ či začínajícím) se tímto způsobem zviditelnit. Místní kultura poskytuje mediální partnerství nejrůznějším subjektům a aktivitám. V polovině roku 2016 jsme přivítali miliontého návštěvníka, na FACEBOOKU je registrováno více jak 500 fanoušků.

Z tohoto stručného výčtu aktivit je patrné, že činnost NIPOS je opravdu bohatá a různorodá. Pokud tedy pořá-dáte kulturní aktivity, potřebujete poradit, chcete propagovat své akce a události, nebo potřebujete informace týkající se poskytování veřejných kulturních služeb a statistiky v oblasti kultury, neváhejte a obraťte se na nás.

PhDr. Jiří Tošner, zakladatel HESTIA – Centrum pro dobrovolnictví, z. ú

Památky spojují

Seminář velmi živě a názorně představil, jak se lidé setkávají a dobrovolně pečují o památky. Řada příkladů z praxe zde uvedených může být dobrým vzorem pro další zájemce o tuto činnost. Nejde jen o zachování kulturního dědictví, ale také o propojení občanů a organizací při péči o památku, tedy o posílení občanské společnosti.

Proto se dobrovolnictvím zabýváme již od roku 1993, od té doby jsme nastartovali v ČR řadu dobrovolnických projektů a pomohli jsme při založení mnoha dobrovolnických center, připravili řadu metodik dobrovolnictví, každoročně pojišťujeme několik tisíc dobrovolníků v celé ČR. Spolupracujeme s komerčními firmami na filantropických programech jejich společenské odpovědnosti.

Od roku 2001 předává každý rok primátor hl. m. Prahy dobrovolníkům „Křesadlo – cenu pro obyčejné lidi, kteří dělají neobyčejné věci“. Cena Křesadlo díky nám nachází každoročně cestu do řady dalších měst a regionů.

V roce 2005 jsme založili sekci „HESTIA – Metodické a vzdělávací centrum“, kde realizujeme vzdělávání a supervize koordinátorů dobrovolníků a dalších pomáhajících profesích, zejména sociálních a zdravotních.

Máme za sebou systémové projekty, jako projekt NROS – PHARE 2000 „Zvýšení profesionality NNO v oblasti dobrovolnictví“, nebo „Zvyšování efektivity dobrovolnictví jako nástroj zlepšování kvality péče a důstojnosti života seniorů“ (2002).

V oblasti dětí a mládeže to byl projekt: „Klíče pro život – Rozvoj klíčových kompetencí v zájmovém a neformálním vzdělávání“, kde jsme byli garanti tématu „Výchova k dobrovolnictví“, jehož výstupem je mimo jiné od roku 2014 nově uznaná profese „Koordinátor dobrovolníků“.

V roce 2009 to byl výzkum dobrovolnictví podpořený z Norských fondů, jehož výstupem byla kniha P. Friče, T. Pospíšilové a kolektivu „Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století“. V Evropském roce dobrovolníků – 2011 jsme realizovali projekt podpořený z EU pod názvem „Dobrovolnictví pro všechny“, jehož výstupem byla, kromě 11 regionálních projektů komunitního dobrovolnictví, čtyřech videodokumentů o dobrovolnictví, také kniha P. Friče a M. Vávry „Tři tváře komunitního dobrovolnictví“.

V letech 2013-14 na toto vše navazoval projekt „Dobrovolnictví a veřejná služba v obci – jak na to“, realizovaný spolu s Národní sítí zdravých měst a dalšími zahraničními partnery, zaměřený na dobrovolnictví jako nástroj vytváření komunit a spolupráce občanů, všech typů spolků, organizací i veřejné správy obcí, měst a regionů. Výstupem je publikace „Metodika dobrovolnictví v obci – jak na to?“, která je k vyzvednutí v HESTIA, nebo k zaslání za poštovné, popisující vytváření komunitních sítí a konkrétní příklady spolupráce v pěti městech – Soběslav, Prachatice, Ústí nad Labem, Vsetín, Opava a v Kraji Vysočina;

V současné době jsme partnerem FDV MPSV v projektu „Dobrovolnictví ve veřejné správě“, který dále rozšiřuje dobrovolnou spolupráci a rozvoj komunit v obcích, městech a regionech.

Již léta spolupracujeme na rozvoji dobrovolnictví také v oblasti kultury, kdy v Evropském roce dobrovolnictví 2011 vznikl sborník České kanceláře programu Cultur pod názvem „DOBROVOLNÍCI PRO KULTURU – Dobrovolnická činnost v kulturních organizacích“. V dalších letech to byl systémový dokument „Metodické doporučení Ministerstva kultury ČR pro dobrovolnictví v kultuře a umění“, který vydalo za finanční podpory Ministerstva kultury Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, a které vyšlo v aktualizovaném vydání v roce 2015.

Naše činnost je zaměřena stále na původní cíl – dobré mezilidské vztahy. Dobrovolnictví učí lidi spolupracovat na základě dobré vůle, která vyžaduje dobrou vzájemnou komunikaci. Věříme, že naší činností pomáháme k morální a občanské rehabilitaci české společnosti.

Takže pokud vás zaujalo dobrovolnictví jako takové, jak a kde funguje v nejrůznějších oblastech života, rádi se s vámi spojíme.

Řadu zde zmíněných textů a videí najdete na webu **www.hest.cz**. Svoji poptávku po dobrovolnících můžete kdykoli vyvěsit na web **www.dobrovolnik.cz**, kam můžete poslat také příběhy a fotografie z vaší činnosti - přispějete tak ke zviditelnění dobrovolnictví nejen v oblasti kultury.

Vlastimil Hela, Muzejní spolek Aloise Jaška Bojkovice

Spolupráce Muzejního spolku Aloise Jaška a Muzea Bojkovska při péči o památky

Muzeum a Muzejní spolek v Bojkovicích

Na počátku 20. století, kdy už existovala muzea v Uherském Brodě (1898) a Uherském Hradišti (1914), v Bojkovicích podobná instituce chyběla. Učitelé Josef Černík a Karel Dolina proto začali soustřeďovat některé staré památky v kabinetě obecné školy. K vytváření sbírek pro muzeum však dochází teprve v roce 1931, krátce po příchodu Aloise Jaška na pozici učitele měšťanské školy v Bojkovicích.

Za účelem zřízení a zajišťování chodu Krajského musea v Bojkovicích byl roku 1934 vytvořen Muzejní spolek.

V prosinci 1949 čítal úctyhodných 343 členů ze všech obcí regionu. Díky jejich obětavosti se již během prvních pěti let existence podařilo pro muzeum získat 25 000 předmětů a tento počet byl dále navyšován. Komunistický převrat v roce 1948 a s ním spojená cílená „regulace“ spolkového života však další rozvoj aktivit bojkovických muzejníků zabrzdil. Předčasné úmrtí Aloise Jaška v květnu 1950 znamenalo na dlouhá léta téměř definitivní konec Muzejního spolku.

Naštěstí dochází po roce 1989 k oživení spolkové činnosti v rámci nově se formující občanské společnosti, která se začala rodit z popela minulého režimu. To podnítilo i úvahy o oživení aktivit podporujících Muzeum Bojkovska.

Po dlouhých padesáti sedmi letech byla činnost Muzejního spolku v roce 2007 obnovena a na počest svého duchovního otce byla pojmenovaná po učiteli, badateli, muzejníkovi Aloisi Jaškovi. Zasadili se o to Markéta Klimentová a ředitel Muzea Bojkovska Tomáš Hamrlík.

Zřizovatelem dnešního Muzea Bojkovska je město Bojkovice, proto má činnost spolku pouze podpůrný charakter a je občanskou iniciativou. Základní cíle spolku však zůstávají stejné, jako na jeho počátku v třicátých letech: dokumentace mizející minulosti, záchrana historických artefaktů a popularizace historie Bojkovska.

Mezi aktivity Muzejního spolku Aloise Jaška v Bojkovicích patří: přednášky a besedy, výstavy vlastní i podpora výstavní činnosti Muzea Bojkovska, publikační činnost, badatelské aktivity, vzpomínkové a pietní akty připomínání důležitých historických mezníků.

Spolek se zaměřuje i na stezky poznání v blízkém okolí Bojkovic i mikroregionu Bojkovsko, na kterých připravuje informační tabule.

Jednou ze stezek je například Stezka poznání k Letecké bitvě nad Bílými Karpaty z 29. srpna 1944.

Muzejní spolek inicioval nebo úsilím svých členů přímo vytvořil řadu pamětních desek.

V Přechkovicích je věnovaná rodině Pešátů, kteří devět měsíců úspěšně ukrývali amerického letce Josepha Sallingse. V Bojkovicích je postavený památník obětem bombardování z 12. dubna 1945. Na hřbitově v Bojkovicích byl u příležitosti 75. výročí porážky fašismu opravený pomník padlých rumunských a sovětských vojáků. A v centru města byly vytvořeny dosud chybějící desky se jmény padlých z Velké války.

Lidová stavba – domek č.p. 302 v Bojkovicích

V rámci terénního výzkumu tradiční lidové architektury prováděného PhDr. Janou Spathovou a za spolupráce tehdejší předsedkyně spolku Markéty Klimentové, došlo v roce 2007 k identifikaci domku č.p. 302 v Bojkovicích, který byl také zařazen do publikace „Lidové

stavby známé neznámé – Uherskohradištsko. Dnes je prohlášen kulturní památkou.

V roce 2007 však situace nebyla nijak příznivá. Stručně se dá říct, že majitel domek nechtěl prodat, město Bojkovice jej nechtělo koupit a tak stavba chřadla a rozpadala se.

Jedná se o velmi dispozičně zachovalý typický venkovský domek z 19. století. Je umístěný v lokalitě nazývané Potok. Poblíž se v 19. století těžila železná ruda pro místní hutě (1836 – 1850). Dá se předpokládat, že v něm bydleli dělníci kutající železnou rudu. Nic podobného se v blízkém okolí nevyskytuje.

V roce 2016 se věci významně posunuly – majitel se rozhodl domek prodat a město Bojkovice bylo kupodivu ochotno jej koupit a věnovat se jeho rekonstrukci.

Co na to mělo vliv:

- 1/ Ředitel Muzea Bojkovska, zmíněný Tomáš Hamrlík, svojí zarputilostí, odrážející jeho přesvědčení o významu této stavby, dokázal přimět majitele domku k jeho odprodeji.
- 2/ Muzejní spolek Aloise Jaška získal svojí činností respekt jak v očích občanů tak i představitelů města.
- 3/ Muzeum Bojkovska pod vedením Mgr. Tomáše Hamrlíka je oceňováno jak odborníky, tak laickou veřejností.
- 4/ Pohled veřejnosti i představitelů města se díky tomu významně změnil ve prospěch záchrany kulturního dědictví ve všech podobách.

V roce 2016 Zastupitelstvo města Bojkovice schválilo záměr na odkoupení domku č.p. 302 a jeho následnou rekonstrukci.

Je zpracován projekt na rekonstrukci, která bude v dohledné době zahájena s termínem dokončení v roce 2018.

Účelem domku je zachytit běžný života v 19. století.

A ještě pár čísel. Město Bojkovice zaplatilo za výkup domku 200.000 Kč. Rekonstrukce počítá se třemi etapami:

- 1/ Etapa – odvodnění okolí, izolace, doplnění zdiva, oprava střechy a nová krytina a komín. Náklad 425.838 Kč (250.000 Min. kultury, 80.000 Zlínský kraj, 95.838 Kč město Bojkovice).
- 2/ Etapa vnitřní vybavení – náklad ca 450.000 Kč (pravděpodobně z rozpočtu města Bojkovic).
- 3/ Etapa – dotvoření okolí.

Muzejní spolek zpracoval návrh dalších stezek poznání v okolí Bojkovic. Jedna z tras vede právě kolem domku č. p. 302. Směřuje do oblasti tzv. Hradské Nivy s birituálním mohylníkem ve dvacátých letech minulého století necitlivě prokopaným archeologem Červinkou. Na jeho záchranu a zpřístupnění zpracoval spolek návrh a předložil jej Zastupitelstvu města Bojkovice. Tak uvidíme.

Na závěr mi dovolu poděkovat PhDr. Janě Spathové za podporu a dlouhodobé metodické vedení při úsilí o zachování stavebně-historických památek na Bojkovsku.

I. BLOK *Pečujeme o památky – seminář 15. 6. 2017 v Kroměříži*

Ing. Renata Michalová, INEX – sdružení dobrovolnických aktivit, z.s.,
a Bc. Lenka Hasníková, Městské kulturní středisko Holešov

Mezinárodní dobrovolnické projekty na podporu památek v ČR – část workcamp na židovském hřbitově v Holešově / Mezinárodní dobrovolnické projekty na podporu památek v ČR, příklady úspěšných projektů v oblasti péče o památky v ČR

INEX – Sdružení dobrovolných aktivit, z.s. (INEX-SDA) je nevládní nezisková organizace, která se od roku 1991 zabývá mezinárodním dobrovolnictvím a mezikulturním vzděláváním. Naším posláním je prostřednictvím dobrovolnických projektů, vzdělávacích programů a kampaní podporovat rozvoj tolerantní otevřené společnosti a aktivního odpovědného přístupu k okolnímu světu nejen v ČR, ale i na celém světě.

INEX-SDA každoročně podporuje prostřednictvím **workcampů** tři desítky veřejně prospěšných projektů místních neziskovek, obcí i dalších subjektů v různých krajích ČR. Workcampy vycházejí z potřeb v dané lokalitě a vznikají vždy ve spolupráci INEX-SDA s místními partnery. Součástí projektů je nejen dobrovolnická práce, ale i společné aktivity dobrovolníků a místní veřejnosti. Workcampy také nabízí příležitost ke vzdělávání se v daném tématu projektu, poznávání regionu i seznámení s konkrétní neziskovkou nebo obcí a její činností.

Podporujeme převážně projekty zaměřené na komunitní rozvoj, obnovu památek, sociální projekty a ekologické projekty.

Obnova památek

Podporujeme obnovu nebo rozvoj různých druhů památek od hradů a zámků přes židovský hřbitov až po muzeum v přírodě či jiné historické objekty. Dobrovolníci pomáhají nejen se stavebními a renovačními pracemi, ale i s organizací akcí nebo s údržbou parků. Projekty nabízí možnost dozvědět se o obecném tématu památkové péče i o historii konkrétní památky.

Příklady dobré praxe jsou např. workcampy ve spolupráci se spolkem Tvrz Veselí na Klatovsku, s městem Osek na hradě Rýzmburk, s NPÚ na SZ Grabštejně, se spolkem na obnovu zříceniny hradu Hartenberg či s Městským kulturním střediskem v Holešově na podporu židovského hřbitova.

Jak se zapojit do workcampů v ČR?

Do workcampů v ČR se můžete zapojit jako:

účastník – pro dobrovolníky žijící v ČR a starší 18 let, popř. 15 let se základní znalostí angličtiny

vedoucí – pro dobrovolníky žijící v ČR starší 18 let se znalostí angličtiny na komunikativní úrovni a s chutí učit se nové věci

organizátor – pro neziskové organizace, obce a další subjekty působící v ČR

Více informací na webu www.inexsda.cz – naleznete zde databázi dobrovolnických projektů nejen na podporu památek v ČR i zahraničí a také si zde můžete stáhnout příručku pro nové organizátory workcampů.

Dále je v příspěvku představen Mezinárodní dobrovolnický projekt na obnovu židovského hřbitova a synagogy v Holešově.

Holešov je město známé v minulosti svou významnou židovskou komunitou, vzácnou synagogou a především také jako poslední působiště rabína Sabbatai ben Meir ha Kohena zvaného Šach, jednoho z největších židovských učenců, který je pochován na místním židovském hřbitově.

V roce 2000 členové Společnosti přátel Izraele založili občanské sdružení OLAM – Společnost Judaica Holešov s cílem rozvíjet zájem o judaismus, židovskou kulturu a památky. Členové sdružení začali s dobrovolnou údržbou židovského hřbitova a v následujícím roce přijeli do Holešova pomáhat první zahraniční dobrovolníci, které zde vyslala organizace INEX-SDA ve spolupráci s Židovskou obcí Brno. V roce 2014

činnost sdružení OLAM převzalo město Holešov a Městské kulturní středisko Holešov.

V současné době je cílem mezinárodního dobrovolnického projektu v Holešově pomoc s údržbou židovských památek, zvýšení povědomí občanů o dobrovolnictví, podpora mezikulturního poznávání a zvyšování tolerance v české společnosti.

Práce brigádníků probíhají převážně na židovském hřbitově a v Šachově synagoze, kde pomáhají s úpravou venkovního prostředí – vysekávání náletových dřevin, čištění a údržba hrobů, nátěry kovových částí apod.

Souběžně s pobytem dobrovolníků v Holešově probíhá festival Židovské kultury, který se poprvé představil veřejnosti během první mezinárodní dobrovolnické brigády v roce 2001. Jednalo se o jednodenní akci, která byla připomínkou na vypálení nové holešovské synagogy v noci z 11. na 12. srpna 1941. V tomto roce proběhl již 17. ročník tohoto festivalu, který se rozšířil na celotýdenní akci.

Mezinárodní brigádníci se spolu s veřejností účastní programu festivalu a tak se seznamují s židovskou kulturou a společností. Již tradicí je setkávání dobrovolníků s představiteli města, dětmi na stanovém táboře a návštěva památek v Holešově a jeho okolí.

Fotodokumentace k tématu předneseného příspěvku

Rok 2015

Dobrovolnice z Polska – rok 2015

Rok 2017

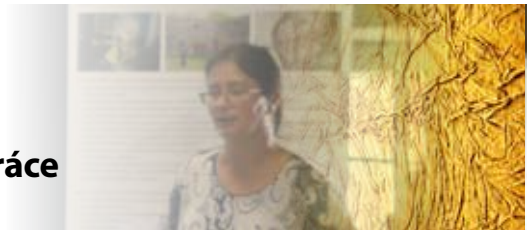

Mezinárodní tým – rok 2017

II. BLOK *Pečujeme o památky – seminář 15. 6. 2017 v Kroměříži*

Hana Talli Hlubučková, Ochrana Klokočských skal, z.s.,
kastelánka hradu Rotštejn

Hrad Rotštejn – 29 let dobrovolnické práce při záchraně a prezentaci památky

Devět kilometrů severovýchodně od Turnova, směrem ke strážní hoře Kozákovu, až na samém okraji přírodní rezervace Klokočské skály, leží zřícenina hradu Rotštejn. Částečně zděná a částečně vtesaná do bloku čtyř pískovcových skal.

Historie hradu se začíná psát kolem roku 1250, kdy byl jako správní a rodové sídlo založen šlechtici z rodu Markwarticů.(někdy též Markvarticů), rodu v erbu kráčejíci Ivici. Pan Jaroslav z Hrutvice nechal hrad postavit na a ve třech skalách do tvaru zploštělé krokvice pro svého syna Voka, později řečeného z Rotštejna. Byla to stavba z části zděná, z části dřevěná. Po požáru někdy mezi 1272-5 (prameny se různí) pak dřevěné části nahradila stavba hrázděná. V roce 1318 byl hrad dobyt a vypálen. Na poplenění panství se podílelo 152 šlechticů z Království Českého. Tehdy hrad držel Vok II. Z Rotštejna. Po tomto požáru byl hrad přestavěn dle tehdejší německé módy a vznikl zde zděný palác. V roce 1360 získal Ješek či Jan z Rotštejna od Karla IV. povolení pořádat v Klokoči týdenní trhy. Rod Rotštejnů vymřel v roce 1413 (1415?) a vdova po posledním majiteli paní Žofka celé panství prodává Vaňkovi Paldrovi z Vařin a rod Rotštejnů definitivně zmizel z dějin.

V majetku katolické rodiny Paldry z Vařin zůstal hrad po celé husitské války. Obecně oblíbenou pověst o vypálení husitskými vojsky se dosud nepovedlo potvrdit. Nálezy keramiky nám však potvrzují, že dobu sloužil k obývání i po bouři. Rok 1514 již uvádí Rotštejn, co zámek pustý se zborcenými zdmi a kameny do nádvoří. Příčinou zkázy hradu bylo přirozené zvětrávání pískovcových skal a následný pokles terénu. Tyto potíže nás provázejí dodnes.

Nové obyvatelé získala zřícenina na počátku 17.století, kdy se v ní ukryvalo prchající obyvatelstvo. To začalo v obnažených dutinách při patě skal a před nimi budovat příbytky. Nejstarší skalní výtes nás odkazuje na rok 1603. Vesnice s různou intenzitou sloužila až do roku 1900.

V novějších dějinách přišlo několik katastrof – rok 1860 přinesl těžbu kamene z východního a jihovýchodního opevnění hradu pro stavební účely. Těžba definitivně změnila tvář hradu i okolí. V důsledku lomové činnosti i přirozeným zvětráváním jsou pak až do roku 1934 porůznu zaznamenány pády menších či větších balvanů do nádvoří hradu. Kámen byl podle pamětníků „řemeslně rozbíjen na štučky a používán ke stavbě domků, stejně jako zdivo z hradu zřícené.“ Došlo tak k nenapravitelným škodám. Spolu se skalami zmizely i stopy stavební činnosti – trámová lůžka, a „zámky „po zděném paláci i cca 95% zdiva. Nutno dodat, že schopnost rozebírat a poškozovat hradní zříceninu mají potomci tehdejších obyvatel výjimečně vyvinutou dodnes.

Druhá světová válka, konkrétně rok 1941 přinesl Rotštejnu pohromu v podobě žluté turistické stezky vylámané do scenerie nádvoří. Stezka nerespektuje přirozené ohrazení dávného panského sídla a zcela nelogicky odděluje palác od nádvoří. Také kamenné schodiště vysekané přímo do hradu samotného, aby byl lépe umožněn vstup, je zásahem zcela měnícím pohled na palác. Bohužel po celou dobu pokračovala devastace zdiva, rozebírání památky pro účely stavební, sklepy byly zaváženy odpady.

Ještě v roce 1988, tedy již v době kdy probíhala korespondence o záchraně památky mezi tehdy trampským sdružením, národním výborem v Mírové pod Kozákovem a odborníky, rozhoupali místní ožralí mladíci část zdiva a shodili jej dolů. Po celou dobu byl hrad Rotštejn veřejně přístupnou stavebně architektonickou památkou, která pomalu podléhala zubu času a řádění vandalů. Bohužel stejná situace byla i v okolních skalách.

Rok 1987 přinesl platnost nového zákona O státní památkové péči a s ní také zvýšenou povinnost majitelů památky se starat. V té době došlo k dohodě mezi tehdejším předsedou MNV v Mírové pod Kozákovem a partou 5 trampů, kterým nebyl lhostejný osud starého hradu a začala se tak psát historie spolku Ochrana Klokočských skal a tady počal i nelehký boj o záchranu památky. Začalo se likvidační divokých skládek, povrchovým sběrem odpadků a archeologickým průzkumem a dalšími výzkumy – Stavebně historickými průzkumy a zaměřením hradu. .

V letech 1988-2000 probíhaly záchranné a konzervační práce, vytěžení divokých skládek z „hradních sklepů“, odstranění náletových dřevin, překrytí dochovaných komunikací dřevěnými podlahami, atd. Vše realizovali členové a přátelé spolku Ochrana Klokočských skal, pod vedením paní kastelánky pod dozorem orgánů pam. péče a ve spolupráci s tesaři, zedníky...Ke slovu se dostal také archeolog, bez jehož přítomnosti by žádná z těchto aktivit nebyla možná. Přesto archeologický výzkum proběhl v nezbytně nutném rozsahu.

Roky 2001 -2003 přinesly obcím tolik potřebné zařazení památky do Programu záchrany architektonického dědictví. Práce probíhaly přesně podle projektové dokumentace za dozoru pracovníků NPÚ územního pra-

coviště v Pardubicích a orgánu Státní památkové péče a ochrany přírody (Okr. úřad Semily). Vše realizovaly místní firmy.

Současnost: Dobrovolníci pod profesionálním vedením zajišťují vlastní provoz památky, provádějí drobné udržovací práce –jako kosení trávy, odhazování sněhu, nanášku materiálu na hrad ...

Spolek Ochrana Klokočských skal

Ochrana Klokočských skal (dále v textu jen OKS) je nezisková organizace fungující 29let na území současného geoparku Český ráj. Je to ryze dobrovolnická organizace, která nemá žádné zaměstnance a nečerpá dotace ze státního rozpočtu (– vždy se najde důvod proč dát dotace komukoli jinému). Spolek má stálou členskou základnu (dvanáct členů) a řadu přátel a spřátelených organizací, kteří pomáhají při spolkových činnostech a aktivitách.

Hlavním cílem spolku je:

Ochrana a záchrana kulturního a přírodního dědictví a popularizace těchto oborů nejširší veřejností formou neformálního vzdělávání.

Hlavní činnosti spolku jsou:

- Péče o přírodní rezervaci Klokočské skály, což je bohatě geomorfologicky členěné skalní město s přibližnou rozlohou dvě stě dvacet osm hektarů. Nejvýznačnějším biotopem rezervace je Zelený důl s lokalitou unikátní Žebrovice různolisté. Členové spolku udržují drobné vodoteče Zeleného dolu a žlutě značenou turistickou stezku, která jím prochází, čímž zabráňují návštěvníkům rezervace devastaci vzácné rostliny. Významným prvkem Klokočských skal jsou také jeskyně, kterých je na celém území napočítáno přes tři sta. Jediná oficiálně přístupná jeskyně je Postojna zvaná též Amerika. Spolek se stará o čistotu této jeskyně i jejího blízkého okolí a zároveň jeho členové vykonávají strážní službu, monitorují chráněné živočichy, dohlíží na klid ostatních jeskyní a zkoumají skalní rytiny. Nedílnou součástí práce je také likvidace neustále vznikajících divokých skládek v prostoru celé rezervace a povrchový sběr odpadků po turistech. K uchování a rozšíření chráněných rostlin, například lučních orchidejí přispívá spolek pravidelným kosením těchto lokalit ve spolupráci s krajským úřadem Libereckého kraje. V rámci osvětové činnosti spolek pečuje o naučnou stezku vedoucí přírodní rezervací, stezka obsahuje pět zastavení a upozorňuje na klíčové prvky v rezervaci.

- Péče o kulturní dědictví ve spolupráci s obcemi Klokočí a Mírová pod Kozákovem spolek pečuje o devět drobných sakrálních památek v krajině V rámci spolupráce s malotřídní Základní školou v Mírové pod Kozákovem se v průběhu restaurování těchto památek mohou žáci (třetí až pátý ročník) seznámit v rámci výchovy regionální vlastivědy s historií daných památek a prací restaurátorů v praxi. Děti se podílejí na obnově památek povrchovým sběrem odpadků, mapováním minulosti těchto památek formou her

Nejvýznačnější kulturní památkou celé oblasti Klokočských skal je zřícenina raně gotického hradu Rotštejn. Spolek se stará o běžnou údržbu památky, vypomáhá při archeologických a dalších odborných výzkumech. Zároveň v rámci své hlavní činnosti pořádá na památce řadu kulturně vzdělávacích a enviromentálních akcí. Hrad je malým střediskem ekologické výchovy. Například programy: Dívej se poslouchej či Vlastivědné vycházky po velké naučné stezce.

- Mezinárodní spolupráce s neziskovými organizacemi podobného zaměření. Partnerskou organizací OKS je německý spolek Rotsstein, združenie Rondel pečující o hrad Čabrad' na středním Slovensku, spolek Leustah pre záchranu kulturného dědictví Nitranského kraje a spolek Apponia zabývající se záchranou hradu Oponice a dědictví rodu Apponiovců.

- Spolupráce s neziskovými organizacemi v České republice: OKS. dlouhodobě spolupracuje s Společností přátel památek ve Východních Čechách, Sdružením pro záchranu hradu Kumburku, Českým Červeným křížem – pobočka z Jablonce nad Nisou, společností Tichý svět. OKS je členem Neziskovek Libereckého kraje a Památkové Komory České republiky. Strategickým partnerem OKS je Český ráj – globální geopark UNESCO, o.p.s..

- Pořádání konferencí a přednášek pro širokou veřejnost: pravidelná konference Památková péče v občanské společnosti pořádána jednou ročně, cyklus přednášek Geopark Český ráj – místo kde žijeme.

Výsledky programů: Na základě zpětných vazeb od účastníků, různých druhů programů lze konstatovat, že netradičně vedené aktivity mají velký úspěch a jsou kladně hodnoceny například v návštěvní knize hradu Rotštejn, na emailu či facebookových stránkách OKS.

Současnost: - spolek má 11 členů, věkový průměr 32,5 roku. V současné době pečuje o • 9 drobných sakrálních památek • zříceninu hradu Rotštejn • 228 ha přírodní rezervace Klokočské skály • přírodní památku Volavecké stráně .

Co ztěžuje fungování spolku? Je smutné, že ještě 28 let po sametové revoluci veřejnost pohlíží na celý neziskový sektor jako na parazity co jen chodí s nataženou rukou. Neodlišují obří organizace a ty drobné, které se snaží něco udělat pro svou obec, svůj kraj.

Neustále ze zvyšující byrokracie ve všech směrech. Proč musí mít spolky živnostenské listy, když nejsou založeny za účelem podnikání? Když nemusejí mít EET příspěvkové organizace, které mají zajištěno financování ze své podstaty – jsou příspěvkové a nemusí si tedy každou korunu na činnost vydělat, proč by EET měly mít spolky, po kterých se chce, aby si na činnost vydělaly?

Dále jsou to vysoké požadavky na spolufinancování v případě grantových žádostí 30 - 50 %.

Nevyjasněná metodika péče o torzální architekturu „ ...zřícenina se má řídit ...“ ...majitel je povinen o památku pečovat a zabránit jejímu ničení ...“

Trestní a občanskoprávní odpovědnost – když se na zřícenině, která se má řídit uvolní zdivo a někoho zraní nebo zabije, kdo ji nese?

Otázek by se v polovině roku 2017 našlo jistě více.

Fotodokumentace:

Jan Školník, Agentura pro rozvoj Broumovska z.s.

Vzdělávací a kulturní centrum Klášter Broumov - úskalí práce neziskové organizace při převzetí odpovědnosti za rozsáhlou národní kulturní památku

Broumov – ležící v severovýchodních Čechách – je město s velkou a bohatou historií. Okolní krajinu, která byla tehdy prakticky pustá, věnoval benediktinskému řádu Přemysl Otakar I. na začátku 13. století. Brzy potom byly položeny základy budoucího kláštera, který měl sloužit jako duchovní centrum regionu, ale také jako regionální centrum vzdělání, umění a hospodářské správy. Klášterní škola, později třetí nejstarší gymnázium v Čechách, byla založena záhy po klášteře – na konci 13. století. Klášter tak získal významnou roli při osidlování krajiny dnešního Broumovska, jehož území je určeno hranicemi někdejšího politického okresu, dnes územím Chráněné krajinné oblasti stejného jména.

V rámci osidlovací strategie pozvali benediktini na území tzv. lokátory, kteří založili místní obce. Ty jsou – především na území broumovské kotliny – do dnešních dnů prakticky zachovány v původních lánových půdorysech. Počtem obcí, rozsahem a prezentací této struktury obcí, která kopíruje vodní toky, je Broumovsko do značné míry jedinečné. Zajímavé je také spojení krajinotvorné činnosti s fenoménem místní přírody, tedy pískovcovými skalními městy, roklemi a útvary Adršpašsko-teplických skal, Ostaše či Broumovských stěn.

Zcela unikátní je potom místní „učebnice“ středoevropského baroka – v podobě skupiny kostelů, které vybudovali především otec a syn, Kryštof a Kilián Ignác Dientzenhoferové. Tito věhlasní stavitelé promítli do zdejší výstavby zkušenosti z jiných míst anebo na Broumovsku zkoušeli nové postupy, které později uplatnili ve své práci například ve velkých městech.

Posledním významně charakterizujícím obdobím byla industrializace 19. století, která z Broumovska vytvořila druhou nejprůmyslovější přírodně chráněnou oblast na území dnešní České republiky. Přestože industrializace neproběhla v masovém měřítku, stal se průmysl klíčovým ekonomickým odvětvím, což platí prakticky dodnes, a to i přesto, že v jiných periferních oblastech svou pozici zásadně ztratil.

Slovy básníka se dá říci, že Broumovsko je kraj pískovcových skalních věží, kostelů a komínů.

Profesor Vít Vlnas, přední český historik specializující se na kulturu baroka, o Broumovsku v tomto kontextu napsal: „Při interpretaci fenoménu Broumovska nevystačíme s prezentistickým pohledem. Je nutné vnímat toto komplexní dílo přírody a lidských rukou v kontextu měnících se hodnot a významů, které lidé v minulosti krajině přisuzovali, a to ve smyslu kolektivní prostorové paměti, tak i proměn významu zdejších symbolických míst, ať už topograficky určitelných, nebo povýtce virtuálních „míst paměti“. Broumovsko bylo periferní oblastí mezi Čechami a Kladskem, kde i vzhledem k přírodním podmínkám nikdy neproběhla industrializace a urbanizace v masovém měřítku. Zdejší kulturní krajina si tak skutečně zachovala množství „barokních“ prvků, a to v míře snad větší než tomu je ve srovnatelných oblastech jinde v českých zemích. Navzdory promyšlené síti impozantních dientzenhoferovských kostelů, která vskutku vzbuzuje reminiscence na rybářskou síť Petrovu, však nejde o syntézu komponované krajiny, jak ji známe například ze šporkovského Kuksu či z valdštejnsko-šlikovského Jičína. Břevnovsko-broumovští opaté ani poté, co jejich většinově protestantští poddaní museli změnit dle svého rozhodnutí buď bydlíště nebo vyznání, dlouho nepřistupovali k rozsáhlejším urbanistickým počínům. Jejich pozornost se zprvu soustředila hlavně na broumovský klášter a opatský chrám, jehož původní středověká hmota, jak dnes již víme, zůstala víceméně intaktně uchována pod pozdější barokní slupkou. Tato skutečnost měla především hospodářské důvody; teprve za opata Otmara Zinkeho se ekonomická bilance kláštera zlepšila a teprve tehdy – na konci druhého desetiletí 18. století – začaly na panství vznikat první dientzenhoferovské kostely ve Vernéřovicích, v Ruprechticích, v Heřmánkovicích a ve Vižňově. Členitý terén umožnil vyniknout vznošeným barokním stavbám, z nichž se vzápětí staly dominanty jednotlivých vsí, pro něž jsou charakteristické polohy a protáhlé půdorysy kopírující průběh vodních toků („Lange Dörfer“, jak jim říká Müllerova mapa z roku 1720 a jak je zachycuje již slavný Broumovský urbář z let 1676/77). Sídlištní strukturu a komunikační síť Broumovska naproti tomu baroko nijak dramaticky nepoznamenalo. Zdá se, že při interpretaci broumovského fenoménu nevystačíme s pouhou efektní, v daném případě však matoucí a podstatu věci ne zcela postihující nálepkou „barokní krajiny“.

Peripetie 20. století nenechaly místní kraj bez důsledků. Ukončena byla dlouhodobá správa benediktinů, která území zcelovala. Po vysídlení českých Němců a dosídlení území broumovské kotliny a Teplicko-Adršpašska se region vnitřně rozdělil. Tradičně Čechy osídlené Policko se pomyslně uvolnilo od ve většině německy osídleného regionu a Broumov ztratil statut okresu.. Broumov se tak z pozice regionálního hyba-

tele dostával vnějším tlakem i vnitřně do periferního postavení.

Samotný klášter v Broumově byl nejdříve použit jako internační středisko pro zadržené řádové sestry po rušení klášterů komunistickou mocí a později byl paralelně archivem ministerstva vnitra. Pro klášter to byla doba neblahá. Bez snahy obhajovat zrůdný komunistický režim je třeba vyzdvihnout zapsání památky na seznam záchrany architektonického dědictví, který zamezil totálnímu zničení. Umístění jeptišek, které zde i po uvolňování v 60. letech po celou dobu až do roku 1990 částečně zůstávaly, se také ukázalo jako šťastné. Historici mezi archiváři ministerstva přispěli snad k tomu, že byla v 80. letech opravena střecha kláštera a tím zajištěno, že se jeho stav nezhoršoval. I přes tyto okolnosti však objekt chátral. Po sametové revoluci a navrácení kláštera řádu benediktinů, byla monumentální stavba prakticky nevyužitelná a v zarostlé klášterní zahradě byly staticky narušené objekty.

V silác benediktinů, jejichž počet byl decimací během komunistické vlády nevelký, nebylo se o objekty starat. Navíc samotný objekt kláštera byl navrácen bez ostatních majetků, které by umožnily vyvíjet pro benediktiny tradiční hospodářskou činnost. V broumovském klášteře se o základní údržbu a provoz staral místní vikář. Broumovský klášter v průběhu 90. let zpřístupnil historicky nejcennější části (kostel, refektář a historickou knihovnu) V roce 2004 se v klášteře konala první akce Agentury pro rozvoj Broumovska. Jednalo se ochutnávku vín s názvem Vinum et cetera, které předcházela společenský večer spojený s dobročinnou aukcí, jejíž výtěžek byl určen právě na rozvoj regionu. Agentura vznikla s vizí být jedním z hybatelů rozvoje regionu. Chtěla navázat na občanské iniciativy, které před ní na Broumovsku působily, zároveň přinášet nové smysluplné podněty. Jako její zakladatel, sám aktivní podnikatel, jsem diskutoval směry regionálního rozvoje s dalšími partnery a jako prioritu zvolili zvyšování kvality života, což znamenalo i emancipaci Broumovska (a jeho přirozeného centra Broumova) v národním kontextu, a tím změnu atmosféry v regionu: od mírné skepse k většímu optimismu a sounáležitosti. Těchto cílů mělo být dosaženo zaměřením se do dvou oblastí: první oblastí měla být kultura – v tom nejširším smyslu slova. Od kvality nabízeného programu, šíře a kvality služeb přes zacházení s veřejným prostorem až po kultivovanost vzájemných vztahů a snahu o spolupráci. Druhou oblastí pak měl být rozvoj v oblasti cestovního ruchu a využití jeho potenciálu pro udržitelné financování takto pojaté kvality života.

První aktivitou Agentury tak bylo zprovoznění webových stránek www.broumovsko.cz, které mohly přispět k rozvoji značky Broumovsko vně i uvnitř regionu. Díky úspěchu prvního Vinum et cetera nabídlo broumovské opatství od roku 2007 Agentuře k využití klášterní zahradu. Ve všech spravovaných prostorech začala Agentura nejprve úklidem a posléze drobným programem – malá divadelní představení v garáži v zahradě, koncerty v Kreslírně gymnázia, setkávání, výstavy. Současně se správa kláštera dohodla, že Agentura převezme i provoz prohlídkových okruhů. Za tím účelem bylo vybudováno nové návštěvnické centrum s malou kavárnou. Opouštěný objekt kláštera se pomalu začal oživovat. Agentura současně krátkodobě spolupracovala na kulturním programu města Broumov, iniciovala vznik Společnosti pro destinační management Broumovska (která měla a má za úkol posílit marketing Broumovska jako cíle cestovního ruchu) a rozvíjela v zárodcích komunitní rozvojovou platformu. Veškeré aktivity do té doby stály finančně na podpoře místních podnikatelských subjektů, měst a obcí, na soukromých darech a v malé míře na dotacích. Tento přístup budování aktivity zdola se ukázal jako šťastný.

Reprezentace Královéhradeckého kraje, která koordinuje rozvoj, přišla s pobídkou účastnit se soutěže o dotaci na „Vzorová oživení národních kulturních památek a památek UNESCO“ se slovy, že takové oživení fakticky Agentura realizuje a dotací může získat důstojnější zázemí. Vznikla vize Vzdělávacího a kulturního centra Klášter Broumov, opřená o zásadu, že čím blíže budou budoucí funkce funkcím historickým – a z těch Agentura logicky vybrala vzdělávání a kulturu – tím bude projekt udržitelnější. Na druhý pokus se ve výzvě omezené na maximálně 250 mil. Kč (původně 450 mil. Kč) podařilo dotaci získat. Stalo se tak rovněž proto, že i bez vidiny zdroje financování Agentura pracovala na projektové dokumentaci rekonstrukce kláštera právě ke kulturním a vzdělávacím účelům. Byla tak v době oslovení z poloviny připravena a schopná v krátkém časovém úseku žádost pro Opatství sv. Václava v Broumově finalizovat.

Rekonstrukce probíhala v letech 2014 a 2015 a revitalizované části byly slavnostně otevřeny 23. dubna 2015. Jako šťastné se ukázalo budovat současně ze zdrojů soukromých přispěvatelů ubytovací a stravovací kapacitu, kterou z dotace nebylo možné financovat. To vytvořilo funkční zázemí pro rozvoj Vzdělávacího a kulturního centra Kláštera Broumov, které v prostorech kláštera dnes Agentura rozvíjí.

Při koncipování vize centra se Agentura a její tým inspiroval mimo jiné požadavky na obsah přihlášky jedné asociace, která ve Francii sdružuje kulturní centra působící v památkových objektech. Psalo se tam: „Each applicant prepares a summary report describing the approach, the centre’s cultural, artistic and scientific project, its development at a national and international level and its regional presence.“ (Každý žadatel o členství připraví zprávu popisující jeho přístup jako centra kulturních, uměleckých a vědeckých projektů, jejich vývoj na národní a mezinárodní úrovni a jeho regionální přítomnost.)

Bylo jasné, že klášter nemůže fungovat vytržen z regionu, a proto bylo prvotní snahou udělat z něj místo setkávání a kultury pro místní komunitu. Zde můžeme jmenovat programy jako ArtCafé či Univerzita třetího věku nebo Science a Dialog Café. Centrem umění je v klášterní zahradě umístěná Galerie Dům věnující

se současnému umění i mezinárodní hudební festival Za poklady Broumovska, přinášející klasickou komorní hudbu do prostor místních barokních kostelů. Přínosem v této oblasti je i vznik Literárního domku, který Agentura nabídla pro rezidenční pobyty tvůrců. Kulturním projektem v nejlepší slova smyslu jsou Broumovské diskuse, usilující o kultivaci diskuse ve veřejném prostoru, ale také ukazující, že do celospolečenské debaty lze promluvit i z místa, jakým je Broumov. Obnovili jsme badatelskou činnost ve fondech klášterní knihovny i archivu notového materiálu. V oblasti vzdělávání rozvíjíme Maiwaldovu akademii, jejímž hlavním posláním je podporovat u dětí a mládeže odpovědnost k sobě samým, k ostatním lidem, okolnímu prostředí a tím posilovat vědomí o důležitosti svého místa ve světě a osobní odpovědnosti k němu.

Důležitým aspektem fungování Agentury je také snaha o co největší finanční stabilitu. Proto se snaží mít příjmy na svou činnost z více zdrojů. Klíčová je pro ni podpora místních měst a obcí a také firem a jednotlivců, na jejichž darech byla založena. K tomu se přidává podpora krajská a další grantové a dotační veřejné zdroje. Důležitou součástí financování jsou však i příjmy ze vstupného či vlastního podnikání. První oblastí podnikání je rozvíjení pohostinnosti. V klášteře je provozována kavárna, ubytovací zázemí a připravuje se restaurace. Vedle toho Agentura založila sociální firmu, která provozuje tiskárnu.

Pokud se bude dařit tyto kulturní a vzdělávací aktivity i hospodářskou činnost dále naplňovat, je Vzdělávací a kulturní centrum Klášter Broumov udržitelným projektem, který může plnit další role.

Živý a aktivní klášter jako srdce města je inspirací pro ostatní. Lze na něm ukázat, že i zdánlivě bezvýhodná situace má řešení, pokud se s aktivitami začne, třeba v malém, ale začne. Agentura v mezidobě dále vedle kláštera rozvíjí aktivity v oblasti cestovního ruchu a také regionálně rozvojovou iniciativu. Sázka na kvalitu se může zdát krátkodobě neefektivní, ale v dlouhodobé perspektivě je jediná možná.

Na závěr uvedeme jen v bodech úskalí, se kterými se Agentura, jako netradiční neziskovka – asi jediná pečující o tak rozsáhlou národní kulturní památku – potýká:

- Náš tým si předem nedovedl představit velikost úkolu, který jsme na sebe vzali i v kontextu rozdílu, když o památku pečuje stát či obec.
- Například se nestátní neziskovce obtížněji vysvětluje dopad oživené památky na rozvoj regionu, pracovní místa, vyžití, atmosféru. Když jsou veřejně vlastněné památky v argumentační nouzi, alespoň se opravují omítky veřejně vlastněné budovy. V našem případě tento argument veřejnost často nepřijímá.
- Veřejné instituce mají (třebaže mohou namítat, že malý) nějaký stabilní rozpočet, neziskovka nemá žádný.
- Náročným úkolem Agentury je také vracet do obecného povědomí historii, zachované hodnoty a jejich unikátní charakter, jak byl popsán na začátku stati.

Poslední zmíněné úskalí vnímáme jako určující pro další práci. Vysvětlení hodnoty přírodního a kulturního bohatství a historie regionu, kraje pískovcových skal a barokních památek, může významně přispět jednak k zachování tohoto unikátního regionu a jeho hodnot, ale stejně tak k jeho udržitelnému rozvoji a naplněnému a smysluplnému životu místních patriotů.

II. BLOK *Pečujeme o památky – seminář 15. 6. 2017 v Kroměříži*

Leoš Kubový, Hartenberg z.s.

Záchrana hradu Hartenberg

Hartenberg v první polovině 20.století, doba rozkvětu

Ministeriální, později královský hrad, zámek obklopený malebnou krajinou, romantickým parkem se zámeckým rybníkem, historickou zástavbou rozestou po svazích okolních kopců, se pyšně tyčil na skalním ostrohu mnoho set let. Pivovar, založený v roce 1604, oceněný na světových výstavách v Paříži či Londýně, vyvážel pivo do několika světadílů. Zájezdní hostinec, hrázdky, panský mlýn, promenády dotvářely atmosféru místa – není divu, že v první polovině dvacátého století se místo stalo oblíbenou výletní destinací uprostřed lázeňského trojuhelníku. Stará důlní díla v okolních zalesněných kopcích, ovocné sady, mozaiky polí a luk lákaly k dlouhým vycházkám, k čemuž bylo vybudováno bezpočet kilometrů udržovaných cest, altánů, odpočinkových míst. Nechyběla nová místní škola z roku 1901, nebo budova původního nádraží na železniční trati vedoucí od roku 1876 údolím řeky mezi Falknovem (Sokolov) a městem Graslitze (Kraslice).

První polovina dvacátého století – znamenala pro území, kde žili doposud výhradně Němci, velké změny. Českou správu nepřijímali Němci lehce. Proces se správcem panství Robertem Mullerem, který byl obviněn z protistátní činnosti již v roce 1931, se bouřlivě řešil i v parlamentu mezi českými a německými poslanci. Správce byl odsouzen, protičeské nálady kulminovaly v roce 1938, kdy v září byly Němci přepadeny české četnické stanice v Krajkové (2km) a Habartově (4 km), ozbrojené konflikty si vyžádaly četné oběti na životech na obou stranách, následovala Mnichovská dohoda a druhá světová válka.

Ves Hartenberg osvobodila americká armáda, většina místních obyvatel skončila v odsunu. Majitelka panství Františka Kopalová, ačkoliv původem z moravského rodu, skončila v bavorském Mnichově v domově pro seniory.

Sudety, podhorská a příhraniční oblast, hnědouhelná těžba

Správu nad panstvím převzalo pastvinářské, později zemědělské družstvo, pivovar skončil výrobu v roce 1946. Mobiliář, knihovna, cenné sbírky byly rozkradeny nebo převezeny na jiné objekty. Na zámku pak sídlila správa družstva, později se palác hradu stal sýpkou na obilí.

Okolní území se také začalo rychle proměňovat. Expandující průmysl poháněný rozvíjející se hnědouhelnou těžbou rychle měnil charakter území. Vysídlené původní obyvatele nahradili lidé z jiných částí republiky, ze Slovenska i zahraničí. Hartenberg leží téměř na hranici hnědouhelné těžby, několik vsí v blízkém okolí těžba zcela pohltila, blízká města a městečka prošla bouřlivou socialistickou přestavbou (Habartov, Sokolov, Chodov, Bukovany).

Ve vsi Hřebený bylo zlikvidováno či zdevastováno množství historicky cenných objektů. Chátrající hrad se pokusily zachránit mládežnické iniciativy v roce 1979, které byly ale již v roce 1980 zakázány. Následovala série úmyslných požárů v letech 1984, 1985 a 1991, po kterých došlo ke zřícení objektu, z hradu a zámku se stala hromada kamení. Zemětrésné roje v zimě 1985 urychlily destrukci objektu, zbytek dokonala bujná vegetace, která zříceninu rychle pohltila.

Vzniklá ruina hradu a zámku byla následně posouzena jako životu nebezpečná a byla navržena k demolicí. Nešťastnou shodou okolností shořela v devadesátých letech ještě velká část romantického parku, který navazuje na zámecké terasy. V ohrožení a postupném zániku se ocitly všechny památkově hodnotné budovy (pivovar, sýpka, škola, mlýn, nádraží, domek hrázdného, hrázdná hospoda atd.). Pozůstatky malebné vísy nad řekou Svatavou – opuštěných, rozpadajících se, zlikvidovaných či zanedbaných budov uprostřed neudržované, poničené krajiny – tak na přelomu tisíciletí zůstaly jen smutným mementem poválečné historie v této oblasti.

Obnova areálu, mezinárodní dobrovolnictví, stavební huť, sociální podnik

Na konci tisíciletí hrad – hromadu kamení, již zarostlou vzrostlou vegetací, převzal nový majitel. Lidé z regionu si navykli hrad využívat jako zdroj stavebního materiálu a tak zkraje nebyly nové aktivity přijímány všemi vstřícně.

Hrad bylo zapotřebí zdokumentovat, aktualizovat stavebně historické průzkumy, připravit koncepci stabilizace, řešit havarijní stavy. Souběžně zajistit archeologické výzkumy, podpořit vzdělávací aktivity. V roce 2000 přijeli první dobrovolníci ze zahraničí.

Mezinárodní dobrovolnictví bylo jedním z prvních klíčů k obnově areálu. Dobrovolníci si místo i projekt obnovy rychle oblíbili. Vyklízeli a třídili sutě, dokumentovali hrad i okolí, pomáhali při archeologických pracích. V rámci artkempů fotili, kreslili, v rámci environmentálních kempů likvidovali invazivní rostliny, sekali vstavačové louky. Místo je inspirovalo k přípravě divadelního festivalu, který přilákal soubory z několika světadílů. V roce 2010 iniciovali vznik Mezinárodní dobrovolnické akademie Hartenberg. Následovali další velké mezinárodní projekty a spolupráce: Grundtwig, Fotbal pro rozvoj, Česko-německé přeshraniční projekty. Na mezinárodní projekty přijelo na Hartenberg několik tisíc dobrovolníků ze 75 zemí světa, mnoho se jich na hrad vrací.

Vztah k hradním aktivitám získávali postupně i místní lidé a začali iniciovat a zapojovat se do nových aktivit. Hartenberské strašení, Mikulášská jízda, Hartenberské školnění, Tří králové, Pálení čarodějnic, Vinobraní a oslavy místní školy – získávaly rychle oblibu ve vsi, v regionu i dalekém okolí. Akce, které se ze začátku účastnilo třeba 50-80 návštěvníků, přerostly ve velké akce s účastí až 4 000 lidí. Nejoblíbenější se staly akce pro děti, ale také akce vzdělávací, nebo setkání pamětníků (školy). Velkou oblibu získaly také odborné orientované projekty, ve spolupráci s NPÚ například workshop zaměřený na dokumentaci památek.

V roce 2008 vznikl hradní spolek, který převzal řadu aktivit a snažil se rozvíjet další možnosti a spolupráce. Obecně prospěšné práce, veřejně prospěšné práce, spolupráce s neziskovými organizacemi se dále rozvíjely. V regionu s velkým procentem sociálního vyloučení se projekt obnovy hradu a dalších památek stal dobrou příležitostí jak se naučit řemeslu a péči o prostředí ve kterém žijí. Sociální podnik zaměřený na obnovu památek se velmi dobře uchytil a dále rozvíjel. Stavební huť se postupně podílela na obnově dalších významných památek v regionu: hradů Andělská hora a Hartenštejn, kostelu Lestkov, tvrze v Poomezí, středověkého domu v Jáchymově, hřbitovních zdí a kapliček.

Projekt obnovy a využití areálu hradu, školy, sýpky, pivovaru, předhradí získal doma i za hranicemi mnoho sympatizantů a časem také uznání. V roce 2016 získal Bedřich Loos a spolek Hartenberg cenu Patrimonium pro futuro v kategorii záchrana památky, v roce 2010 Bedřich Loos cenu Dobrovolník roku. Stavební huť se těšila z ocenění „Zlatá cihla“ v rámci programu obnovy venkova 2015 za obnovu hradu Andělská hora. Obnova Andělské hory Hartenbergu první a druhé místo (9 nominací) v soutěži Stavba roku v roce 2017 v kategorii zachráněná památka. Projekt obnovy Hartenbergu byl také vybrán, aby reprezentoval v rámci 13. světového fora OECD LEED v dubnu 2017, kde byl prostor pro celkem 12 projektů z celého světa.

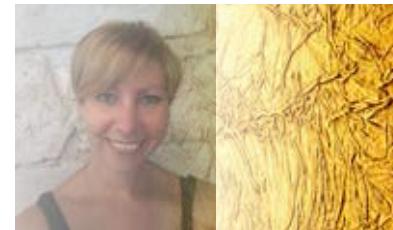
Obnovit rozsáhlé, velmi hodnotné a významné území, které se vyvíjelo více než 800 let a prošlo během několika desetiletí totální likvidací je během na dlouhou trať. Požadavky a potřeby z hlediska památkové ochrany, péče o přírodu a krajinu, sociální stability, trvalé udržitelnosti, jsou otázkou nejen dlouholetého nadšení, ale také velkých investic. Projekt byl impulsem k přípravě několika nadregionálních pilotních projektů v oblasti obnovy kulturního a přírodního dědictví a sociální inkluze, které ovšem nebyly dotaženy do realizační fáze. Přesto se projekt obnovy Hartenbergu stal inspirací pro řadu následovníků a díky své komplexnosti stmelil k vzájemné spolupráci odborníky z různých oborů lidské činnosti.

II. BLOK *Pečujeme o památky – seminář 15. 6. 2017 v Kroměříži*

Eva Novotná DiS., Vzdělávací a prezentační centrum kulturního dědictví UNESCO

Projekt Dačického dům v Kutné Hoře

Nadace Kutná Hora – památka UNESCO je zřízena za účelem zajištění prezentace historického jádra Kutné Hory, podpory jeho zachování a uchování a plnění závazků vyplývajících z prohlášení Kutné Hory památkou UNESCO, pokud tyto úkoly nejsou adresovány městu či orgánům státní správy.

Zápis Kutné Hory na **seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO** otevřel znovu naléhavě otázku obnovy historického jádra města. Město Kutná Hora totiž nejsou jen turisticky atraktivní monumenty jako chrám sv. Barbory, Jezuitská kolej, Hrádek, Vlašský dvůr nebo katedrála v Sedlci, ale je to i podzemí s pozůstatky důlní činnosti, urbanismus a početný soubor středověkých měšťanských domů. Těch je na seznamu kulturních památek zapsáno 317 a ještě spousta z nich vyžaduje zásadní opravu nebo pravidelnou údržbu.

Naplnit ideu **památky s mezinárodním statusem** však neznamená pouze památky opravovat a nabídnout světové veřejnosti, důležitější je především vytvořit atmosféru vzájemného pochopení mezi staletými zdmi památek a lidmi, kteří mezi nimi žijí nebo je spravují či o jejich osudu profesně rozhodují. Dosažení tohoto cíle vyžaduje každodenní mravenčí práci všech. Jde totiž o to, aby především obyvatelé města brali každý dům, každou zeď za svou a snažili se ji dostupnými prostředky chránit a nepřipustili lhostejnost nad úbytkem nebo záměrnou devastací památek. Péče o památkový fond města a státu by se měla stát veřejným zájmem nejširších vrstev obyvatelstva.

V tomto úsilí se otevírá prostor také občanským iniciativám, které mnohdy vyplňují pomyslný prostor mezi odborníky – památkáři, pracovníky státní správy a městské samosprávy, kteří mají památky v „popisu práce“ a – laickou veřejností.

Tyto myšlenky stály na podzim roku 1997 u zrodu **Nadace Kutná Hora – památka UNESCO**. Jedním z hlavních cílů nadace se stala podpora soukromým vlastníkům památek, ať již pomoc technická, konzultační nebo i finanční. Za dobu existence nadace bylo vypsáno několik grantových programů, například na obnovu srubových konstrukcí, dřevěných trámových a povalových stropů, kamenných portálů a ostění, vstupních dveří, vrat a historických oken nebo uměleckých děl, které jsou součástí fasád. Činnost nadace se zaměřuje také na dokumentaci, prezentaci a popularizaci památek. Nadace realizuje nebo se spolupodílí na projektech podpořených Ministerstvem kultury ČR v programu Podpora pro památky UNESCO. Pořádá přednášky a semináře zaměřené na specifickou problematiku péče o památky, realizuje výstavy, vyjadřuje se pro tisk. Nadace zaměřuje svoji pozornost i na významné kauzy, které by mohly ohrozit charakter památky UNESCO, jako jsou kontrastní novostavby v historickém jádru, podoba veřejných prostor nebo nevhodné využití památek.

Členy Nadace Kutná Hora – památka UNESCO jsou specialisté na památkovou péči, stavaři, architekti, restaurátoři nebo čelní představitelé městské samosprávy.

Hlavními činnostmi nadace jsou:

Prezentace Kutné Hory jako světové památky UNESCO, podpora zachování a uchování kulturního dědictví a genia loci historického města Kutné Hory.

Dokumentace stavebního vývoje památkových objektů a města jako celku.

Zprostředkování kontaktů mezi veřejností a odborníky v památkové péči, pracovníky státních institucí a samosprávy.

Spolupráce s českými a světovými městy, zapsanými na listinu Světového dědictví UNESCO.

Partner města Kutná Hora v projektu Dačického dům - vzdělávací a prezentační centrum kulturního dědictví UNESCO.

Zajištění provozu Dačického domu je nyní hlavní činností nadace.

Jak probíhala obnova domu?

První úvahy o využití objektu, který byl již v 80. letech minulého století ve velmi špatném stavebně technickém stavu, se projednávaly někdy v první polovině 90. let, a to na byty s cukrárnou v přízemí. Tehdy v přízemí fungovalo knihařství a v ostatních prostorách byly byty nejnižší kategorie. V první polovině 90. let ukončilo knihařství provoz a byty byly vzhledem k velmi špatnému stavu vyklizeny.

V roce 2007 zajistilo město studii využití včetně sondážního stavebně-historického a restaurátorského průzkumu. V průběhu roku 2013 dospěl stav střechy a krovů do takového stádia, že Město rozhodlo o okamžitém zabezpečení havarijního stavu.

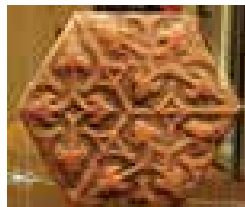
Po vyhlášení 24. kontinuální výzvy v Integrovaného operačního programu Město Kutná Hora a nadace zjistili, že cíle a podmínky této výzvy velmi dobře odpovídají záměru obnovy a využití domu Mikuláše Dačického čp. 41. Rozhodli se proto podat žádost o dotaci v této výzvě.

Do přípravy projektu se zapojili partneři projektu (Nadace Kutná Hora – památka UNESCO a Univerzita Pardubice), kteří již před tím dlouhodobě spolupracovali s Městem Kutná Hora. **Cílem projektu byla vzorová rehabilitace rodného domu Mikuláše Dačického z Heslova dle aktuálních zásad památkové péče, restaurování a konzervace** a jeho následné vybavení pro poskytování moderních kulturních a vzdělávacích služeb odborné i laické veřejnosti, zaměřených na prezentaci kulturního dědictví UNESCO a na uchování a prezentaci významných kulturních prvků spojených s historií města a regionu.

Přístup k rehabilitaci domu č.p. 41 tedy přirozeně vycházel z citlivé obnovy v souladu s požadavky stanoviska památkové péče a využití respektujícího památkovou hodnotu objektu.

Objevy během rekonstrukce

První a zároveň nejhodnotnější objev v rámci rekonstrukce Dačického domu byl učiněn ihned na začátku vyklízecích prací. Po odstranění dřevěné podlahy v prostoru kaple byl v násypech pod podlahou objeven fragment cihlové dlažby ve tvaru šestiúhelníku s obvodem 41,5 cm, zdobený reliéfem. Po zhodnocení celé situace a porovnání analogií byl archeologův závěr takový, že jde o unikátní nález gotické dlažby. Tento fakt spolu s až magickou zdobností vnitřního reliéfu vyvolal nadšení všech zúčastněných a bylo rozhodnuto vytvořit kopie dlaždic a vrátit tak prostoru kaple její původní podobu, což se nakonec podařilo. Navíc se reliéf stal logem Dačického domu a je základem grafiky expozice.

Při výkopových pracích byl učiněn další hodnotný nález. Metr pod úroveň terénu zadní terasy byl odkryt gotický pilíř někdejších sklepních prostor. Pilíř byl v autentické poloze svého původního umístění a sestával se z patky, dříku a hlavice.

Když se chystaly pomocné nosníky pro instalaci bednění nového schodiště do patra objektu, byl učiněn další hodnotný nález: takřka celá stěna si dochovala původní gotickou omítku a uprostřed portál s orámováním červenou polychromií. Nové schodiště bylo nutné konstrukčně přelešit tak, aby nezasahovalo do unikátně dochované stěny a bylo umožněno nález prezentovat.

Zahájení stavebních prací celkové rekonstrukce bylo 1. 2. 2015. Kolaudace objektu proběhla 27.1.2016. Dokončení expozic a zahájení zkušebního provozu pak 15. 2. 2016. Uvedení objektu do provozu bylo 1. 3. 2016.

Rozpočet a zdroje financování

Rekonstrukce budovy, stavba celkem:	57.867.000 Kč
Expozice včetně vybavení celkem:	12.966.000 Kč
Celkové náklady bez DPH :	70.833.000 Kč

Projekt byl financován v rámci Integrovaného operačního programu a prostředků města Kutné Hory.

Idea expozice

Svět si v roce 2015 připomněl 70. výročí vzniku UNESCO a ve stejném roce město **Kutná Hora oslavilo 20 let od zápisu na listinu UNESCO**. Tato dvě výročí dala vzniknout myšlence využití nově rekonstruované významné kulturní památky – tzv. Dačického domu v Kutné Hoře. Základní filozofií expozice i programových aktivit je skutečnost, že v České republice neexistuje stálá prezentace organizace UNESCO, která by návštěvníkům představila a srozumitelnou formou přiblížila její myšlenky i pestrou škálu aktivit. V ČR rovněž chybí prezentace všech 12 památek zapsaných na tuto listinu. V neposlední řadě v samotné Kutné Hoře dosud chyběla expozice přibližující návštěvníkům hodnoty, pro které bylo město zapsáno na tento nejprestižnější světový seznam.

Všechny památky UNESCO uvidíte pohromadě jen u nás

Dačického dům, umístěný v historickém centru Kutné Hory, je unikátním exponátem sám o sobě. Můžete si jej prohlédnout od sklepa po podkroví. Uvnitř vás čeká interaktivní expozice, první svého druhu v České republice, která představí organizaci UNESCO, památky na tomto seznamu u nás, ale především zodpoví otázku, proč právě Kutná Hora je součástí rodiny těchto nejvýznamnějších pamětihodností světa.

V domě celoročně probíhají programové činnosti rozdělené do čtyř oblastí:

- expoziční činnosti, stálá expozice a dva typy sezónních výstav
- vzdělávací aktivity pro širší veřejnost, edukativní programy, lektorská činnost, komentované prohlídky, přednášky, odborné aktivity
- konference, workshopy, kolokvia pro studenty doktorských studijních programů, dokumentace a digitalizace historických materiálů
- kulturní akce, akce pro děti
- koncerty, komponované pořady apod.

Všechny tyto činnosti se obsahově váží k tematickému zaměření domu a jsou součástí naplňování jeho poslání.

Srdečně Vás zveme do Dačického domu!

Radim Vrla, NPÚ ÚOP Kroměříž

Spolupráce s neziskovými organizacemi při péči o památky torzální architektury

K nejvýraznějším a také nejobdivovanějším částem našeho kulturního dědictví jistě náleží zříceniny středověkých hradů. Jejich tajemné, romantické prostředí bylo a je vítanou inspirací četných uměleckých děl, jsou též častými cíli cest mnohých kulturně založených návštěvníků. Zříceniny hradů jsou pro své mimořádné hodnoty prohlášeny kulturními památkami – a to s cílem (lapidárně řečeno) uchování jejich hodnot a zabránění jejich ničení a poškození. Problematika účinné péče o tuto část památkového fondu je poměrně rozsáhlá a složitá, praktické výsledky bývají občas rozpačité (srov. např. kol. 1998, kol. 2006).

Tento krátký článek, navazující na starší stati (naposledy Vrla 2015) má za cíl podat stručnou informaci o poměrně neobvyklých a zajímavých aktivitách, které vznikly před lety ve Zlínském kraji. Tyto aktivity se dotkly řady „zapomenutých“ hradních zřícenin, jejichž části byly významným způsobem ohroženy. Zároveň chce být i poděkováním značnému počtu nadšených amatérů i profesionálů, kteří zde zanechali velký kus užitečné a kvalitní práce.

Na území Zlínského kraje nalezneme poměrně velké množství zřícenin hradů, či tvrzí. Prvořadě pozornosti se zde již od závěru 19. století dostávalo především monumentálním objektům „velkých“ zřícenin. Zřejmě nejstarší snahy po zabezpečení chátrající zříceniny můžeme vysledovat na hradě Cimburku u Koryčan, kde v období před 1. světovou válkou provedl záchranné práce tehdejší majitel, L. Wittgenstein; na ty navázaly další práce v období 1. republiky, které představují nerozsáhlejší záchranné práce, prováděné na zříceninách v 1. polovině 20. století (Hurt - Svoboda 1940, s. 56, 57). Ve 40. letech 20. století proběhly z podnětu hraběnky Terezie Lažanské první záchranné práce na rozsáhlých zříceninách hradu Lukova (Holík – Janiš – Langová – Vrla 2015, s. 108, 109). K prvním záchranným pracím na zříceninách můžeme přiřadit i konzervaci korun hranolového rizalitu na hradě Brumově (obr. 1), provedenou z iniciativy místního pivovaru na počátku 20. století (Obadal – Vrla 2013, nestr.).

Vzácnější jsou příklady snahy o poznání a záchranu objektů, u kterých se dochovalo poměrně méně nadzemního zdiva. Ve Zlínském kraji se zřejmě jednalo pouze o hrad Křídlo v Hostýnských vrších (Vrla 2006, str. 95, 96, obr. 4). Právě tyto objekty však stojí doposud často na okraji zájmu odborné i laické veřejnosti. Přitom právě zde můžeme nalézt mimořádně hodnotné doklady středověkých stavebních a výtvarných prací a zároveň právě zde dochází často k téměř průběžným a nenávratným ztrátám bez možnosti jakékoliv dokumentace. Tyto skutečnosti vedly Národní památkový ústav, Územní odborné pracoviště v Kroměříži k dlouhodobému zájmu o tento druh památek (srov. např.: Vrla 2008. Vrla – Slušíková 2010 -2011).

Zatímco na zmíněných, „velkých“ hradních zříceninách již dlouhodobě působí renomovaná občanská sdružení, jejichž záslužná a kvalitní práce je a jistě ještě bude zhodnocena jinde (na Cimburku u Koryčan působí o.p.s. Polypeje, na Lukově pak Spolek přátel hradu Lukova), ty na první pohled méně atraktivní, „zapomenuté“ hrady takové štěstí nemají. Často jsou ukryty v lesích mimo hlavní turistické trasy a jejich pozůstatky z různých důvodů postupně zanikají. Praktická památková péče o takovéto objekty přináší spoustu problémů. Pomineme-li zde ten nejdůležitější, kterým je citlivý a odborný přístup k záchranným pracím (kde méně znamená více), vyvstane další, často ještě hůře překonatelná komplikace. Ta spočívá ve finanční a organizační náročnosti akce, které jsou pro majitele těchto památek (většinou se jedná o lesní pozemky) většinou těžko řešitelné.

V roce 2002 se západní částí Hostýnských vrchů prohnala mohutná větrná smršť, která za sebou zanechala spoušť v lesním porostu. Při vyvrácení stromů a následných lesních pracích zde došlo i k závažnému poškození hradu Křídlo (k. ú. Brusné). Jeho zříceniny zaujímají výraznou skalnatou vyvýšeninu, situovanou jihovýchodně od středu obce Brusné. Hrad byl založen někdy v 1. polovině 14. století, na přelomu téhož a následného věku byl výrazně přestavěn a rozšířen, zaniká násilnou cestou ve 2. půli 15. století. Kromě mohutných terénních útvarů jsou zde dodnes zachovány trosky zdiva (na předhradí jsou to pozůstatky hradeb a trojice věží, další nesouvislé zbytky zdív jsou dochovány v obtížně přístupném hradním jádru). Zmíněné zdivo hradu, vandalsky devastované již v předchozích letech, stálo po zásahu vichřice na prahu svého zániku.

Po řadě jednání se soukromým majitelem hradu došlo v roce 2005 k dohodě o zahájení nezbytných průzkumných, dokumentačních a pak i konzervačních prací. NPÚ ÚOP v Kroměříži vypracovalo zadání záchrany ohrožené památky a po nezbytných povoleních následně rozběhly i práce samotné. Na vlastní realizaci prací (čištění zdiva, jeho konzervace, realizace ochranných nadezdívek a vybudování terénního schodiště do areálu jádra) se, kromě profesionálních pracovníků památkové péče (NPÚ, Krajského úřadu,

zaměstnanci pověřených obcí) podíleli především členové občanských sdružení, či amatérští nadšenci. Ze zmíněných sdružení je nutno uvést především Klub Augusta Sedláčka, či již zmíněné o.p.s. Polypeje a Spolek přátel hradu Lukova (obr. 2). Za více než 10 let se zde, kolem náročných prací v areálu hradu, vytvořila poměrně velká skupina lidí, které spojuje láska ke kulturnímu dědictví a taky ochota pracovat na jeho záchraně.

Aktivita, založená v roce 2005 na Křídle se později přenesla i na další, podobné objekty; tak v roce 2007 proběhla konzervace reliktu raně gotického okna a později i dokumentace pirátské sondy na hradě Šaumburku (k. ú. Rajnochovice), v roce 2008 pak úklid a odstranění náletů z areálu nedalekého Nového Šaumburku (k. ú. Podhradní Lhota). Rok na to došlo k čištění a dokumentaci zbytků kruhové věže na zřícenině hradu Zuvačova (k. ú. Komňa). Zatím nejrozsáhlejší akcí byly záchranné práce na hradě Starém Světlově (k. ú. Podhradí u Luhačovic). Ty proběhly v roce 2013 a přinesly zde konzervaci částí ohrožených hradeb a paláce (obr. 3). Došlo i k vybudování bezpečných, terénních schodišť a rozmístění kvalitního informačního systému. I když převážnou část stavebních prací zde prováděla profesionální firma, velký kus práce zbyl i na zmíněné dobrovolníky (čištění zdiva a jeho dokumentace, chystání materiálu, pomoc při vlastních stavebních pracích a pod...).

Vraťme se závěrem opět tam, kde to všechno začalo – na hrad Křídlo. Ten se pro nás stal jakýmsi ověřovacím místem, pro praktický přístup k ochraně památek tohoto druhu. Nešlo zde jenom o ověření technologie, či pracovních postupů, ale i o nalezení nezbytné míry zásahu a ověření jeho životnosti. Navíc se zde, kolem náročných prací v areálu hradu, probíhající již více než 10 let, vytvořila poměrně velká skupina lidí, které spojuje láska ke kulturnímu dědictví a taky ochota pracovat na jeho záchraně – a to i bez nároku na odměnu.

Máme za to, že se na „zapomenutých“ hradech Zlínského kraje podařilo provést sérii potřebných a kultivovaných zásahů, které umožnily účinnou ochranu zanikajících částí hradu a přitom nijak negativně neovlivnily důstojné prostředí těchto památek, charakterizované zbytky architektury v nerušeném, lesním prostředí. Toto dobré dílo je výsledkem společné práce řady lidí, rekrutujících se z řad profesionálních i amatérských památkářů – a přejme mu další pokračování.

Seznam vyobrazení:

1) hrad Brumov, pohled na rizalit v jižní části hradu, vybavený před 1. světovou válkou romantizujícími atikami (1. polovina 20. století, foto archiv autora)

1) hrad Brumov, pohled na rizalit v jižní části hradu, vybavený před 1. světovou válkou romantizujícími atikami (1. polovina 20. století, foto archiv autora)

3) hrad Starý Světlov, průběh konzervačních prací na zříceninách hradby jádra (foto autor 2013).

Literatura:

Holík, J. - JANIŠ, D. – Langová, J. - Vrla, R. Hrad Lukov; proměny opevněného sídla, Lukov 2015

Hurt, R. – Svoboda, K., 1940: Hrad Cimburk u Koryčan, jeho dějiny a stavební vývoj, Přerov

Kol., 1998: Zříceniny historických staveb a jejich památková ochrana (příloha časopisu Zprávy památkové péče, roč.58), Praha

Kol., 2006: Ochrana zrúcanin v kultúrnej krajine, Lietava, s. 66 -75

Obadal, M. – Vrla, R. 2013: Hrad Brumov, historie a stavební vývoj, Brumov

Vrla, R., 2006: Vstupní věž hradu Křídlo a středověké padací mosty kolébkové konstrukce, Dějiny staveb 2006, str. 94-108, Plzeň

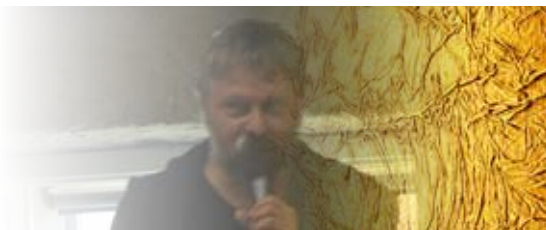
Vrla, R., 2015: Památková péče o torzální architekturu ve Zlínském kraji, In.: Archaeologia Historica 2015/1, s. 57 – 75, Brno.

Vrla, R., Slušíková, H. 2010 – 2011: Zříceniny hradů ve Zlínském kraji a památková péče o ně; Acta Musaei Scepusiensis (Slovenské národné múzeum, Spišské múzeum v Levoči), s.136 – 153, LevočaSrdečně Vás zveme do Dačického domu!

III. BLOK *Pečujeme o památky – seminář 15. 6. 2017 v Kroměříži*

Mgr. David Krämer , Polypeje – spolek pro obnovu a využití historických památek

Obnova hradu Cimburku u Koryčan

V roce 2015 jsme díky podpoře Ministerstva kultury v rámci programu záchrany architektonického dědictví započali obnovu palácové části hradu. Práce zahrnovaly stažení severní palácové zdi pomocí vysokopevnostních lan typu MONOSTRAND, dozdění severovýchodního nároží paláce včetně cihlového záklenku pro dvojokno, osazení repliky kamenného ostění dvojokna, vyspárování severní palácové zdi a palácové příčky, přezdění korun severní palácové zdi a palácové příčky, vyspárování a přezdění korun jižní palácové zdi a částečné dozdění západní palácové zdi, která se zřítila v 80. letech 20. století.

V roce 2015 bylo dozděno severovýchodní nároží paláce včetně cihlového záklenku pro ostění dvojokna. Dále byly v tomto roce provedeny 4 horizontální jádrové vrty a 1 jádrový vrt vertikální, do nichž bylo osazeno 9 vysokopevnostních lan typu MONOSTRAND. Následně byly do připravených kapes osazeny kotevní bloky a lana byla předeprnuta pomocí hydraulické pistole na 1800 MPa. Nakonec byly odstraněny přebytečné kusy lan, lana byla zavíčkována a následně byly otvory pro lana a kotevní bloky zazděny.

Vrtání jádrového vrtu

Jádrový vrt

Jádro z vrtu

Jádro z vrtu

Napínání lan

Zavíčkování kotevního bloku

Dozděné SV nároží vč. záklenku pro dvojokno

V roce 2016 jsme započali druhou etapu obnovy palácové části, která zahrnovala vyspárování severní palácové zdi a palácové příčky, přezdění korun severní palácové zdi a palácové příčky, spárování, dozdivky a dostavba pilíře jižní palácové zdi a částečné dozdění západní palácové zdi a osazení repliky kamenného ostění dvojokna.

Dozděné pilíře J palácové zdi

Částečná dostavba Z palácové zdi

Dopnění špalety okna

Osazená replika kamenného ostění

V květnu 2017 jsme započali práce na poslední etapě obnovy palácové části hradu, která zahrnuje dospárování, dozdění a přezdění korun jižní palácové zdi.

V průběhu prací jsme našli řadu zajímavostí, například dřevěný ztužující věnec v horním patře severní palácové zdi, komínový sopouch v příčce (v němž jsme našli kachel s erbem Viléma z Víckova, střepy džbánů či kuchyňské prkénko) a ve zdivu palácové příčky jsme objevili 2 šipky z kuší.

Kachel Viléma z Víckova

Komínový sopouch v palácové příčce

Džbány nalezené v komínovém sopouchu

Ing. Radek Fryželka, z.s. DOKOPY

Vlachovické sušírny ovoce a rekonstrukce usedlosti č.p. 115 ve Vlachovicích

Valašská obec Vlachovice je podhorskou obcí, položenou v údolí mezi Bílými Karpatami na východě a Vizovickou vrchovinou na západě a severu v nadmořské výšce okolo 350 m.n.m. Nejvyšší místo katastru je na vrchu Vysoká 650 m.n.m. V současné době patří pod Vlachovice i do nedávné doby samostatná obec Vrbětice. Roku 1556 byly Vlachovice povýšeny na městečko a po několik staletí byly sídlem zdejšího šlechtického rodu Vlachovských z Vlachovic ve zdejším Kaštýle. Význam Vlachovic silně upadl po silných nájezdech Turků a později i Kuruců, ze kterých se již Vlachovice nevzpamatovaly. V obci se nachází velké množství významných archeologických lokalit a různých drobných památek.

Velkým propagátorem zájmu o historii Vlachovska a uchování zdejších památek byl místní pan farář, páter František Matýsek, který zde působil v padesátých a část šedesátých let 20. stol. Zajímal se jak o historii, tak etnografii a byl významným pracovníkem valašskoklobuckého muzea. Napsal unikátní a zatím kompletně nevydané etnografické dílo Na pastvách zelených (kompletní etnografie celé jižní části Valašska s hlavním zaměřením na Vlachovsko). Zájem místních občanů o historii obce je díky tomu nadprůměrně silný.

Velký zájem o tyto aktivity se rozšířil po vzniku zdejšího spolku DOKOPY a Přátel historie Vlachovska. Již od roku 2011 zachraňují a evidují místní fotografie, listiny, dokumenty, staré lidové předměty, nábytek a vše ostatní staré a cenné z celého Vlachovska. Sbírka je už z části evidována i v národní centrální evidenci sbírek. Občas se jedná o naprosto unikátní věci a dokumenty, které by rovněž neunikly zničení. Zároveň provádějí pod vedením Muzea jihovýchodní Moravy archeologický výzkum nejen ve Vlachovicích a v okolních obcích, ale pomáhají i profesionálním archeologům po celé Moravě. Díky nim se podařilo odkrýt ve Vlachovicích překvapivé naleziště z doby římské, keltů a z různých období pravěku. Jejich výsledky byly prezentovány v odborných publikacích a mění historii celého Valašska.

Vlachovice – lidová usedlost č.p. 115 (muzeum lidové kultury a tradic)

Už páter František Matýsek propagoval vznik vlachovického muzea a nad tímto záměrem se v různé intenzitě přemýšlelo až do roku 2013. V tomto roce Přátelé historie Vlachovska přesvědčili Obec Vlachovice, aby vznik obecního muzea podpořila. Cílem bylo, aby vzniklo Muzeum zaměřené nejenom na historii, ale i na tradice a zvyky obce a stalo se postupně muzeem živým. Vznikl návrhový projekt řešící vznik vlachovického muzea a ZO Vlachovice byla po přezkoumání všech vhodných lidových staveb v obci, doporučena usedlost č.p.115, která byla ve špatném stavu a hrozila jí demolice. Na indikační skici z roku 1828 již usedlost existovala, ale byla dřevěná a bez komínu. Nejspíše na přelomu 19 a 20 stol. došlo k rekonstrukci usedlosti, kdy obytná roubená část byla zbourána a nahrazena stavbou z nepálených cihel. Zároveň došlo ke zbourání menší roubené stodoly a nahrazení větší stodolou rámové konstrukce, obitou deskami.

Obec Vlachovice v roce 2014 usedlost zakoupila a společně s O.s Dokopy hledala cesty jak projekt muzea a rekonstrukci této usedlosti finančně zrealizovat. V roce 2014 byla podána žádost o dotaci na ROP. Žádost o dotaci byla úspěšná. Usedlost se zrekonstruovala během jara a léta 2015. Následně Přátelé historie Vlachovska s pomocí Obce Vlachovice chystali expozice. Usedlost č.p. 115 a celé muzeum byla slavnostně otevřeno 19. 6. 2016. V roce 2016 vlachovická usedlost č.p. 115 získala titul Lidová stavba Zlínského kraje 2016.

Kromě historie je zaměřeno na lidovou kulturu a tradice na jižním Valašsku s hlavním zaměřením na Vlachovicko, vytvořené na základě vzácného nevydaného etnografického díla pátera Františka Matýska. Cílem je vytvořit muzeum živé, které nebude jen o zajímavých nebo vzácných zachráněných předmětech, dokumentech a informacích, ale ve kterém se budou moci členové místního folklorního souboru a ostatní občané setkávat a mohou se inspirovat a rozvíjet místní staré tradice a zvyky, některé z nich už zapomenuté a přesto krásné. V usedlosti a muzeu se plánují po celý rok s místním dětským a dospělým souborem drobné tradiční akce a slavnosti týkající se místních zvyků a obyčejů, na základě kalendářního církevního roku a tradicích na jihu Valašska.

Ve vlachovické usedlosti se přesunete o 110 let zpět a načichnete atmosféru doby před první světovou válkou. Interiér jizby, kuchyně a komory je kompletně vybavený původním lidovým nábytkem a předměty z darů místních občanů a často se jedná o krásné kousky. Velice zajímavou a cennou částí domu je zajímavý klenbový styl patra komory. Rozmístění předmětů a nábytku v interiéru bylo prováděno v úzké spolupráci s Muzeem jihovýchodní Moravy, na základě podkladů a etnografického výzkumu na Vlachovsku místního významného faráře Františka Matýska v polovině 20. stol.

V prostorách bývalého chlěva vznikla expozice o historii celé oblasti Vlachovska, mapující například i osudy zaniklého vlachovického hrádku, kaštýla a panského dvora. Velkým lákadlem jsou vystavené unikátní keramické nádoby různých velikostí, z nichž některé nemají svým tvarem obdoby, z místního archeologického naleziště Ďulův kopec, které je jedním z nejvýznamnějších nalezišť lidu popelnicových polí z doby 1300 – 800 před naším letopočtem.

V podkroví se nachází tematické výstavy. V jedné části je možné aktuálně zhlédnout výstavu historických lidových malovaných truhel z Vlachovska, dále zvyky při těhotenství, narození a šestinedělí. Druhá část je zaměřená na zajímavé valašské předměty – „prašťáky a súsky.

Zajímavou součástí muzea je i turistická naučná stezka po 8 historických dřevěných vlachovických sušárnách ovoce. Některé již místní nadšenci a majitelé opravili a suší se v nich. V České republice se jedná o jedinou stezku tohoto druhu a Vlachovice se mohou pyšnit největším množstvím funkčních starých sušáren ovoce.

Vlachovické sušírny ovoce

Cestujeme po světě a často obdivujeme jejich zachovalé zvyky, řemesla nebo i lidové stavby, technická řešení a citlivý přístup jejich obyvatel k nim. Bohužel v ČR bylo toto pouto ke stavbám a tradicím během 20. stol. silně narušeno a tomu často odpovídá i dnešní špatný architektonický ráz spousty našich vesnic, který se většinou příliš nezlepšuje. Vlachovice na tom nejsou o mnoho lépe. Původní jihovalašský ráz obce byl zcela narušen a i většina nově vznikajících staveb nerespektuje a nijak nenavazuje na místní tradiční stavitelství. Poslední rázovité jihovalašské stavby stále mizí a místo nich často vznikají nové, stále potírající regionální zvyklosti. A bude tomu tak pokračovat i dále, a to do té doby, dokud se řádně a dlouhodobě nezpracuje na osvětě jak u široké veřejnosti, tak i u architektů.

Začátek 21. století nám i u nás dával na výběr obrovské množství možností, jak poznávat jiné kultury a regiony. Pokud se na to ale podíváme hlouběji, zjistíme, že nás často tyto možnosti mohly absurdně ochuzovat a zakrýt pohled na naše vlastní kořeny a výjimečné stavby, nebo tradice. Z hlediska architektury, jsou i na „Vlachovsku“ různé neobyčejné stavby, o kterých se dlouho nemluvalo, nebo ještě před několika lety se jednalo o stavby nezajímavé a určené k demolici. Mezi ně patří i stavby na první pohled nejméně nápadné, ale pro „Vlachovsko“ typické a často ukryté za obcí, ve stráních, pod stínem ovocných stromů. Jsou to „vlachovské“ sušárny na ovoce.

Pokud bychom hledali oblasti, kde má sušení ovoce nejsilnější kořeny, nejvýznamnější místo by mezi nimi zaujímala nejvýchodnější Morava. Oblast Valašska, Luhačovického Zálesí a části východní části Slovácka -jednoznačně představuje z historického hlediska nejvýraznější regiony, kde bylo sušení ovoce nejrozšířenější a kde se i v dnešní době nachází nejvíce sušáren na ovoce.

Archeologické nálezy dokladující stav ovocnářství na Moravě máme až z 8. a 10. století. Už před polovinou 10. století lze na území dnešní Moravy předpokládat zastoupení několika druhů slív, trnek, jabloní, hrušní, vlašských ořechů a lísek. Už v té době bylo ovoce sbíráno nejen pro okamžitou spotřebu, ale bylo také konzervováno sušením v jednoduchých dýmných „zemních“ sušárnách. Jedná se o pec zahloubenou do terénu, přístupnou z jedné strany k udržování ohně. Teplo a kouř sálaly vzhůru a pronikaly k lísce s rozloženým ovocem. Velkého rozmachu ovocnářství došlo za vlády Karla IV., který propagoval výsadbu jak ovocných stromů, tak vinné révy. Po úpadkovém období třicetileté války se opětovně rozvíjí i ovocnářství. Ovocnářství se rozvíjelo po celé 17. a 18. století, přičemž se zaváděly nové odrůdy. Obzvláště dobře se ovocnářství dařilo na východní Moravě. Zajímavostí je, že z roku 1651 pochází nejstarší zpráva o moravské sušárně ovoce z obce Komňa, uvedená v bojkovské krevní knize. První zmínka o sušárně ovoce ve Vlachovicích je z poloviny 18. stol. Lze předpokládat, že se ovocnářství i sušení ovoce v této oblasti velmi dařilo a bylo na vysoké úrovni. K největšímu rozkvětu sušení ovoce došlo v druhé polovině 19. stol., přičemž si ale uchovalo domácký charakter. Na počátku 20. stol. bylo ve vizovickém a valašskoklobuckém okrese přes 900 sušáren. Sušárny byly na Valašsku hodně využívány až do poloviny 20. stol., kdy v souvislosti s kolektivizací zemědělství a změnou způsobu života na venkově přestaly být využívány a postupně zanikaly. Dle zjištěných údajů bylo ve Vlachovicích v polovině 20. stol. minimálně 16 sušáren na ovoce! Ve Vrbeticích minimálně 6, dle některých údajů 9! Do dnešní doby se dochovalo na Vlachovsku 7. historických sušáren.

Všechny zdejší sušárny už mají bezdýmovou formu, kdy ovoce schne v čistém, teplém prostředí, prostém dýmu. Všechny využívají větší „lésy“, které se do sušící komory zasouvají. Jsou vždy postaveny na obdélníkovém půdorysu ze dřeva a to technikou roubení. Vlachovské sušárny patří mezi sušárny jihovalašského typu. Sušárny byly situovány nejčastěji v zahradách a sadech, od usedlostí vzdálených tak, aby je nemohly ohrozit případným požárem, ke kterým občas docházelo. Stejně tomu tak bylo i na Vlachovsku, ovšem s tím, že se zde vyskytovaly často i ve velkých vzdálenostech od obce. Někteří občané měli sušárnu až na pasekách (např. Fryzelkova sušárna). Na jižním Valašsku se sušárnám říkalo „sušárna“, „sušárna“, nebo „sušárna“. Na Vlachovsku byl nejčastější název „sušárna“.

První zrekonstruovanou sušárnou byla Doruškova sušárna, kterou jsme mohli ještě do začátku léta 2013 spatřit na okraji Vlachovic v místě zvaném pod „Poláškovým hájkem“ v hluboké „jamě“, kousek od chalupy

Doruškovy č p.68. Dle původní majitelky sušírny, paní Marie Beleské, rozené Doruškové, není stáří známé. Jednalo se o samostatně stojící roubenou stavbu se sedlovou střechou. Je postavena na základových kamenech položených na terén (především v rozích roubené konstrukce). V objektu byla zachována původní „bezdýmová“ dispozice, kdy je topeniště a vlastní sušící prostor oddělen zdí (z kamene a cihel), podobně jako u ostatních starých „vlachovských“ sušíren. Do každého z těchto prostorů je samostatný vchod. Původní poměrně malý prostor u topeniště byl později (nejspíše v polovině 20. stol.) zvětšen (prodloužením stavby), zřejmě z důvodu uložení dřeva na topení a jeho ochrany před deštěm. Tento prostor byl pak obit deskami. Na toto prodloužení byly dle průkazných indicií (jako nefunkční dlaby) druhotně použity trámy z jiné stavby. Na trámové konstrukci nad topeništěm je klasicky vyzděný komín končící pod hřebenem střechy. Topeniště tvořila klenutá pec, umístěná uprostřed sušící komory. Původně byla pec postavena z říčního kamene a opatřené hliněnou mazaninou. V polovině 20. stol. byla znovu postavena ze starých kachel. „Vlachovské“ sušírny využívaly jednodušší způsob vytápění bez klasického komína. Kouř vycházel přímo z „čelustí“ pece do prostoru před ní a odsud dále vyzděným komínem, který byl uložen na trámové konstrukci nad topeništěm. Dým odcházel částečně i otvory ve stěnách. Zejména krátce po zatopení, než se pec vyhřála, býval prostor před pecí často zaplněn kouřem. Průchod dýmu od komínu střechou byl archaicky dřevěný. Střecha byla kryta pálenou taškou. Naposledy v ní sušil v roce 1980 její majitel pan Alois Doruška.

Doruškova sušárna je první sušárnou, která byla zachráněna. Od rodiny Doruškovy ji dostal Radek Fryzelka, jednatel O.s Dokopy a pustil se na vlastní náklady do generální opravy a záchrany této technické památky lidového stavitelství. Sušárna byla v poslední době ve velmi špatném stavu a byla nyní poslední možnost ji alespoň z části zachránit. Protože se nacházela na velmi nepřípustném místě s častými sesuvy půdy, bylo ji nutné přemístit o 100 m výše na suché místo do starého sadu a do těsné blízkosti zpevněné komunikace. Jen tak ji bylo možné v budoucnu využívat a taky zabránit jejímu ničení od sesuvů a vody.

Sušárna byla rozebrána a všechny alespoň zčásti použitelné prvky sušárny byly přemístěny na nové místo sušárny. Cílem bylo zachránit a použít co nejvíce starých prvků, zachovat všechny rozměry a z velké části konstrukční a technologické řešení sušárny. Na kamennou podezdívku byl použit kámen jednak z původní kamenné podezdívky, tak i vykopaný v nejbližší blízkosti sušárny. Podvaly byly nahrazeny novými modřínovými trámy, ostatní shnilé a jiné silně degradované trámy byly nahrazeny starými trámy, ze staré Doruškovy chalupy, která se nacházela v těsné blízkosti sušárny. Střešní krytina z pálené cihly byla z velké části původní, zbytek byl nahrazen podobnou starou pálenou taškou z Vlachovic. Na výstavbu topeniště již byly použity nově šamotové cihly a využit systém dvou kanálků s odvodem dýmu do komína. Rovněž zděná stěna již nebyla postavena z kamene, ale postavena ze starých pálených cihel, u nichž bylo zajímavé to, že byly podomácky vyráběny na Vlachovsku. Horní část komína, je viditelná jako dřevěná, ale dým, je kvůli zvýšení bezpečnosti, zevnitř dřevěného komína veden kovovou rourou a odizolován od dřevěných stěn. Všechny spáry ve stěnách byly zamazány hliněnou mazaninou a doplněny dřevěnými lištami. Zděné stěny byly omítnuty hliněnými omítkami. Všechny suroviny a materiál (kromě materiálu na výrobu pece) byly z nejbližší vzdálenosti od sušárny. Lésy zůstaly původní, některé jsou vyplétány proutím. Byly ve velmi špatném stavu, ale podařilo se je zachránit do funkčního, pěkného stavu.

V polovině 2014 vyzkoušen zkušební provoz sušárny, který se velmi osvědčil. K této příležitosti, byla sušárna slavnostně požehnána vlachovickým panem farářem a jejím patronem se stal Sv. František, který je mimo jiné typickým představitelem prostého života a ochránce všeho přírodního. Od této doby má sušárna název - Sušárna Sv. Františka.

Sušárna se stala jedním ze stavebních kamenů, záchrany dalších sušíren v obci a návratu k užitečné a ceně, pro zdejší oblast významné tradici – sušení ovoce a bylin. Hlavním iniciátorem záchrany sušíren je místní sdružení DOKOPY. (www.dokopy.cz) Již takřka 7 let provádí výzkum sušíren v okolí, šíří osvětu a daří se mu přesvědčovat zdejší majitele sušíren o jejich významu a pomáhá získat část financí na jejich rekonstrukci. Cílem je postupně vrátit kraji opět zašlou slávu hlavní sušárenské oblasti ovoce ve střední Evropě.

Další opravenou sušárnou byla v roce 2015 Vaňatkova sušárna z Vrbetic. Je minimálně 150 let stará a byla opravena i díky financím Zlínského kraje. Majitelé v ní již pravidelně suší.

V roce 2016 byla opravena sušárna rodiny Raků. Její stáří není známo, zajímavostí ovšem je, že původně stála na jiném místě a roku 1905 byla přenesena na současné místo. Opět byla opravena i díky dotaci Zlínského kraje.

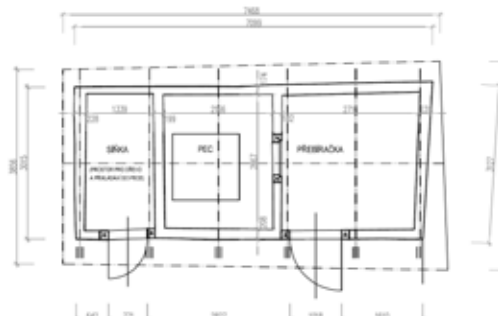
V roce 2016 byla slavnostně otevřena a požehnána i nová tradiční sušárna ovoce ve Vlachovicích, která je postavena technikou roubení a na základě získaných zkušeností ze sušení ovoce a rekonstrukcí sušíren. Sušárna slouží pro sušení zdejšími lidmi a je zároveň novou inovativní vzdělávací sušárnou pro širokou veřejnost.

Ostatní sušírny na své opravy ještě čekají, ale doufejme, že se jich brzy dočkají. Stojí za to.

Výběr vyobrazení z doprovodné prezentace

ZÁKLADNÍ KONSTRUKCE VLACHOVSKÝCH SUŠÍREN

Půdorysný pohled na Vaňatkovu sušárnu

Novosadova sušárna

Sušárna sv. Františka - podzim 2013

Sušárna sv. Františka – sušilo sa o sto šest

Sušárna sv. Františka - jaro 2014 – je hotovo :-)

Vadasova sušárna

Sušárna sv. Františka

Sušárna sv. Františka

Sušárna sv. Františka - jaro 2014 – je hotovo :-)

Sušárna DOKOPY

Ing. Karel Bartošek, Město Holešov

Podíl spolků při záchraně a propagaci památek v Holešově

Spolky hrály od 19. století ve městě Holešově tradičně významnou roli, snad pro jeho národnostní polarizaci, kdy zde tradičně existovala silná menšina židovského obyvatelstva, které se svým přihlášením k německému jazyku posilovalo roli německého živlu ve městě.

Určité národnostní napětí se potom projevovalo značnou aktivitou a významem českých a samozřejmě i německých spolků. Prostředím města se jako první zabýval Okrašlovací spolek v Holešově, který byl založen v roce 1898. Prvním předsedou spolku byl učitel Adolf Kurz, který stál v jeho čele neuvěřitelných 31 let. V roce 1899, tedy rok po svém založení, založil spolek na místě bývalé Pokorného cihelny městský park Amerika (později několikrát přejmenovaný...).

Z iniciativy okrašlovacího spolku byla v roce 1905 vybudována na pozemku naproti zámku městská plovárna. V následujících letech vykonal spolek mnoho prospěšné práce pro město, mimo jiné v období první republiky vybudováním dalšího parku, tzv. Švehlových sadů, v jejichž čele byla umístěna socha jednoho z tvůrců československého státu, Antonína Švehly. Činnost okrašlovacího spolku byla pravděpodobně ukončena počátkem padesátých let v souvislosti s rušením spolkové činnosti a začleňování spolků do svazku Národní fronty.

Vlastivědný kroužek Holešov

Velmi specifickou roli nejen při ochraně a propagaci holešovských památek hrál a hraje Vlastivědný kroužek Holešov. Byl založen nadšenými vlastivědnými dobrovolnými pracovníky již v roce 1959. Protože tehdejší doba prakticky neumožňovala autonomní spolkovou činnost, vznikl jako volné sdružení osob – skutečný „kroužek“, který využíval „hostování“ pod hlavičkou různých, tehdy povolených institucí – Sdruženého závodního klubu ROH (jakéhosi tehdejšího kulturního střediska), Okresního archivu, městské knihovny, městského muzea, kulturní a památkové komise při Městském národním výboru. Právě díky maloměstskému charakteru Holešova se podařilo činnost vlastivědného kroužku udržet až do současnosti. Mezi jeho zakládající členy patřil např. P. František Alex, holešovský římskokatolický děkan, Stanislav Bártek, úředník, Drahomíra Bobalíková, učitelka, Oldřich Bránecký, ředitel základní školy, Jaromír Gogela, profesor gymnázia, Rudolf Hlavica, úředník, František Košina, učitel, Jaroslav Krajča, archivář, Jaroslav Matuška, stavitel, Ludmila Plecháčová-Mucalíková, úřednice, JUDr. Břetislav Pokorný, právník, Antonín Reimer, kamenosochař, Anna Ryšavá, učitelka, Jan Sichálek, zámečník, Rudolf Slováček, architekt, František Stelzig, knihkupec, Zdeněk Stojan, profesor gymnázia, Bohumil Struhala, ředitel školy, Roland Schwarz, profesor, Otakar Šidla, úředník, Ing. František Zaorálek, technický úředník, Josef Železník, obchodník. Díky takové koncentraci významných osobností města dosahovala činnost Vlastivědného kroužku (VK) vždy velké prestiže a neformální autority. Takže i když VK až do roku 2015 neměl žádnou právní subjektivitu (v uvedeném roce se stal zapsaným spolkem), přesto mimořádně významným způsobem působil na ochranu a obnovu památek. Jednou z jeho nejvýznamnějších úspěchů byla záchrana, obnova, restaurování a zpřístupnění staré, tzv. ŠACHovy synagogy, mimořádně hodnotného renesančního objektu, jehož obnova proběhla v letech 1960 – 1962, v roce 1963 byly zrestaurovány nástěnné malby v synagoze a v roce 1964 byla vytvořena první expozice „Židé na Moravě“. Synagogu díky tlaku představitelů VK převzalo město Holešov a dodnes ji provozuje jako veřejnosti přístupnou památku. V minulém režimu přitom byla holešovská ŠACHova synagoga vedle několika pražských synagog jedinou veřejně přístupnou židovskou církevní památkou v celém Československu! Kromě tohoto zásadního kroku VK Holešov pořádal a dodnes pořádá řadu přednášek a besed na vlastivědná, zejména pak historická témata, sám zajišťuje ediční činnost vlastivědných publikací, pořádá zájezdy a vycházky a rovněž průzkumy zajímavých lokalit - v roce 1960 provedli členové VK průzkum holešovského podzemí, z něhož vytvořili fotodokumentaci a zachovali tak informace i o některých již zaniklých prostorech.

OLAM – společnost Judaica

Existence mimořádně významných židovských památek (stará ŠACHova synagoga, židovský hřbitov s unikátním souborem více než 1 500 náhrobků přičemž nejstarší pocházejí ze 17. století, secesní obřadní síň

a staré domy bývalé hlavní ulice židovského ghetta) a současně necitlivý, ba dokonce destruktivní přístup zejména totalitních představitelů města (likvidace tzv. nové synagogy během nacistické okupace, tzv. asanace originální židovské chudinské čtvrti v sedmdesátých letech 20. století) byly jedním z faktorů, které pomohly shromáždit osoby se vztahem k židovské historii Holešova. Nejprve vznikl holešovský klub České společnosti přátel Izraele a následně v roce 2000 spolek OLAM – společnost Judaica. Hlavním představitelem těchto institucí a skutečným hnacím motorem se stal holešovský zájemce o judaistiku Jiří Richter. Pod jeho vedením se začal zejména spolek OLAM aktivně starat o údržbu holešovského židovského hřbitova, o dokumentaci textů na židovských náhrobcích a nakonec i o dokumentaci nápisů ve staré, ŠACHově synagoze. Spolek spolupracuje s městem Holešov a Městským muzeem Holešov. Od r. 2000 OLAM organizuje každoročně unikátní Festival židovské kultury, první svého druhu v ČR, je setkáním zájemců o judaistiku, dějiny Židů na Moravě a židovstva vůbec. Ve skoro týdenním programu se střídají koncerty, divadelní představení, přednášky, workshopy, taneční vystoupení, besedy, prohlídky místních židovských památek, zájezdy za židovskými památkami na Moravě, ochutnávky kosher jídel a nápojů, filmová představení a další bohaté aktivity. Součástí festivalu je i mezinárodní brigáda na obnově a údržbě holešovských židovských památek, zejména hřbitova. Festival židovské kultury je díky svému rozsahu, významu (pravidelně ho otevírá velvyslanec Státu Izrael, záštitu bere prezident ČR, ministr kultury, hejtman Zlínského kraje, řada poslanců a senátorů) sledován nejen regionálními médii a přispívá tak k popularizaci holešovských památek v ČR i v zahraničí.

Castellum

Největší a jednou z nejvýznamnějších holešovských památek je raně barokní zámek, unikátní obrovská čtyřkřídlá stavba, vyprojektovaná dvorním císařským architektem Fliberto Lucheseem v polovině 17. století, k níž přiléhá snad ještě významnější a hodnotnější zámecká zahrada, dodnes zachovaná ve vrcholně barokním stylu Le Notre-a se sítí vodních kanálů, alejí a krajinářské obory. Zámecký areál byl v roce 1991 restituován příbuznými poslední majitelky – ženy, která se jako ošetřovatelka v lazaretu za první světové války seznámila s dědicem panství, hrabětem Rudolfem z Wrba. Vzali se až na počátku 30. let 20. století, hrabě se po čtyřech letech manželství zabil na koni a dědičkou zadluženého zámku se stala jeho vdova Barbora, rozená Widemannová. Zámek po znárodnění v roce 1948 sloužil jako rozsáhlý kulturní dům. Po restituci v roce 1992 začal ještě rychleji chátrat. Noví majitelé neměli prostředky na jeho údržbu, snažili se jej prodat, což se jim to nepodařilo. Z iniciativy několika významných představitelů města – ostatně členů Vlastivědného kroužku – zejména MgA. Jiřího Zapletala, JUDr. Jarmily Pokorné – tehdejší místostarostky města a JUDr. Lubomíra Bartoška vzniklo v roce 2004 občanské sdružení Castellum Holešov, jehož cílem bylo vyvíjet tlak na vedení města směrem k záchraně zámku. Brzo se členy Castella stalo více než 150 vesměs významných občanů, ale i holešovských rodáků, žijících v zahraničí, kteří myšlenku spolku podporovali finančními příspěvky a dary. Protože se členy Castella stala i řada členů kulturní komise města Holešova, zřízené při radě města, podařilo se společným tlakem Castella a kulturní komise pomalu měnit odmítavý postoj vedení města k odkupu a záchraně holešovského zámku. Díky tomuto úsilí občanů se na počátku roku 2005 rozhodlo zastupitelstvo města Holešova od restituentů zámek se zahradou odkoupit a tato transakce byla realizována tak, že už 1.5. 2005 byl areál zámku, nyní už ve vlastnictví města Holešova otevřen veřejnosti. Částka 12 milionů korun, kterou město za zámecký areál zaplatilo byla ale jen nepatrným zlomkem nadcházejících investic – od doby převzetí zámku investovalo město do jeho rekonstrukce (a rekonstrukce zámecké zahrady) už více než 320 milionů korun a práce stále pokračují V této oblasti se ukázala nesmírná síla a význam spolkové činnosti, která zásadním způsobem přispěla ke změně místní politiky a díky tomu k záchraně architektonického skvostu.

Mgr. Dagmar Hamalová, Město Boskovice

Úloha spolků při obnově a propagaci památkových objektů v Boskovicích

Boskovice město s jedenácti tisíci obyvateli se vyznačují množstvím památkových objektů.

K nejvýznamnějším patří komplex šlechtických staveb – zámku, zříceniny hradu, zámeckého skleníku, jízďárny, rezidence a panského dvora, parků. Řada kulturních památek se nachází také v židovské čtvrti – jedná se o původně obytné domy, objekty, ve kterých původně fungovala řemesla a drobná výroba. K veřejně přístupným kulturním památkám patří zejména synagoga maior a židovský obecní dům.

Kulturní památky, včetně těch veřejně přístupných, vlastní různí vlastníci. Pro památkovou ochranu, stejně jako pro zpřístupnění památek návštěvníkům, je nezbytná spolupráce majitelů památek, ať jde o soukromé vlastníky, město, Jihomoravský kraj a jejich příspěvkové organizace nebo organizace neziskové. Významným iniciátorem uvedené spolupráce a kooperace je město Boskovice. Dlouhodobě rozvíjí spolupráci v oblasti osvěty památkové péče, tj. nejen informovanosti o historickém významu konkrétních objektů, ale také osvěty v oblasti metodické pomoci jejich stavební obnovy. Významná je také spolupráce v pořádání společných akcí pro veřejnost, akcí se zapojením různých památkových objektů. Další oblastí, která je důležitá zejména pro fyzické osoby vlastníci památky, je informovanost o finančních možnostech obnovy památek.

K dominantám města Boskovice patří náboženské stavby. Kostel sv. Jakuba staršího a kostel Všetech svatých patří Římskokatolické farnosti Boskovice, Evangelický kostel Českobratrské církvi evangelické. Město Boskovice oběma vlastníkům každoročně přispívá na památkovou obnovu. Při větších rekonstrukcích vlastníci využili Program regenerace městských památkových zón a rezervací. Vlastníci sami i ve spolupráci s městem pořádají kulturní akce v uvedených sakrálních stavbách – koncerty, výstavy, prezentační akce. K významným akcím, kdy se tyto památky otvírají široké veřejnosti, patří Noc kostelů a Dny evropského dědictví.

Příkladem spolupráce celostátního rozsahu je obnova boskovických židovských památek – synagogy a židovského obecního domu v rámci projektu Revitalizace židovských památek v ČR. Nositelem tohoto projektu, který probíhal v letech 2007 – 2014, byla Federace židovských obcí v ČR. Právě Federace židovských obcí v ČR připravovala projekty obnovy památek, včetně expozic a zázemí pro kulturní a vzdělávací akce. Projekt byl realizován v 10 městech a obcích v ČR a v každém místě realizace je místní partner, který opravené památky provozuje. Mezi partnery – provozovateli jsou nejen neziskové organizace, iniciativy, ale také obce. V Boskovicích, podobně jako v Mikulově, se provozovatelem stalo místní Muzeum regionu Boskovicka. Spolupráce partnerů a všech zúčastněných projektu Revitalizace židovských památek v ČR úspěšně pokračuje. Díky tomuto projektu se podařilo rekonstruovat, restaurovat a zachránit 15 významných a unikátních židovských památek. Současně se výrazně zlepšilo zázemí pro vzdělávací a kulturní činnost z oblasti židovské kultury v regionech.

Další oblastí spolupráce v oblasti památkové péče a prezentace kulturního dědictví je součinnost města Boskovice a Jihomoravského kraje, který je zřizovatelem Muzea regionu Boskovicka. Muzeum regionu Boskovicka, které provozuje několik židovských památek (synagoga, židovský obecní dům, mikve), sídlí v budově původní hraběcí rezidence, která je v majetku města. Město tuto historickou budovu v rámci programu regenerace postupně rekonstruuje. Město a muzeum spolupracují na společných akcích – jak při zahájení turistické sezony, akcích Brány památek dokořán, Dnech evropského dědictví, ale například také při doprovodných programech k významným výročím města.

Významným partnerem, který se v Boskovicích podílí zejména na propagaci kulturního dědictví, je Klub přátel Boskovic, z.s. Klub realizoval v Boskovicích několik naučných stezek, jedna z nich provádí návštěvníka židovskou čtvrtí, klub inicioval zpřístupnění unikátní mikve, která je umístěna v soukromém domě. Klub přátel Boskovic instaloval několik pamětních desek připomínajících významné boskovické rodáky či významné události, podílí se na realizaci vzpomínkových a pietních akcí.

Zajímavou iniciativou, kterou realizuje osvědčený majitel historicky cenné nemovitosti, je Minigalerie Zwicker. Kromě citlivé rekonstrukce je v objektu zdarma otevřena menší galerie historických fotografií místní židovské čtvrti. Dobrovolné vstupné návštěvníků galerie je určeno na charitativní účely. Minigalerie Zwicker spolupracuje s dalšími subjekty na akcích v židovské čtvrti – například muzejní noci nebo Festival Boskovic.

Festival Boskovice je multižánrovým festivalem na podporu židovské čtvrti Boskovice, v roce 2017 usku-

tečnil již 25. ročník. Festival pořádá Unijazz Praha, z.s. Na přípravě festivalu spolupracuje město, stejně jako řada dalších partnerů z Boskovic (například již zmíněné Muzeum regionu Boskovicka, Kulturní zařízení města Boskovice, rodina Mensdorff-Pouilly, místní divadelníci. Festival nabízí koncerty různých žánrů, divadelní představení pro děti i dospělé, výstavy, filmové projekce, autorská čtení, prohlídky města a další programy a akce.

Město Boskovice dlouhodobě spolupracuje také s místními školami. V rámci projektu Naděje studenti Gymnázia Boskovice zachytili vzpomínky pamětníků holocaustu, studentský projekt Machcít-ha šekel byl zaměřen na mapování místního židovského hřbitova. Společným projektem místního muzea, města, Gymnázia Boskovice a Střední pedagogické školy Boskovice byly doprovodné akce spojené s návštěvou paní Evy Morris, dcery posledního boskovického rabína. Studenti připravili interaktivní prohlídku židovské čtvrti s mluveným slovem, divadelními etudami a hudebními vystoupeními.

Propagaci církevních památek se věnuje Orel jednota Boskovice, která pořádá výstavy, vydává publikace. Příkladem jejich osvětové a kulturní činnosti je výstava o historii kostela Všetech svatých, který je kulturní památkou, nebo realizace putovní výstavy, besed a vzpomínkových setkání věnovaných místnímu rodákovi kardinálu Tomáši Špidlíkovi.

Na závěr příspěvku si dovoluji uvést akci Za podnikatelskými aktivitami našich pradědečků, akci u jejíhož zrodu stála Jaromíra Vítková, která jako místostarostka systematicky pracovala na vytváření kontaktů mezi provozovateli a vlastníky památkových objektů, ale také objektů, které mají historickou hodnotu, byť nejsou památkově chráněny. Za podnikatelskými aktivitami našich pradědečků je tematická prohlídka a představení zajímavých staveb – technických památek. V prvním ročníku byly představeny budovy, ve kterých v minulosti působili drobní živnostníci – likérka, benzinová pumpa, elektrárna, místní budova vlakového nádraží nebo továrna Minerva, která ve výrobě šicích strojů pokračuje také v současnosti. Druhý ročník nabídl procházku se zastavením a programem u budov nebo na místech bývalých mlýnů, stolárny, hasičské zbrojnice. Na této akci se společně s městem podílí Muzeum regionu Boskovicka, které zajišťuje doprovodný program, ale také vlastníci historických budov.

Cílem příspěvku bylo ukázat na konkrétním příkladu města Boskovice možnosti spolupráce v rámci památkové ochrany a v oblasti prezentace a propagace kulturního dědictví. Je zřejmé, že zapojení široké škály místních iniciativ, jednotlivých vlastníků a provozovatelů památkových objektů nejen že zlepšuje povědomí o vhodných způsobech rekonstrukce a obnovy, ale současně také vrací aktivitu a život do centra města. Město tak není pouze skanzenem a turistickou kulisou. Prostranství města, historické objekty jsou příležitostí pro společenské, kulturní a vzdělávací dění.

Marie Skřítková,
Občanské sdružení pro záchranu hřbitova ve Střílkách, z. s.

Barokní hřbitov ve Střílkách

Úvod

Barokní hřbitov ve Střílkách je unikátní památka z 1. poloviny 18. století. Svou originální architekturou a sochařskou výzdobou je hřbitov vzácné umělecké dílo z doby baroka, jedinečné nejen u nás v České republice, ale zcela výjimečné v oblasti umění evropského významu. V únoru roku 2010 byl střílecký hřbitov prohlášen národní kulturní památkou.

Historie

V letech 1730 - 1743 byl zbudován tehdejším majitelem stříleckého a tovačovské panství Amandem Antóninem Petřvaldským (1696-1762). Podnět k založení hřbitova dal nepřímě svému dědici Milota Ferdinand Petřvaldský v roce 1724, kdy požadoval ve své závěti vybudování rodinné pohřební kaple v místním kostele. Amand Antonín Petřvaldský změnil původní záměr na vybudování pohřební kaple Petřvaldských a započal s velkolepě pojatou výstavbou hřbitova. Autorství projektu je připisováno Ignáci Josefu Cyranimu z Bolleshausu (1700-1758) biskupskému projektantu, který byl v době stavby hřbitova zaměstnán u Amandy Antonína Petřvaldského. Autorem sochařské výzdoby je moravský sochař Gottfried Fritsch (1706-1750) a jeho dílenský okruh. Byl žákem a později spolupracovníkem slavného rakouského sochaře Jiřího Rafaela Donnera (1693-1741) u něhož pracoval ve Vídni a v Bratislavě po svých studiích v Itálii. Na sochařské výzdobě se podíleli i další sochaři - zejména Blažej Sturm z Holešova a Václav František Solnický z Brna. Pohřebiště po třináctiletém budování bylo vysvěceno 12. května 1743 a předáno ke svému účelu veřejnosti.

Popis

Hřbitov se výrazně uplatňuje v panoramatu Střílek. Vyvýšená terasa na níž je hřbitov situován a jež vznikla vyrovnáním severního svahu terénu na okraji obce má čtvercový půdorys, nároží čtverce jsou vykrojena a nahrazena oblouky dovnitř klenutými. Mohutná obvodová zeď je z velkých kamenných kvádrů ukončena parapetní zídou oboustranně zdobena páskovým a meandrovým barokním dekorem. Zídka je dělena zdobenými podstavci pod sochy a sousoší putti. Uzavřená plocha pod pohřbívací hlínou je podložena zdíkem ve formě pánve. Nástupní plošina hřbitova pod níž je hrobka je přístupná oboustranným schodištěm. Násyp hřbitovního pole má důmyslný systém drenážního odvodnění, které vyúsťuje do obvodových zdí.

Na vstupní plošině stojí nádherná socha smutečného anděla v nadživotní velikosti - strážce hřbitova s popelnicí, pruty a štítem s pohledem upřeným do dálky. Postava anděla dává křesťanské poselství „Pomni člověče, že prach jsi a v prach se obrátíš“.

Při opravě farního kostela Nanebevzetí Panny Marie v letech 1956-1958 byly na zeď vstupní terasy přemístěny čtyři vázy ve tvaru kráterů snesené z římsy věže farního kostela. Představují křesťanské symboly peklo, smrt, nebe, očištěc.

Čtyři kamenné vázy svými reliéfy symbolizují poslední věci člověka: nebe, peklo, smrt a poslední soud.

Váza „Nebe“ - nebe je vyznačeno Božským okem a skupinou andělů.

Reliéfová výzdoba vázy „Peklo“ je provedena podle Michelangelovy fresky „Poslední soud“ v sixtinské kapli římského Vatikánu. Pekelné hrůzy jsou vyznačeny otevřenou ozubenou tlamou netvora v níž vidíme lodici Cháronovu, převážející lidské postavy přes podzemní řeku Lethé do podsvětí, na druhé straně je lávka s níž padají odsouzenci do hlubin.

Na vysokých podstavcích vedle kaple jsou vázy „Smrt“ a „Poslední soud“ - díla velké umělecké hodnoty.

První na zídce po pravé straně je sousoší „Oslava stavitelského umění“, další je putti socha „Rouška Veroniky“ s hlavou Krista „veraikon“ značí službu Bohu. Následuje symbol alegorie „O Kristovo roucho metali los“. Dále následuje socha „Nahé odívání“ a dále jsou symboly „Těšiti zarmoucené“. V místě zídky na konklávním oblouku je sousoší dvou plačících andělů představujících „Lítost a pokání“.

Na zídce levé strany hřbitova první sousoší představuje „Lenost a rozmařilost“. Dále je socha „Trnová koruna“ – představuje utrpení Krista. Další sousoší je alegorie špatnosti varující před špatnými knihami a zábavami. Dále je socha „Kožená rukavice“ – potírání zla a statečnost.

Dvojice putti představuje „Pýcha a lakomství“. Poslední skupinou postav je alegorií „Marnost a ubíhání času“. Jedna z postav sedí na rakvi a opírá se o přesýpací hodiny.

Kaple je situována na osu hřbitova a pod kaplí je krypta majitelů stříleckého panství - hrabat Kuenburků. Před kaplí po obou stranách stojí dvě velké sochy smutečních andělů - strážce hrobky. Hlava jednoho z nich připomíná Davida ve Florencii známé mistrovské dílo Michelangelovo. V kapli nad oltářem na zdi je obraz Krista Vykupitele od moravského akademického malíře Jana Kohlera. Obraz sv. Anny je od akademického malíře Jaroslava Verise. Obraz zpodobňuje poslední spolumajitelku stříleckého zámku Annu Černou, které v roce 1936 ve věku 29 let zemřela.

Občanské sdružení pro záchranu barokního hřbitova ve Střílkách

bylo založeno v prosinci r. 2000. Dne 14. března 2016 Krajský soud v Brně, Husova 353/15 provedl zápis do spolkového rejstříku pod názvem Občanské sdružení pro záchranu barokního hřbitova ve Střílkách z.s. Sídlo sdružení je Koryčanská 47 768 04 Střílky. Sdružení je dobrovolné, nezávislé, sdružující členy na základě společného zájmu. Sdružení je právnická osoba, činnost je řízena stanovami. V současné době má sdružení 45 členů, všichni jsou rodáci ze Střílek. Devítičlenný výbor řídí činnost sdružení. Předsedkyní výboru byla zvolena paní Marie Skřítková.

Barokní hřbitov ve Střílkách je významnou architektonickou památkou zapsanou v Ústředním seznamu nemovitých kulturních památek ČR pod číslem 6155. Originální architekturou a sochařskou výzdobou je hřbitov mezinárodní kulturní památka barokního sepulkrálního stavitelství evropského významu. Došlo k zařazení památky obnovy do vládního programu č. 110 z roku 1995. Tyto finanční dotace jsou omezeny, proto sdružení pomáhá obci Střílky, která je vlastníkem hřbitova, finanční prostředky na obnovu hřbitova zajišťovat.

Prvořadým cílem sdružení je získávat finanční prostředky nad rámec státních dotací zejména sponzorskými dary, protože finanční prostředky obce Střílky jsou značně omezené. Za dobu trvání sdružení 15 let se podařilo od dárců získat peněžitou částku ve výši 1.237.682,- Kč. Tyto finanční prostředky byly dány na obnovu hřbitova. V roce 2010 byl střílecký hřbitov vládou ČR prohlášen národní kulturní památkou.

Dalším cílem sdružení je popularizovat hřbitov ve všech médiích, soustavně informovat veřejnost o významu památky a probíhající její obnovy. Od roku 2007 je v letních měsících areál hřbitova zpřístupněn k prohlídce pro veřejnost, je zajištěna služba denně od 9,00 do 18,00 hodin včetně sobot a nedělí. Průvodkyně zajišťuje výklad historie hřbitova a symboly barokních soch. Pro návštěvníky ze zahraničí se výklad provádí v jazyce anglickém a německém. V roce 2016 si hřbitov prohlédlo 2700 návštěvníků. Z iniciativy sdružení bylo zřízeno informační centrum u hřbitova.

Předsedkyně Marie Skřítková se v roce 2016 zúčastnila mezinárodní konference v Národním muzeu v Praze Čechů žijících v zahraničí, kde propagovala kulturní památky v našem regionu. Předsedkyně sdružení Marie Skřítková obdržela od Zlínského kraje ocenění PROMICIS MUSAE za mimořádný přístup k památkám v regionu.

Členy sdružení jsou také paní europoslankyně Ing. Michaela Šojdrová, paní PhDr. Blanka Karlson a pan Stella Karlson ze Švédska.

Mámě snahu dokončit obnovu hřbitova, aby střílecký barokní hřbitov byl pro příští generace do budoucna zachován v jeho umělecké kráse.

MUDr. Eva Nováková, Klub UNESCO Kroměříž

Kulturní, společenské a vzdělávací aktivity v prostorách Arcibiskupského zámku a zahrad v Kroměříži

Klub UNESCO Kroměříž jako pořadatel a iniciátor kulturních, společenských a vzdělávacích aktivit zejména v prostorách Arcibiskupského zámku a zahradách, ale i v dalších historických prostorách v Kroměříži

Prvořadým cílem a posláním Klubu ve smyslu Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví bylo zařazení kroměřížských památek do Seznamu světového dědictví UNESCO. Pro architektonickou památku není vyššího ocenění, než zápis na Seznam kulturního dědictví UNESCO, v tom je jistě největší přínos působnosti Klubu UNESCO, neboť díky jeho iniciativě zahrady a Arcibiskupský zámek dosáhly v r.1998 tohoto ocenění. V průběhu 26 let vykristalizovaly tradiční akce Klubu, inspirované především architektonickým dědictvím našeho města. Péči o toto bohatství nespátřujeme jen v jejich uchování pro další generace, ale i využitím k adekvátní kulturní, společenské a vzdělávací činnosti. Protože nejde jen o to, aby památky byly v dobrém stavebním stavu, aby měly hezké fasády a neteklo do nich. Za stejně důležité považujeme i to, aby se v nich pořádaly akce, které do takového prostředí patří. O to se snažíme již více jak 26 let. Vycházeli jsme z myšlenky, že když už se podařilo kroměřížské památky na Seznam UNESCO zapsat, a pokud chceme, aby sloužily kulturnímu životu občanů našeho města, aby je lidé navštěvovali, jezdili do Kroměříže opakovaně, podpořili cestovní ruch, musíme pro to něco udělat. Člověk, který si projde zámecké sály, nebo Květnou zahradu, nebude se jen kvůli jejich návštěvě znovu vracet. Pokud se však dozví, že je tam zajímavá výstava, nebo koncert, společenská událost, potom z předchozí zkušenosti o kráse těchto prostor rád znovu přijede. Jistě každý potvrdí neopakovatelnou atmosféru koncertů ve Sněmovním sále nebo v Rotundě Květné zahrady.

Oblasti, v nichž Klub UNESCO sehrává důležitou úlohu, je vícero. Svým zaměřením na kulturní, vzdělávací akce spojené právě s historickým odkazem kroměřížských památek, ale i podporou dobrovolnictví, naplňuje v místních podmínkách a možnostech i poselství organizace UNESCO

K tradičním akcím patří začátkem června od roku 2000 „**Dny zahrad a zámku**“. Připomínají, že 11. června 1999 se konalo ve Sněmovním sále slavnostní převzetí certifikátu o zápisu zahrad a Arcibiskupského zámku na Seznam kulturního dědictví UNESCO. Kromě koncertů, výstav, besed a dalších akcí, které zvou k poznání a propagaci kroměřížských památek, se koná každý druhý rok i odborná konference zaměřená na péči o památky zahradního umění. Při této příležitosti vysazujeme v Podzámecké zahradě pamětní stromy.

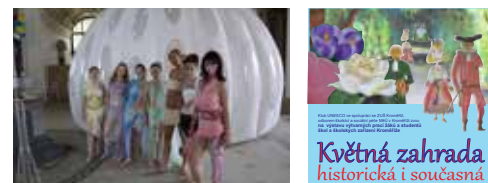
S připomínkou Evropského dne hudby se v letech 2012 - 2015 konal **Multižánrový piknik v Květné zahradě a centru města**. Obsahem pikniku býval bohatý program různých žánrů (vážná hudba, jazz, cimbálová muzika, populární hudba, zpěv ale i divadelní scénky, tanec) k uspokojení návštěvníků od dětí až po seniory. Cílem bylo dát také příležitost pro prezentaci začínajících souborů i jednotlivců, zejména amatérských

V roce 2000 jsme založili tradici festivalu „**Hudba v zahradách a zámku**“. Umělci i návštěvníci každoročně vyhledávají zejména Sněmovní sál Arcibiskupského zámku pro jeho krásu, atmosféru i historii. Pro hudbu se otvírají i další atraktivní místa v zámeckých prostorách i Podzámecké a Květné zahradě. Pořádání festivalu po 16 letech převzalo město Kroměříž.

Z výstav uspořádaných Klubem vyniká **ACTIS EFFECTOR (Tvořeno světlem)** od 5. 6. do 26. 8.2012 v Rotundě Květné zahrady. Projekt propojoval barokní architekturu, výmalbu a fresky s LED panely, LCD obrazovkami, počítačem řízenými objekty a zvukovými instalacemi. Výstava, kterou navštívilo bezmála 10 000 lidí, navazovala na obdobný projekt - **Orbis pictus aneb Brána do světa tvořivé lidské fantazie** z roku 2007. Opětovně jsme pořádali výstavy dětských a studentských prací na téma našich památek. Např. v roce 2015 se konala vernisáž a následně výstava dětských a studentských výtvarných prací ve skleníku Květné zahrady na téma Květná zahrada historická a současná. Další výstavy doprovázely tematicky konference a výročí.

K významným kulturním výročím pořádáme připomínkové akce. Např. v r. 2012 proběhlo v předsálí Sněmovního sálu Arcibiskupského zámku setkání k 40. výročí přijetí Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO, 2015 k 70. výročí založení světové organizace UNESCO, k některým klub vydal publikace a pamětní tisky.

Významným počinem v roce 2016 byla instalace **Lavičky Václava Havla** na Velkém náměstí v Kroměříži, kterou jsme chtěli připomenout kromě symbolu přátelského dialogu i akce Klubu UNESCO a města Kroměříže, které náš první polistopadový prezident zaštitil, či se jich osobně účastnil.

Z předchozích řádků je zřejmé, že Klub UNESCO Kroměříž během 26 let své činnosti významně přispěl k obohacení kulturního a společenského života Kroměříže. představil potenciál památek pro umění různých žánrů, vzdělávání i aktivní odpočinek

S vděčností je třeba připomenout, že za každým koncertem, výstavou, konferencí, vydanou publikací, ale i denní agendou klubu jsou hodiny, dny nezištné, dobrovolné práce, především členek a členů Klubu, ale i spolupráce a podpora Města Kroměříže, Zlínského kraje, Ministerstva kultury i dalších spolupracujících organizací.

DOPROVODNÝ PROGRAM

uskutečněný v rámci Dnů zahrad a zámku 2017 v Kroměříži

Výstava v prostorách předsálí přednáškového sálu a skleníku
Květné zahrady **Postery účastníků semináře s ukázkami příkladů činnosti**

DOPROVODNÝ PROGRAM

uskutečněný v rámci Dnů zahrad a zámku 2017 v Kroměříži

Koncert Z pohádky do pohádky, skleník Květné zahrady 15. 6. 2017 pohádkové melodie pro malé i velké posluchače

pořadatel Klub UNESCO Kroměříž

KLUB UNESCO KROMĚŘÍŽ

**ZAHAJOVACÍ KONCERT LETNÍ HUDEBNÍ SEZÓNY
V RÁMCI DNŮ ZAHRAD A ZÁMKU 2017**

Z pohádky do pohádky

POHÁDKOVÉ
MELODIE
**PRO MALÉ
I VELKÉ
POSLUCHAČE**

**15 | 6 | 2017 / čtvrtek / 19.00 hod.
skleník Květné zahrady**

Záštitu přijali
starosta města Kroměříže Mgr. Jaroslav Němec
a radní Zlínského kraje pro kulturu a památkovou
péči Mgr. Miroslav Kašný

Vstupné: 120Kč, snížené 80Kč,
děti do 15 let 40Kč, do 6 let zdarma.

Předprodej a rezervace vstupenek:
www.unesco-kromeriz.cz

ÚČINKUJÍ:
Dětský pěvecký sbor Zvonky ZUŠ Hulín
Moravské děti Holešov
Dětský pěvecký sbor Myši a myšáci
SZUŠ D-MUSIC Kroměříž
Smíšený pěvecký sbor Smetana
Symfonický orchestr studentů a absolventů
Konzervatoře P. J. Vejvanovského Kroměříž

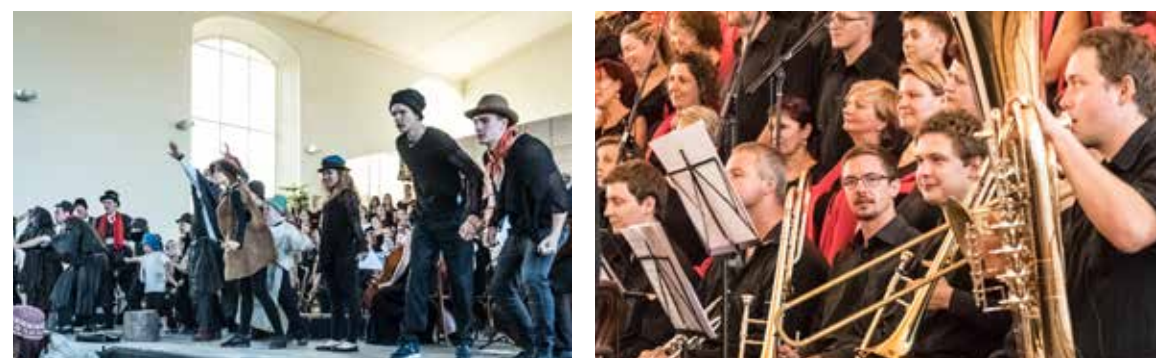
Sbormistři: Mgr. Lenka Polášková
a Miroslav Uhlíř

Koncert se koná ve spolupráci a za podpory:

MĚSTO KROMĚŘÍŽ Zlínský kraj MINISTERSTVO KULTURY

ADAMOVSKÝ INSTITUT KROMĚŘÍŽ

VAK

PROGRAM SEMINÁŘE

Pečujeme o památky
příklady dobré praxe aktivit neziskových a dobrovolnických organizací.

15. června 2017 přednáškový sál Metodického centra zahradní kultury
Květná zahrada v Kroměříži

9.00 - 9.30 - prezence

I. BLOK (9.30 - 11.00): zahájení a úvodní vystoupení
moderuje: MUDr. Eva Nováková, Klub UNESCO Kroměříž

PhDr. Jana Spathová, NPÚ, ÚOP v Kroměříži
Spolupráce památkářů s neziskovými organizacemi ve Zlínském kraji

Ing. Aleš Kozák, Institut pro památky a kulturu, o.p.s.
Činnosti a projekty redakce PROPAMÁTKY v oblasti osvěty a propagace péče o kulturní dědictví v České republice

Mgr. Lenka Lázněvská, NIPOS
Služby organizace pro neziskový sektor

Mgr. Nataša Diatková, Ministerstvo vnitra ČR
Podpora památek a zákon o dobrovolnické službě

Vlastimil Hela, Muzejní spolek Aloise Jaška Bojkovice
Spolupráce Muzejního spolku Aloise Jaška a Muzea Bojkovska při péči o památky

– Přestávka na kávu –

II. BLOK (11.20 – 12.30): *moderuje Mgr. Lenka Chytilová, SPEKTRUM Kroměříž*

Hana Talli Hlubučková, Ochrana Klokočských skal, z.s., kastelánka hradu Rotštejn
Hrad Rotštejn -29 let dobrovolnické práce při záchraně a prezentaci památky

Jan Školník, Agentura pro rozvoj Broumovska z.s.
Vzdělávací a kulturní centrum Klášter Broumov - úskalí práce neziskové organizace při převzetí odpovědnosti za rozsáhlou národní kulturní památku

Leoš Kubový, Hartenberg z.s.
Záchrana hradu Hartenberg

Eva Novotná DiS., Vzdelávací a prezentační centrum kulturního dědictví UNESCO
Projekt Dačického dům v Kutné Hoře

– Polední přestávka 12.30 – 13.30 –

III. BLOK (13. 30 – 15.00): *moderuje PhDr. Jana Spathová*

Marie Skřítková, Občanské sdružení pro záchranu hřbitova ve Střílkách, z.s.
Barokní hřbitov ve Střílkách

Radim Vrla, NPÚ, ÚOP Kroměříž
Spolupráce s neziskovými organizacemi při péči o památky torzální architektury

Mgr. David Krämer, Polypeje – spolek pro obnovu a využití historických památek
Obnova hradu Cimburku u Koryčan

Ing. Radek Fryzelka, Zapsaný spolek DOKOPY
Vlachovické sušírny ovoce a rekonstrukce usedlosti č.p. 115 ve Vlachovicích

– Přestávka –

IV. BLOK (15.20 – 16. 30): *moderuje Mgr. Petra Zelinková*

Ing. Renata Michalová, INEX – sdružení dobrovolnických aktivit, z.s.,
Mezinárodní dobrovolnické projekty na podporu památek v ČR

Bc. Lenka Hasníková, Městské kulturní středisko Holešov,
Workcamp na židovském hřbitově v Holešově.

Ing. Karel Bartošek, Město Holešov
Podíl spolků při záchraně a propagaci památek v Holešově

Mgr. Dagmar Hamalová, Město Boskovice
Úloha spolků při obnově a propagaci památkových objektů v Boskovicích

MUDr. Eva Nováková, Klub UNESCO Kroměříž
Kulturní, společenské a vzdělávací aktivity v prostorách Arcibiskupského zámku a zahrad v Kroměříži

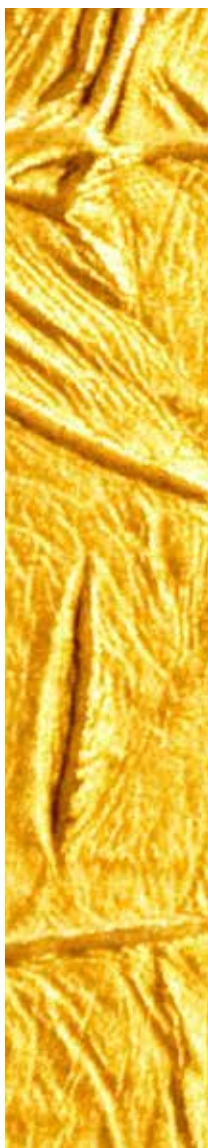
ZÁVĚR - DISKUSE

Změna programu vyhrazena

DOPROVODNÝ PROGRAM

Výstava v prostorách předsálí přednáškového sálu a skleníku Květné zahrady. Postery účastníků semináře s ukázkami jejich činnosti

19.00 – skleník Květné zahrady – koncert Z pohádky do pohádky
Učinkují: Dětské pěvecké sbory Zvonky ZUŠ Hulín, Moravské děti Holešov, Myši a Myšáci SZUŠ D-MUSIC Kroměříže, Smíšený pěvecký sbor Smetana, Symfonický orchestr studentů a absolventů Konzervatoře P.J. Vejvanovského Kroměříž, sbormistr – Mgr. Lenka Polášková, Miroslav Uhlíř

Pečujeme o památky

Příklady dobré praxe
neziskových a dobrovolnických
organizací

Sborník referátů přednesených na semináři, příspěvků dodaných
v písemné podobě a souvisejících dokumentů

15. června 20017

Kroměříž - Květná zahrada,
přednáškový sál Metodického centra zahradní kultury

Vydává Klub UNESCO Kroměříž

ve spolupráci s Národním památkovým ústavem ÚOP Kroměříž

Fotodokumentace: Miroslav Pilát, Petra Zelinková

Grafická úprava: Martin Číšecký

Tisk Typoservis: Holešov

Počet výtisků: 200 kusů

Kroměříž 2017

ISBN